

ASKEL TULEVAISUUTEEN
Tanssin vapaan kentän
kehittämishankkeen loppuraportti

Sanna Koskela

Sanna Rekola

SISÄLLYS

ESIPUHE	1
TOIMENPIDE-EHDOTUKSET	2
1 JOHDANTO	3
2 TANSSIN VAPAAN KENTÄN TILANNE	5
2.1 Tanssin vapaan kentän toimijat	5
2.1.1 Työtilanne	5
2.1.2 Toiminnasta	6
2.2 Vapaan kentän katsoja- ja esitystilastoista	6
2.3 Vapaan kentän rahoitus	8
2.3.1 Valtion tuki tanssille	8
2.3.2 Vapaiden ryhmien talous	11
2.3.3 Itsenäisten koreografien toiminta ja talous	14
2.4 Yhteenveto	17
3 TANSSITAIDE JA -KULTTUURI ERI PUOLILLA SUOMEA	18
4 TANSSIN ALUEKESKUKSET JA NIIDEN PERUSTAMINEN SUOMEEN	25
4.1 Ulkomaiset mallit	25
4.1.1 National Dance Agency -keskukset Englannissa	25
4.1.2 Centres Chorégraphiques Nationaux -keskukset Ranskassa	28
4.2 Muiden taiteenalojen aluekeskukset Suomessa	29
4.3 Tanssin aluekeskusten toiminnasta ja toimialueista	31
4.4 Aluekeskusten toiminnan käynnistämisestä ja rahoituksesta	35
5 VAPAAN KENTÄN RAHOITUS- JA TUOTANTOMALLIT – ULKOMAISIA ESIMERKKEJÄ	39
5.1 Ruotsi	39
5.2 Norja	40
5.3 Belgia	41
5.4 Ranska	42
6 HELP DESK JA PALVELU- JA TUOTANTOTOIMISTO	43
6.1 Yleistä	43
6.2 Help desk -neuvontapalvelu	44
6.3 Tuotanto- ja palvelutoimisto	44
6.4 Tuotannolliset yhteenliittymät	45
7 TANSSIN YLEISÖTYÖN KEHITTÄMINEN	46
LÄHTEET JA KIRJALLISUUS	47
LIITTEET	
Liite 1: Vapaat tanssiryhmät vuonna 2002	50
Liite 2: Vapaiden ryhmien esitystoiminta vuonna 2001	53
Liite 3: Suomalaiset tanssivierailut ulkomaille vuonna 2001	54
Liite 4: Tanssitaiteen ammattiin johtava koulutus	55

ESIPUHE

Käsillä oleva selvitys on tanssin vapaan kentän kehittämishankkeen loppuraportti. Selvitystyön lähtökohtana on teatteri- ja orkesterilain ulkopuolella toimivan tanssin vapaan kentän kestävä tilanne ja pyrkimys tehdä konkreettisia ehdotuksia nykytilanteen parantamiseksi. Aloitteen hankkeen käynnistämistä tekivät vapaat tanssiryhmät. Vapaiden ryhmien lisäksi kiitämme opetusministeriötä, jonka tuki mahdollisti hankkeen toteutumisen.

Tanssin vapaan kentän selvitys- ja kehittämisprojektin toteuttajina kiitämme ohjausryhmää lukuisista keskusteluista ja asiantuntevasta palautteesta. Ohjausryhmässä olivat mukana manageri Iris Autio Tero Saarinen Companysta, toiminnanjohtaja Johanna Laakkonen Tanssin Tiedotuskeskuksesta, tuottajat Pirjetta Mulari ja Pia Repo Nomadi-tuotannosta, toiminnanjohtaja Raija Ojala Zodiak – Uuden tanssin keskuksesta, tuottaja, tanssitaiteilija Tuomo Railo Glims & Gloms Dance Companysta, tutkija Tiina Suhonen, tanssitaiteilija Paula Tuovinen sekä valtion tanssitaide-toimikunnan puheenjohtaja, tanssitaiteilija Pirjo Yli-Maunula. Kiitämme myös Tanssin Tiedotuskeskuksen väkeä innostavasta työilmapiiristä. Erityisesti kiitämme Johanna Laakkosta, jonka usean kuukauden työrauhan veimme kysymyksillämme ja keskusteluillamme.

Kiitämme British Councilia ja Ranskan kulttuurikeskusta (Centre culturel français) yhteistyöstä tanssin aluekeskus -seminaarin järjestämisessä ja Sophie Traversin sekä Jean-Yves Langlaisin tuomisesta alustajiksi tilaisuuteen. Ulla Tenhunen Suomen Tanssitaiteilijain Liitosta on antanut projektin käyttöön liiton jäsenistöä koskevaa numerotietoa.

Loppuraportissa esitetyt ajatukset ja toimenpide-ehdotukset ovat syntyneet lukuisten tapaamisten tuloksena ja tiiviissä yhteistyössä tanssin kentän ja muiden toimijoiden kanssa. Kiitämme kaikkia, jotka ovat osallistuneet keskusteluihin ja ideointiin. Yhteenvedo toimenpide-ehdotuksista on koottu selvityksen alkuun.

Projektin toteutuksessa ja loppuraportin kirjoittamisessa vallitsi joustava työnjako. Sanna Koskela on kerännyt ja muokannut tilastotietoja kuten vapaiden ryhmien taloustiedot ja niistä laaditut tilastot. Viimekäden vastuun sekä projektin toteutuksesta että raportin sisällöstä kantaa projektikoordinaattorina toiminut Sanna Rekola.

Helsingissä 26. helmikuuta 2003

Sanna Rekola
projektikoordinaattori

Sanna Koskela
projektsihtööri

TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

1. Tanssitaiteen määrärahaa on nostettava.

- Tanssitaiteen edistämisen määrärahaa on korotettava 1,5 miljoonaan euroon vuoden 2005 loppuun mennessä.

Säännöllistä toimintaa harjoittaville ryhmille on myönnettävä riittävä ja useampivuotinen tuki (ensemble-tuki tai rahoituslain ulkopuolisten tanssiteattereiden ja ryhmien toiminta-avustus). Vain tukea lisäämällä voidaan taata ryhmien elinkelpoisuus ja mahdollisuus omien tuottojen hankintaa. Myös produktiokohtaisesti toimivien sekä yksittäisten koreografien työskentely on turvattava riittävällä produktiorahoituksella. Tanssitaiteen edistämisen määrarahasta on tuettava alan järjestöjen toimintaa.

2. Tanssin vapaan kentän rahoitusta ja tukijärjestelmää on kehitettävä.

- On kehitettävä joustava ja useamman vuoden jaksoon perustuva tukijärjestelmä teatteri- ja orkesterilain ulkopuolella toimivalle kentälle.

3. Tanssin aluekeskustoiminta Suomessa on käynnistettävä.

- Vuoden 2004 budjettiin on varattava yhden miljoonan euron määräraha pilottikeskusten toiminnan käynnistämistä varten.

Aluekeskustoiminnan myötä tanssitaiteen ja tanssikulttuurin toimintaedellytykset eri puolilla Suomea paranevat. Yleisön ja harrastajien mahdollisuus tanssitaiteesta ja -kulttuurista nauttimiseen paranee. Alueellisessa kehittämistyössä tanssitaiteella voi olla strateginen ja innovatiivinen rooli. Myös tanssi- ja muiden taiteilijoiden työllistyminen paranee.

4. Tanssin tuotannollisen työn edellytyksiä on parannettava.

- On tuettava tuotannollisia yhteenliittymiä.
- On käynnistettävä tuotantotoimintaan liittyvä neuvontapalvelu tanssin kentälle.
- On tutkittava julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön edellytyksiä taiteen tuottamisessa.

5. Tanssin yleisötyötä on kehitettävä.

- Yleisötyö on otettava osaksi aluekeskusten toimintaa.
- Taiteilijoiden ja tuotannollisen henkilökunnan koulututusta yleisötyöhön on lisättävä.
- Yleisötyön tarpeisiin on tuotettava materiaalia.

Yleisötyö mahdollistaa tanssitaiteen sisältöjen avaamisen laajemmalle yleisölle, katsomiskokemusten syventämisen ja esitysten yleisömäärien kasvattamisen.

6. Tanssin tilastointia on kehitettävä.

- Tanssin vapaan kentän toiminnan hahmottaminen edellyttää monipuolista, alan tuotantorakenteet huomioon ottavaa tilastointia.
- Vapaan kentän esitys- ja katsojatilastoja on tarkasteltava pidempinä – esimerkiksi kolmen vuoden jaksoina – jotta tuotanto-oloista johtuvat toiminnan volyymin vaihtelut voidaan ottaa huomioon.
- Vapaan kentän ryhmien taloustilastoinnin kehittämiseksi on esimerkiksi Tanssin Tiedotuskeskukselle myönnettävä lisärahoitusta.

1 JOHDANTO

Tanssin vapaan kentän selvitys- ja kehittämisprojekti käynnistyi alkusyksystä 2002. Projektin tavoitteeksi ja työn painopisteiksi tulivat tanssin vapaan kentän toiminnan näkyväksi tekeminen mm. tilastotietoja keräämällä, tanssin aluekeskustoimintakonseptin kehittäminen ja keskustusten perustamisen edellytysten selvittäminen, tanssin ja erityisesti vapaan kentän ulkomaisten rahoitus- ja tuotantomallien esittely sekä erilaisten tuotannollisten ideoiden kehittäminen tanssin kentälle.

Projektin taustalla on tanssin vapaan kentän yhä epätoivoisemmaksi käyvä tilanne; tarve kiinnittää siihen huomiota ja löytää keinoja tilanteen parantamiseksi. Projektin aikana luotiin konkreettisia ideoita ja malleja, joiden avulla kentällä tapahtunutta positiivista kehitystä voitaisiin ylläpitää. Tämä ei kuitenkaan onnistu ilman taloudellisen tuen kasvua. Huolimatta viime vuosina vähitellen kasvaneista tanssin määrärahoista on tanssitaiteen tuki edelleen kohtuuttoman alhainen.

Projekti toteutettiin Tanssin Tiedotuskeskuksen suojissa opetusministeriön projektimäärärahalla. Projektin aikana järjestettiin kaksi tanssin aluekeskus -keskustelutilaisuutta, vapaan kentän toimijoille tarkoitettu keskustelu- ja informaatiotilaisuus projektin aihepiiristä, Help desk -neuvontapalvelukokeilu ja Taloushallintoa tanssin alalla toimiville -seminaari. Kahden jälkimmäisen kautta pyrittiin paitsi tarjoamaan käytännön apua tanssin alalla toimiville myös hankkimaan tietoa alalla toimivien tilanteesta ja ongelmista. Projektin kuluessa tietoa hankittiin myös lukuisissa muissa keskusteluissa ja tapaamisissa.

Tässä raportissa on pyritty valaisemaan tanssin vapaan kentän tilaa 2000-luvun alussa. Toimintaa kentällä niin esitysmäärissä, ulkomaanvierailuissa, yleisömäärissä kuin taiteellisten toimijoiden (ryhmät, yksittäiset taiteilijat, työryhmät, projektit) määrässä mitattuna on enemmän kuin koskaan aiemmin.

Suomessa tanssin vapaalla kentällä on huomattava taiteellinen merkitys. Koska tanssilla ei ole teatteri- ja orkesterilaitokseen verrattavaa laitosverkostoa, työskentelee suuri osa taiteilijoista joko teatteri- ja orkesterilain ulkopuolella toimivissa tanssiryhmissä tai itsenäisinä taiteilijoina. Vapaalla kentällä työskentely ei useimpien kohdalla ole taiteellinen valinta vaan ainoa mahdollisuus harjoittaa tanssitaiteilijan ammattia. Vapaalla kentällä tehtävän työn taiteellisesta laadusta kertoo myös suomalaiskoreografien kansainvälinen menestys.

Tanssin vapaan kentän tilanteen ongelmallisuus tuli korostetusti esille syksyllä 2002, kun valtion budjettia viimeisteltäessä nousi esille uhka harkinnanvaraisten kulttuurimäärärahojen leikkaamisesta. Suomalaisen esittävän taiteen rahoituksen ja taidepoliittisten tavoitteiden pääpaino näyttää olevan 10-vuotiaan teatteri- ja orkesterilain piirissä toimivassa kentässä. Kun lain on katsottu turvaavan alan rahoituksen ja kehityksen vaikeinakin aikoina, on lain ulkopuolinen kenttä jäänyt vaille paitsi kunnan määrärahoja myös ansaitsemaansa kulttuuripoliittista arvostusta.

Taide voidaan määritellä yksilön perusoikeudeksi, josta nauttimisen pitää toteutua tasa-arvoisesti riippumatta alueellisista, taloudellisista, liikkumis- tai toimimisesteistä, vähemmistöasemasta tai muista henkilökohtaisista ominaisuuksista tai elämäntilanteeseen liittyvistä esteistä. Tanssitaiteen kehittymisen edellytyksistä huolehtimisen ohella on huolehdittava tanssitaiteen saavutettavuuden toteutumisesta. Taiteessa ja kulttuurissa on kysymys vuorovaikutuksesta ja kommunikaatiosta. Tanssitaiteen ja -kulttuurin edellytysten parantuessa myös ympäröivän yhteisön hyvinvointi kasvaa.

Tanssitaiteen ja tanssikulttuurin edistäminen liittyy monin tavoin ihmisen henkiseen, kulttuuriseen, sosiaaliseen ja terveydelliseen hyvinvointiin. Kulttuurin merkitys ihmisen fyysisen ja henkisen terveyden edistäjänä on tunnustettu laajasti viime aikoina. Terveyttä kulttuurista -työtä on edistetty erilaisin projektein. Tanssikulttuuri monipuolisuudessaan sopii monenlaisiin elämänlaatua lisääviin projekteihin.

Tanssitaide ja tanssikulttuuri voivat toimia alueellisen kulttuurisen identiteetin vahvistajina ja strategisina menestystekijöinä. Tanssitaide on luonnostaan kansainvälistä, kansallisten kulttuurien rajat ylittävää, joten se voi toimia luontevana osana alueellisia kansainvälistymisstrategioita. Tanssi

on nuoriin yleisöihin vetoava, ajassa elävä taidemuoto, joka ennakkokuulottomasti toimii yhteistyössä muiden taiteenalojen kanssa ja hyödyntää uuden median keinoja. Tanssi voi myös olla vahva tekijä kulttuurisen sisältötuotannon ja digitaalisen sisältötuotannon tuottamisessa.

Tanssitaidetta kehitettäessä on huolehdittava myös sen vapaan kentän kehittämisestä. Tanssin kentällä on vain vähän rakenteita tai instituutioita, ja vapaan kentän luovan potentiaalain ja taiteellisen työskentelyn turvaaminen edellyttävät pikaisia toimia.

Aiempia selvityksiä

Viime vuosina on tuotettu jonkin verran tanssitaiteen ja -kulttuurin asemaa käsitteleviä tutkimuksia. Perusteellisin ja pelkästään tanssiin keskittyvä on vuonna 1999 ilmestynyt *Tanssin tila ja tulevaisuus* -muistio, joka käsitteli myös tämän raportin alaan kuuluvia asioita.¹ Käsillä oleva selvitys täydentää ja päivittää muistion tietoja ja keskittyy ennen kaikkea vapaan kentän, eli teatteri- ja orkesterilain ulkopuolisen tanssin kentän, todellisuuden kuvaamiseen sekä muutamien konkreettisten ideoiden kehittelyyn. *Tanssin tila ja tulevaisuus* -muistiossa esitettiin tanssitaiteeseen suunnatun määrärahan selkeää korotusta. Muistiossa esitetyt tavoitteet rahoituksen lisäämiseksi ovat edelleen päteviä.

Tanssin ja teatterin vapaan kentän tilannetta on selvitetty myös mm. *Teattereiden yhteistyön kehittäminen* -muistiossa, Taiteilijoiden työllistämisedellytyksiä ja sosiaaliturvaa selvittävän toimikunnan (Taisto II) mietinnössä sekä erityisesti vuoden 2002 alussa julkaistussa Hannu Hakalan teatteri- ja orkesterilain ulkopuolisten teatteri- ja tanssiryhmien toimintaa ja taloutta koskevassa selvityksessä. Jälkimmäinen sai osakseen runsaasti kritiikkiä, joka teatterin vapaassa – lainsuojattomassa – kentässä kiteytyi keväällä 2002 ilmestyneessä *for free* -selvityksessä. Tämä raportti kommentoi tanssin vapaan kentän kannalta Hakalan selvitystä myöhemmin luvussa 2.2.

Kulttuurin ja taiteen rahoituksen ongelmiin kiinnitetään huomiota myös kesällä 2002 ilmestyneessä *Taide on mahdollisuuksia – Ehdotus valtioneuvoston taide- ja taiteilijapoliittiseksi ohjelmaksi*. Siinä todetaan taiteen kentän uusiutumisen kannalta olennaisen tärkeäksi joustava ja nopea reagointi muuttuviin tarpeisiin sekä taiteen ja muiden alueiden välisen vuorovaikutuksen kehittäminen. Vapaiden, etukäteen kiintiöimättömien resurssien asema kulttuuribudjetissa on tällä hetkellä marginaalinen. Harkinnanvaraisen rahoituksen kehittäminen on tarpeen, jotta voidaan yleensä ottaa huomioon instituutioiden ulkopuolinen taidetoiminta, eri taiteenalat, lastenkulttuuri, alueellinen taiteen edistäminen, valtakunnalliset kulttuuritapahtumat, taiteen järjestötoiminta jne. Lisäksi harkinnanvaraisilla taiteenedistämisarvoilla pitäisi riskirahoituksen luonteisesti voida tukea monitaiteellista ja kokeilevaa taidetoimintaa sekä projektityyppisiä hankkeita ja tuottajarakenteita.²

Kulttuuripolitiikan ja taiteiden rahoituksen tulee kehittyä ajan mukana. Kentän toimintaa ja rahoitusta on voitava kehittää laajasti ja joustavasti. Tanssitaide on nuori taiteenlaji, ja se toimii vailla instituutioiden verkostoa ja tukea. Tilanteen haitat ovat ilmeiset. Ehkä voidaan kuitenkin – Ruotsin tapaan³ – ajatella tanssin kentän toimivan edelläkävijänä tai koekenttänä uusille toimintamalleille ja rahoitusrakenteille. Tässä raportissa esitellään tämän selvitystyön tuloksena syntyneet ehdotukset tanssin kentän kehittämiseksi. Ajatukset sopinevat yhtäläillä laajemmin esittävän taiteen kentän kehittämiseen.

¹ Tanssin tila ja tulevaisuus. Tanssitaidepoliittisen työryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmien muistioita 22:1999.

² Taide on mahdollisuuksia. Ehdotus valtioneuvoston taide- ja taiteilijapoliittiseksi ohjelmaksi. 2002, 80 – 81.

³ De fria dansgruppernas situation -raportin (Larsson, Ann 2002. Statens Kulturråd. Stockholm) mukaan tanssin kentällä on mahdollisuus rakentaa struktuureita ja instituutioita, jotka sopivat 2000-luvulle, ja toimia edelläkävijänä tulevaisuuden institutionaalisessa kehityksessä. Tämä sama on alun perin todettu Om världens 2001, Kulturrådets omvärldsanalys -raportissa (Statens Kulturråd, 2001).

2 TANSSIN VAPAAN KENTÄN TILANNE

2.1 Tanssin vapaan kentän toimijat

Tanssin vapaalla kentällä tarkoitetaan kaikkea teatteri- ja orkesterilain ulkopuolella tapahtuvaa tanssin ammatillista toimintaa. Toiminnasta osa tapahtuu ryhmissä, osa yksittäisten taiteilijoiden tai produktiokohtaisten työryhmien toimesta, ja osa erilaisina projekteina.

Kaiken kaikkiaan Suomessa toimii kolmisenkymmentä tanssiryhmää. Suomen Kansallisoopperan baletin ja Helsingin Kaupunginteatterin Tanssiryhmän toiminta rahoitetaan ko. instituutioiden budjeteista. Teatteri- ja orkesterilain piirissä on kymmenen tanssiryhmää tai tanssin tuotantokeskusta.⁴ Eri puolilla maata toimii ainakin kaksikymmentä vapaata ryhmää, joiden julkinen rahoitus ja toimintavolyymi vaihtelevat huomattavasti (liite 1). Viime vuosina on perustettu useita vapaita ryhmiä, joiden juridinen muoto on yhdistys. Kuitenkin suuri osa vapaan kentän toiminnasta tapahtuu edelleen yksittäisten taiteilijoiden ja produktiokohtaisten työryhmien toimesta.

2.1.1 Työtilanne

Viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana syntyneen ja jatkuvasti lisääntyneen tanssialan ammatillisen koulutuksen myötä tanssin ammattilaisten määrä on kasvanut ja kentälle on muodostunut ylitarjontaa työpaikkoihin ja työtilaisuuksiin. Syksyllä 2002 alan ammatillisessa koulutuksessa oli noin 300 opiskelijaa. Suomen Tanssitaiteilijain Liiton jäsenmäärä kasvoi vuosien 1969–1989 välillä 127 prosenttia ja vuosien 1989–2000 välillä 48 prosenttia.⁵ Ainoastaan kuvataiteilijoiden määrä on kasvanut ko. aikana tanssitaiteilijoita enemmän.⁶

Vuonna 1999 tanssitaidepoliittinen työryhmä arvioi tanssin kentällä olleen alle 20 vakituista työpaikkaa Suomen Kansallisbalettia lukuun ottamatta. Suomen Tanssitaiteilijain Liiton arvion mukaan tanssijan määräraikaisia kuukausipalkkaisia työsuhteita oli koko maassa nelisenkymmentä vuoden 2002 lopulla. Parhaimmissa tapauksissa työsopimukset solmitaan yhden vuoden määräajaksi, mutta monessa tapauksessa sopimukset ovat produktiokohtaisia ja kestoltaan vain kuukaudesta kolmeen kuukauteen. Myöskään instituutioiden tapaan toimivien VOS-tanssiteattereiden mahdollisuudet työllistää taiteilijoita eivät näytä kasvavan. Koska lain piiriin ei juurikaan oteta uusia ryhmiä, on tärkeää turvata toimintamahdollisuudet lain ulkopuolella toimiville.

Vuonna 2000, jolloin Suomen yleinen työttömyysaste oli n. kymmenen prosenttia, oli tanssitaiteilijoiden työttömyys 34 prosenttia. Yhdessä kuvataiteilijoiden työttömyysasteen (sama 34 prosenttia) kanssa tanssitaiteilijoiden työttömyysaste oli kaikkien taiteenalojen korkein. Nämä kaksi ryhmää ovat myös ne, jotka useimmin työskentelevät vapaina taiteilijoina tai freelancereina, ja näiden kahden taiteenalan taiteilijoiden tulot ovat taideammateissa työskentelevien matalimmat lukuun ottamatta kriitikkoja. Taiteen keskustoimikunnan tutkimuksen mukaan matala tulotaso – ja erityisesti taiteellisesta työstä saatu tulo – korreloi selvästi epävakaa työmarkkina-aseman ja apurahojen keskeisyyden kanssa. Yksinomaan taiteellisesta työstä sai toimeentulonsa tanssitaiteilijoista vain 21 prosenttia – jälleen vain kriitikoilla oli alhaisempi luku. Kuitenkin tanssitaiteilijat ovat nykyisin koulutetumpia kuin taiteilijat keskimäärin: vuonna 2000 tanssitaiteilijoista 84 prosentilla oli ammatillinen koulutus, kun taiteilijoista keskimäärin ammattikoulutus oli 79 prosentilla. Erot eri taiteenalojen välillä – esim. taiteilijoiden tulotasossa – eivät ole tutkimusten mukaan juurikaan muuttuneet kymmenen viime vuoden aikana.⁷ Vuoden

⁴ Aurinkobaletti, JoJo – Oulun Tanssin Keskus, Lapin läänin kansantanssiyhtye Rimpparemmi, Tanssiteatteri Hurjaruuth, Tanssiteatteri Eri, Tanssiteatteri Minimi, Tanssiteatteri Mobita-Dansco, Tanssiteatteri Raatikko, Tanssiteatteri Rollo, Zodiak – Uuden tanssin keskus.

⁵ Syksyllä 2002 Suomen Tanssitaiteilijain Liiton jäsenmäärä oli 583.

⁶ Karhunen, Paula 2002. Tilastotietoa taiteilijoiden määrästä. Taiteen keskustoimikunta. Tilastotiedote 1/2002.

⁷ Karhunen, Paula ja Kaija Rensujeff, 2002. Preliminary Findings from a survey on the economic and labour market situation of Finnish artists. Arts Council of Finland. Working Papers 39, 5 – 15.

2002 marraskuun lopulla 80 tanssijaa oli työttömänä työnhakijana. Työnhakijoina oli kaiken kaikkiaan 127 tanssijaa.⁸

Edellä kuvattu tilanne koskettaa erityisesti vapaalla kentällä työskenteleviä, joita suurin osa tanssitaiteilijoista on. Kun vakituisia tai edes määräaikaista työpaikkoja ei ole, jättäytyminen vapaalle kentälle on pakon sanelemaa. Tämä on väistämättä lisännyt vapaan kentän toimijoiden määrää. Tanssin vapaalla kentällä – toisin kuin teatterin – työskentely ei useinkaan ole oma valinta, vaan ainoa mahdollisuus harjoittaa ammattia, johon on kouluttautunut.

2.1.2 Toiminnasta

Vapaalla kentällä työskentelee kasvava joukko tanssin ammattilaisia. Valtaosa heistä asuu pääkaupunkiseudulla, mutta myös muualla maassa toimii yhä enemmän tanssin ammattikoulutuksen saaneita tanssitaiteilijoita. Tanssin vapaan kentän määrittelemisen (ryhmien ja yksittäisten toimijoiden laskeminen) on vaikeaa, sillä kenttä on hyvin monimuotoinen. Esitysten tuottamisen ja toiminnan muodot vaihtelevat. Yksi ryhmä toimii koreografivetoisesti, toinen on tanssijoiden yhteenliittymä, johon koreografi palkataan produktiokohtaisesti. Useimmat ryhmät toimivat yhdistys- tai osuuskuntamuotoisesti, mutta kaikki eivät ole halunneet perustaa taustaorganisaatiota. Paitsi ryhmien myös yhtä esitystä varten koottujen työryhmien ”kertaproduktiot” ovat olennainen osa vapaan kentän tanssitarjontaa.

Vapaan kentän taiteellinen työ on monipuolista ja ryhmien panos suomalaisen tanssitaiteen kehittäjänä on merkittävä. Monet maamme nykytanssin kärkinimistä toimivat vapaalla kentällä. Lisäksi viime vuosina on syntynyt koko joukko uusia, ennakkoluulottomia ”uuden aallon” ryhmiä, joissa työskentelee nuoria, korkeasti koulutettuja ja innovatiivisia tanssitaiteilijoita.

Yksittäiset taiteilijat kokoavat yleensä työryhmän kertaproduktiota varten tai tekevät itselleen sooloteoksia. Tällaiset tuotannot toteutetaan usein ilman yhdistystä, ja koreografi joutuu käytännössä olemaan paitsi taiteilija, myös työnantaja ja kaikenosaava tuottaja. Vapaalla kentällä työskentelevän tanssitaiteilijan arkea kuvaa hyvin seuraava kirjoitus:

”Arkipäivää on esimerkiksi se, että allekirjoittaneen toimenkuvaan kuuluvat taiteellinen työ näyttelijänä, tanssijana, koreografina, ohjaajana ja käsikirjoittajana, teatterin johtajana ja rekrytoijana; tuotannollinen työ tiedottajana, mainosmyyjänä, markkinointipäällikkönä, pr-suunnittelijana, apurahojen hankkijana ja tilittäjänä, taluspäällikkönä, palkanlaskijana, arkistovastaavana ja keikkamyyjänä. Teatteritilan puitteissa aikatauluttajana, kunnostus-, remontti-, ja teknisen varustelun vastaavana, siivoojana, autokuskina, vuosiraporttien ja tilastojen laatijana. En saa palkkaa.” (Anna Veijalainen, KokoTeatteri).⁹

Produktioiden tuottaminen ei vaadi kiinteää toimitilaa, ja vain harvoilla vapaan kentän toimijoilla on sellainen. Kaikkiaan 27 ryhmästä vain neljä ilmoitti toimivansa vakituisessa harjoitus- tai esitystilassa (liite 1). Useimmat vuokraavat harjoitus- ja esitystiloja tai solmivat yhteistuotantosopimuksia, joihin sisältyy tila. Koska omia toimitiloja ei ole, esityksiä ei voida pitää ohjelmistossa pitkään. Tavallista on, että nykytanssiteoksen elinkaari on vain 5–10 esitystä. Monet esityspaikat tekevät yhteistyötä usean esiintyvän ryhmän kanssa vuoden aikana ja vaikka produktio ”myisikin”, lisäesitysten järjestäminen on usein aikataulullisesti mahdotonta.

2.2 Vapaan kentän katsoja- ja esitystilastoista

Tanssin Tiedotuskeskus on vuodesta 1997 lähtien tuottanut suomalaisen tanssin esitys- ja katsojatilastoja. Valtionosuuslain ulkopuolella toimivan kentän toiminta on monimuotoista ja vaihtelevaa. Toimintarytmi ja -tapa eivät asetu vuotuissykliin. Vuodesta 2000 lähtien Tanssin Tiedotuskeskus on koonnut erikseen tilaston vapaiden ryhmien toiminnasta. Tässä tilastossa vapaiden ryhmien kohdalle tilastoidaan niiden omat tuotannot sekä yhteistuotannot VOS-ryhmien

⁸ Ammattiryhmä tanssija sisältää myös koreografit. Työministeriön työnvälitystilasto.

⁹ for free -selvitys 2002, 11.

kanssa. Tämä koettiin tärkeäksi nimenomaan vapaan kentän toiminnan näkyväksi tekemisen takia. Kahden vapaan kentän toimijan yhteistyönä syntyneet katsojat ja tulot tilastoidaan toimijoiden itsensä ilmoittamassa suhteessa, joka perustuu mm. ryhmien osuuteen produktioiden tuotantokustannuksista.

Tanssin Tiedotuskeskuksen keräämien tilastojen mukaan vuonna 2001 tanssiesitysten kokonaismäärä oli 2 093, mikä on 388 esitystä vähemmän kuin vuonna 2000. Kantaesitysten määrä oli 117, kun edellisenä vuonna määrä oli 161. Vapaiden tanssiryhmien osuus kokonaisesitysmäärästä oli 23 prosenttia, edellisenä vuonna 31 prosenttia. Vaikka vähennys tanssiesitysten kokonaismäärässä tapahtui vapaiden ryhmien ja itsenäisesti työskentelevien taiteilijoiden ryhmässä, vielä ei voida arvioida, onko esitysten määrän pieneneminen pysyvä ilmiö. Kantaesitysten määrän vuosittaista vaihtelua selittävät monet tekijät. Vuoden 2000 esitysmäärän suuruuteen vaikutti ainakin Helsingin kulttuuripääkaupunkivuoden mukanaan tuoma lisärahoitus, joka tuntui merkittävänä juuri instituutioiden ulkopuolisessa kentässä. Sitten heikot taloudelliset resurssit ovat vaikuttaneet taiteilijoiden mahdollisuuksiin tuottaa uusia produktioita. Tilanne on johtanut yhteistuotantojen lisääntymiseen, jolloin yhdellä teoksella on useampia tuottajatahoja. Lisäksi vapaan kentän koreografit työskentelevät mm. VOS -tanssiteattereissa, alan ammatillisissa oppilaitoksissa ja ulkomaisissa ryhmissä. Niissä tehdyt teokset eivät näy vapaan kentän tilastoissa.

Tanssin kokonaiskatsojamäärä oli vuonna 2001 431 675, mikä vastasi edellisvuoden määrää. Nykytanssin keskimääräinen teoskohtainen katsojamäärä oli 162 katsojaa. Vapaiden ryhmien esitysmäärä laski edellisvuodesta lähes 300:lla ollen 480, mutta niiden keskimääräinen esityskohtainen katsojamäärä nousi 180 katsojaan esitystä kohden.¹⁰

Kun vapaan kentän toimija tekee yhteistyötä VOS-toimijan kanssa, tilastoidaan katsojat VOS-toimijan toimintaan kuuluviksi huolimatta siitä, miten yhteistyökumppanit tuotantoon panostavat ja kenelle pääsylipputulot tuloutuvat. Käytännössä tilanne saattaa olla se, että vapaan kentän toimija vastaa suuresta osasta tuotantokustannuksia VOS-toimijan osuuden ollessa esim. tiedotuksesta, markkinoinnista ja esitystilasta vastaaminen.

Myös Ruotsissa on kiinnitetty tähän ongelmaan huomiota. *De fria dansgruppernas situation* -raportin mukaan ruotsalainen tämän hetken tanssienttä on huomattavasti suurempi kuin mitä Kulturrådetin tilastot antavat ymmärtää. Tilastointi ei osaa ottaa huomioon vapaan kentän toiminnan erityisluonnetta, mutta tästä huolimatta tukipolitiikka tukeutuu tilastoihin. Osin tilastojen harhaanjohtavuus johtuu yhteistuotantojen todellisuutta kätkevästä vaikutuksesta. Sekä Suomessa että Ruotsissa esittävästä taiteista juuri tanssin alalla tapahtuu eniten yhteistuotantomuotoista toimintaa. *De fria dansgruppernas situation* -raportti arvelee yhteistuotantojen lisääntyvän tulevaisuudessa myös puheteatterin piirissä.¹¹

Taulukossa 1 näkyvät tanssin esitys- ja katsojatilastot vuodelta 2000. Luvut ovat huomattavasti suurempia kuin mitä Hannu Hakalan selvitys tanssin ja teatterin vapaan kentän toiminnasta ja taloudesta näyttää.¹² Hakala esittää selvityksessään tilaston, jonka mukaan vapaat ryhmät olisivat tuottaneet 14 prosenttia kaikista Suomessa vuonna 2000 esitetyistä tanssiesityksistä. Katsojia kaikilla vapaille ryhmillä olisi Hakalan mukaan ollut 10 prosenttia kaikista katsojista. Seuraavasta taulukosta voidaan todeta, että nämä luvut olivat huomattavasti suuremmat.

¹⁰ Tanssin Tiedotuskeskuksen www-sivut, www.danceinfo.fi/tanssitilastot ja liite 2.

¹¹ Larsson, Ann 2002, 11 - 12.

¹² Teatteri- ja orkesterilain ulkopuolisen kentän ahdinkoa käsitelleessä keskustelussa esiin nousutta tilasto- ja tutkimustiedon puutetta paikkaamaan opetusministeriö antoi toimeksiannon vapaan kentän ryhmien toiminnan ja talouden selvittämiseksi Hannu Hakalalle. Selvitys julkaistiin 22.1.2002.

TAULUKKO 1. Tanssin esitys- ja katsojamäärät vuonna 2000

	Kantaesitys- ten lkm.	Esitys- kerrat	Osuus esityksistä	Myydyt liput	Katsojat yht.	Osuus katso- jista
Suuret teatterit*	7	133	5,3 %	72 000	80 220	18,4 %
VOS-tanssiteatterit	50	1 357	54,7 %	215 611	227 544	52,3 %
Vapaat tanssiryhmät	61	771	31,1 %	80 092	99 398	23,0 %
Yksittäiset koreografit	43	220	8,9 %	26 502	27 467	6,3 %
YHTEENSÄ	161	2 481	100,0 %	394 205	434 629	100 %

*) Helsingin Kaupunginteatterin Tanssiryhmä, Suomen Kansallisoopperan baletti

Hakala oli valinnut tanssin kentältä selvitystyön kohteeksi ne seitsemän ryhmää, jotka vuonna 2000 saivat tanssitaide-toimikunnan myöntämää harkinnanvaraista vuosiavustusta. Nämä seitsemän ryhmää eivät kuitenkaan edustaneet ko. vuonna koko lain ulkopuolista tanssin kenttää. Selvitys antaa harhaanjohtavan kuvan vapaiden tanssiryhmien määrästä. Suomessa toimii noin kaksikymmentä vapaata tanssiryhmää. Toimeksiantoa sinällään voi kritisoida vapaan kentän vääristyneestä määrittelystä. Lain ulkopuolinen kenttä käsittää muitakin toimijoita kuin vain ryhmät. Hakalan selvityksen ongelmana on myös, että siinä toiminnalle esitetyt määrälliset vaatimukset ovat epärealistisia esitettyyn tukitasoon suhteutettuna.

Ulkomailla suomalaisella nykytanssilla on kasvava kysyntä. Vuonna 2001 20 suomalaista tanssiryhmää ja koreografia vieraili yhteensä 22 maassa. Ulkomailla järjestettiin 129 esitystä, joissa oli yhteensä 68 611 katsojaa. Vapaiden ryhmien osuus ulkomaanvierailuista on suuri, 65 prosenttia, osuus katsojista oli 53 prosenttia. Eniten kansainvälistä yleisöä keräsivät Tero Saarinen Company ja P.D.C. Pori Dance Company (liite 3).¹³ Suomalaisen tanssin kiinnostavuuden ja tason noususta kertoo esitysmäärien lisäksi ulkomaisten johtavien tanssilehtiä kuten Dance European ja ballett-tanz -lehden lisääntynyt kirjoittaminen suomalaisesta nykytanssista. Tanssin Tiedotuskeskuksessa ja suomalaisilla festivaaleilla vieraillee säännöllisesti ulkomaisia tanssintuottajia.

Muilla taiteenaloilla on olemassa vientiorganisaatioita, esimerkiksi musiikilla Suomalaisen musiikin tiedotuskeskus ja kuvataiteilla Frame. Tanssilta vastaava organisaatio puuttuu. Tanssin Tiedotuskeskus tekee tanssin promootiota, tuottaa materiaalia ja välittää tietoa ja kontakteja, palvelee tuottajia ja festivaaleja, mutta sillä ei ole erillisiä resursseja kansainväliseen promootioon.

2.3 Vapaan kentän rahoitus

2.3.1 Valtion tuki tanssille

Tanssitaiteen edistämisen määräraha jaetaan seuraavasti: opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain ulkopuolella olevien ammatillisten tanssiteattereiden ja -ryhmien toiminnan tukeminen ja ensemble-tuki, tanssitaiteen produktiot ja säännöllinen esitystoiminta, tanssikulttuurin edistäminen ja valtakunnalliset tanssin alan järjestöt.

Vuodesta 1999 lähtien valtion tanssitaide-toimikunta on jakanut osan tanssiryhmien toiminta-avustuksista ensemble-tukena. Tarkoituksena oli synnyttää tukimuoto, jossa tuki myönnetään (ehdollisena, harkinnanvaraisesta budjetista riippuen) kolmeksi vuodeksi. Tukea on mahdollista myöntää useammaksi kolmivuotiskaudeksi peräkkäin. Tukimuodon synnyttämisen tarkoituksena oli sekä edistää pitkäjänteistä toiminnan kehittämistä ja suunnittelua että mahdollistaa se. Jo hakumenettely pitkäjärjestyksen suunnitelmiseen on kehittänyt ryhmien toimintaa suunnitelmallisemmaksi. Tanssin kenttä on pitänyt tukimuotoa hyvänä. Kuitenkin se, että tukea on myönnetty vain kahdelle ryhmälle kerrallaan, on tehnyt siitä enemmän kuriositeetin kuin

¹³ Liite 3 ja Tanssin Tiedotuskeskuksen tilastot v. 2001, yhteenveto www.danceinfo.fi/tanssitolastot

vakiintuneen tukimuodon, jonka vaikutuksia voisi laajemmin arvioida. Tanssitaiteen alalla lain ulkopuolella toimivien ryhmien toiminnan riittävä ja pidempiaikainen tukeminen näyttää mielekkäältä edellä kuvatun määräaikaisen tukijärjestelmän mukaisesti. Myös teatterin lainsuojattomien piirissä on useampivuotista tukimuotoa pidetty mielekkäänä.

Tanssitaiteen edistämiseen tarkoitetuista varoista on jaettu tanssitaiteen ammattimaisen harjoittamisen lisäksi tukea myös tanssin harrastustoimintaan. Vuonna 2000 tanssitaidetoimikunta jakoi produktioihin ja säännölliseen esitystoiminnan suunnatun määrärahan kahteen osaan. Tanssikulttuurin edistämisen varoista jaetaan tukea harrastustoimintaan ja pienimuotoisiin tanssitapahtumiin. Ammatillista tuotanto- ja esitystoimintaa tuetaan produktioihin ja säännölliseen esitystoimintaan osoitetuista varoista. Toimikunta halusi uuden käytännön avulla selkiyttää jakomenettelyä ja tehdä eroa ammattilaisten ja harrastajien tukemisen välille.

TAULUKKO 2. Tanssimäärärahat valtion tulo- ja menoarviossa vuosina 1993 – 2003

Vuosi	Tanssitaiteen edistämiseen	VOS-tanssiteattereille	Yhteensä
1993	2 248 400 mk (378 154 €)	3 936 978 (662 152 €)	6 185 378 (1 040 306 €)
1994	2 064 000 mk (347 140 €)	4 035 421 (678 709 €)	6 099 421 (1 025 849 €)
1995	2 050 000 (344 785 €)	4 031 012 (677 968 €)	6 081 012 (1 022 753 €)
1996	1 980 000 mk (333 012 €)	4 586 586 (771 408 €)	6 566 586 (1 104 420 €)
1997	2 100 000 mk (353 195 €)	5 599 568 (941 780 €)	7 699 568 (1 294 974 €)
1998	2 300 000 mk (386 832 €)	6 207 375 (1 044 005 €)	8 507 375 (1 430 838 €)
1999	2 700 000 mk (454 107 €)	7 229 700 (1 215 948 €)	9 929 700 (1 670 056 €)
2000*	346 467 €	1 310 561 €	1 657 028 €
2001	428 879 €	1445 853 €	1 874 732 €
2002	432 000 €	1 606 981 €	2 038 981 €
2003	532 000 €	1 635 846 €	2 167 846 €

*) Tanssin Tiedotuskeskus alkoi saada tukea taiteenalan tiedotuskeskuksille suunnatusta määrärahasta.
Lähteet: Tanssin tila ja tulevaisuus, 1999 ja Teatteritilastot.

Kuten taulukosta 2 näkyy, 1990-luvun alun laman myötä tanssitaiteen edistämiseen suunnattua tukea leikattiin. Vuodesta 1993 vuoteen 1994 tuki pieneni yli kahdeksan prosenttia ja vasta vuonna 1998 palattiin takaisin vuoden 1993 tasolle. Tanssimäärärahojen korotukset ovat sen jälkeenkin olleet määrällisesti pieniä suhteessa kentän kasvuun ja tarpeisiin.

Vapaan kentän taiteilijoiden toiminta on riippuvainen myönnytyistä avustuksista ja valtaosa ryhmistä toimii ilman säännöllistä tukea. Suuri osa tämän kentän tuotannoista tehdään eri lähteistä saatujen apurahojen turvin. Parhaiten pystyvät vapaan kentän ryhmistä toimimaan ne, jotka saavat valtiolta joko ensemble-tukea tai harkinnanvaraista toiminta-avustusta. Tosin näilläkin avustuksen määrä ei riitä ympärivuotisen toiminnan ylläpitämiseen ja vakituisen henkilökunnan palkkaamiseen. Tavallista on, että näissä ryhmissä vain tuottaja on palkattuna koko- tai osapäiväisesti mutta tanssijoille voidaan tarjota ainoastaan lyhyitä määräaikaisia työsuhteita.

Vähemmän säännöllisesti toimivat ryhmät, jotka saavat vain produktiokohtaisia avustuksia. Tällaiset ryhmät eivät pysty palkkaamaan tuottajaa eivätkä välttämättä yllä joka vuosi yhtä aktiiviseen toimintaan. Avustusten satunnaisuuden vuoksi pitkäjänteistä toimintaa on vaikea suunnitella ja ryhmät toimivat vain tuottamiensa produktioiden ajan. Muun ajan vuotta jäsenet hankkivat elantonsa ryhmän ulkopuolella. Tästä johtuen tanssijat eivät ole ”ryhmäuskollisia” vaan liikkuvat ryhmästä toiseen ja tanssivat ehkä useissakin kokoonpanoissa samanaikaisesti. Useat

hankkivat osan toimeentulostaan muussa kuin taiteellisessa työssä, opettamalla, tuotannollisessa työssä, yleisö- ja yhteisöprojekteissa jne. Jotkut ryhmittymät toimivat eräänlaisina katto-organisaationa ja palkkaavat omien jäsentensä lisäksi vierailevia tanssijoita produktiokohtaisesti. Tällaisia ryhmiä ovat esimerkiksi Nomadi-tuotanto, M.A.D. Tanssimaisterit ja KokoTeatteri.

Taulukko 3 kertoo, miten vapaiden tanssiryhmien ensemble-tuki ja rahoituslain ulkopuolella olevien tanssiteattereiden ja -ryhmien tuki jakautui vuosina 2000 - 2003. Vuonna 2002 ensemble-tukea saivat Kekäläinen & Company ja Nomadi-tuotanto. Vuonna 2003 tukea saavat Nomadi-tuotanto ja Tero Saarinen Company. Harkinnanvaraista toiminta-avustusta sai vuonna 2002 seitsemän ryhmää ja vuonna 2003 tukea saa kuusi ryhmää.

TAULUKKO 3 Valtion avustukset lain ulkopuolisten tanssiryhmien toimintaan
(E= ensembledtuki, T=toiminta-avustus)

Ryhmä	2000	2001	2002	2003
Glims & Gloms Dance Company		8 409(T)	13 450(T)	21 640(T)
K2 Dansproduktion/ Kenneth Kvarnström		13 455(T)		
K&C Kekäläinen & Company	37 001(E)	42 047(E)	33 640(E)	30 000(T)
KokoTeatteri	8 409(T)	8 409(T)	8 410(T)	14 000(T)
M.A.D. Tanssimaisterit	8 409(T)	8 409(T)	11 770(T)	
Nomadi-tuotanto	20 183(T)	23 546(T)	47 100(E)	75 000(E)
P.D.C. Pori Dance Company		8 409(T)	13 450(T)	22 000(T)
Pikinini Meri	10 091(T)	6 728(T)		
Tanssiryhmä Tsuumi		5 046(T)	8 410(T)	14 000(T)
Tanssiteatteri DisTanz	6 728(T)			
Tero Saarinen Company	42 047(E)	48 775(E)	33 640(T)	60 000(E)
Tommi Kitti & Co		8 409(T)	11 770(T)	25 000(T)
Yhteensä	132 868	181 642	181 640	261 640

Taulukosta 3 ilmenee, että tanssiryhmien saama avustus ryhmää kohti on vuonna 2003 enemmän kuin aikaisemmin. Vuonna 2003 avustukset vaihtelevat 14 000 eurosta 75 000 euroon.

Tehdessään vuoden 2003 tukipäätöstä tanssitaide-toimikunta halusi korottaa ensemble-tukena myönnettävää avustusta selkeästi suuremmaksi ja näin tehdä siitä VOS-järjestelmään verrattavissa olevan tukimuodon. Myös toiminta-avustusten tukisummaa haluttiin nostaa. Pienin tuki oli vuonna 2002 vain 8 410 euroa, kun se vuonna 2003 on 14 000 euroa. 2000-luvun alun kehitystä onkin ollut ryhmäkohtaisten tukisummien kasvu ja tuettavien ryhmien väheneminen. Jaettavissa olevan määrärahan pienuuden takia toimikunta ei halustaan huolimatta ole voinut sekä nostaa tukisummaa että nostaa tuettavien ryhmien määrää.

Vapaan kentän ryhmien koko, toimintatapa, -rytmi ja -volyyymi vaihtelevat huomattavasti. Aktiivisimmin toimivien ryhmien, joiden toimintaan kuuluu runsaasti kiertue-esityksiä sekä kotimaassa että ulkomailla, toiminta-avustuksia jaettaessa tulisikin pyrkiä tukisummiin, jotka mahdollistavat myös kuukausipalkkaisen henkilökunnan palkkaamisen. Jos ryhmän kaikki tanssijat toimivat freelancereina ja työskentelevät useiden eri koreografioiden tuotannoissa, on esitysvolyymin kasvattaminen käytännössä mahdotonta jatkuvien aikatauluongelmien vuoksi. Mikäli ryhmä pyrkii taiteelliseen ensemble-työskentelyyn, on koreografian voitava työskennellä pitkäjänteisesti samojen tanssijoiden kanssa. Jos ryhmä ylläpitää usean teoksen ohjelmistoa, se edellyttää kolmen tai neljän kuukausipalkkaisen tanssijan lisäksi vähintään yhtä kokopäiväistä tuottajaa ja mielellään myös vakituista tekniikkaa.

Edellisen perusteella voidaan laskea, että kyetäkseen toimimaan pitkäjänteisesti vapaan kentän suurimpien ja aktiivisimmin toimivien tanssiryhmien valtion tuen tulisi olla minimissään noin 135 000 euroa vuodessa. Lisäksi ryhmän tulisi saada tukea kunnalta sekä muista rahoituslähteistä. Tätä pienemmillä avustuksilla voidaan toki rahoittaa pienimuotoisempaa toimintaa tai produktiokohtaisia kokoonpanoja. Vapaalla kentällä toimiville asemansa jo vakiinnuttaneille ja laajaa kiertuetoimintaa harjoittaville ryhmille riittämätön perusavustus on toimintaa lomaannuttava. Kunnollisten perustoiminta-avustusten suuntaaminen elinvoimansa jo osoittaneille ryhmille olisi myös nopein keino parantaa tanssijoiden työllisyyttä. Ryhmien kohdalla tuen lisäämisen kerrannaisvaikutukset voivat olla merkittäviä: vakiintuneimmat ryhmät pystyvät keräämään oman toiminnan tuottoja ja rahoittamaan näin myös itse toimintaansa.

2.3.2 Vapaiden ryhmien talous

Tilastotietoja vapaiden ryhmien taloudesta ei ole tuotettu ennen tätä selvitystä. Vapaan kentän taloudesta on hankalaa saada tilastotietoja kentän luonteen takia: vain harvalla toimijalla on hallinnollista tai tuotannollista henkilökuntaa, joiden toimenkuvaan kuuluu tilastotietojen kerääminen. Niilläkin toimijoilla, jotka toimivat yhdistyksen kautta ja siten tuottavat vuosittaisia tilinpäätöksiä toimintakertomuksineen, on välillä vaikeuksia antaa toimintaansa kuvaavia tietoja, kuten kokemus tähän selvitystyöhön liittyvästä tilastojen keruusta osoitti. Mahdollisesti voisi taidetoimikuntalaitoksen produktio- ja kohdeapurahamyöntöjen ja tilitysten käytäntöjä kehittää tukemaan myös tilastointia.

Tätä selvitystä varten lähetettiin kysely 26 vapaalle ryhmälle koskien vuoden 2001 toimintaa. Vastaus saatiin 15 ryhmältä. Osalla ryhmistä ei ollut lainkaan toimintaa vuonna 2001 ja osa ryhmistä on ollut vasta aloittamassa toimintaansa. Tämän selvityksen puitteissa ei ollut mahdollista kerätä taloustietoja pidemmältä aikaväliltä. Jatkossa tietojen kerääminen olisi tärkeää, sillä vuosittain ryhmien toiminta saattaa vaihdella hyvinkin paljon, eikä yhden vuoden tarkastelu riitä kertomaan toiminnan koko volyyymia.

Taulukoiden 4 ja 5 avulla voidaan tarkastella ryhmien taloudellista tilannetta vuonna 2001. Valtion tuki ryhmille oli yhteensä 318 052 euroa, mikä on 34 prosenttia kaikesta ryhmien saamasta tuesta. VOS-tanssiteattereilla valtion tuki oli samana vuonna 38 prosenttia ja kuntien tuki 35 prosenttia.¹⁴ Kuntien osuus vapaiden tanssiryhmien avustuksesta oli 10 prosenttia (90 696 euroa) ja säätiöiden ja sponsoreiden osuus 13 prosenttia (120 177 euroa). Omien tuottojen osuus oli neljällä ryhmällä viidestätoista yli 50 prosenttia, kolmella ryhmällä ei ollut lainkaan omia tuottoja. Muut asettuivat tälle välille. Kunnanavustus on muutamaa ryhmää lukuun ottamatta matala tai sitä ei ole lainkaan. Tutkituista viidestätoista ryhmästä yhdeksän sijaitsee pääkaupungissa, mutta vain kaksi sai selvityksen kohteena olevana vuonna kulttuuri- ja kirjastolautakunnan myöntämää yhteisöavustusta. Helsinki on osoittanut vain vähän varoja vapaiden tanssiryhmien tukemiseen. Näin siitä huolimatta, että kaupungissa toimivat vapaat tanssiryhmät edustavat monilta osin maamme nykytanssin kärkeä, ja siellä toimii kansainvälisesti arvostettuja koreografeja ryhmineen.¹⁵

¹⁴ Teatteritilastot 2001, 24.

¹⁵ Vuonna 2003 Helsingin kaupunki myönsi kulttuuri- ja taidelaitoksille myönnettävää talousarvioavustusta Nomadi-tuotannolle 24 000 euroa, Tero Saarinen Companylle 10 000 euroa ja K & C Kekäläinen & Companylle (Vapaat tanssijat ry) 17 000 euroa. Vuoden 2003 yhteisöavustuksia ei ollut jaettu selvityksen valmistuessa.

TAULUKKO 4. Vapaiden ryhmien tulot euroina vuonna 2001

Ryhmä	Valtion avustukset ¹⁾	%	Kunnan-avustus	%	Muut ²⁾	%	Omat tuotot	%	Yhteensä
Glims & Gloms Dance Company⁴⁾	18 501	19	25 228	26	16 819	17	36 199	37	96 747
Gruppen Fyra⁵⁾	0	0	0		0	0	11 027	100	11 027
K & C Kekäläinen & Company⁶⁾	49 447	61	23 546	29	0	0	8 147	10	81 140
Liisa Pentti + CO	5 046	29	3 364	19	8 409	48	807	5	17 626
M.A.D. Tanssimaisterit⁷⁾	10 091	21	2 815	6	35 167	73	0	0	48 073
Mikko Kallinen & The Company	2 691	89	0	0	0	0	336	11	3 027
Nomadi-tuotanto, (4 koreografia)⁸⁾	80 641	36	9 755	4	41 139	18	91 883	41	223 418
P.D.C. Pori Dance Company	17 660	57	9 250	30	0		3950	13	30 860
Pikinini Meri⁹⁾	15 978	57	9 286	33	252	1	2405	9	27 921
Tanssiryhmä Damaru³⁾	4 205	22	0	0	10 091	78	0	0	14 296
Tanssiryhmä Tsuumi	28 592	29	0	0	0	0	68 869	71	97 461
Tanssiteatteri Dis Tanz	3333	12	7 200	26	8300	30	9000	32	27 833
Tanssiteatteri Kaie¹⁰⁾	0	0	252	5	0	0	4 356	95	4 608
Tero Saarinen Company¹¹⁾	66 730	28	0	0	0	0	174 584	72	241 314
Tommi Kitti & Co¹²⁾	15 137	100	0	0	0	0	0	0	15 137
YHTEENSÄ	318 052	34	90 696	10	120 177	13	411563	44	940 488

¹⁾Ensemble-tuki, toiminta-avustus, produktioavustus, kohdeapuraha, matka-apuraha

²⁾Säätöt ja sponsorit

³⁾Tuotannollisena yhteistyökumppanina lisäksi Zodiak – Uuden tanssin keskus.

⁴⁾Yhdellä ryhmän jäsenellä valtion taiteilija-apuraha. Espoon kaupunki tukee teatterin toimintaa antamalla harjoitus- ja esitystilaa vuosittain n. 15 000 € vastaavalla summalla.

⁵⁾Ryhmällä apurahoja taiteelliseen toimintaan vuosina 2000 ja 2002, jolloin toteutettiin yhteensä 4 suurempaa kokonaisuutta.

⁶⁾Ryhmän taiteellisella johtajalla valtion taiteilija-apuraha.

⁷⁾Kahdella ryhmän jäsenistä valtion taiteilija-apuraha. Ryhmällä tuotannollisina yhteistyökumppaneina Zodiak – Uuden tanssin keskus ja KokoTeatteri.

⁸⁾Kaikilla ryhmän jäsenillä valtion taiteilija-apuraha, tuotannollisena yhteistyökumppanina Zodiak – Uuden tanssin keskus.

⁹⁾Yhdellä ryhmän jäsenellä valtion taiteilija-apuraha.

¹⁰⁾Ryhmän koreografilla henkilökohtaisia apurahoja Tanssiteatteri Kaien toimintaan.

¹¹⁾Ryhmän taiteellisella johtajalla valtion taiteilija-apuraha.

¹²⁾Koreografilla valtion taiteilija-apuraha.

Taulukosta 5 nähdään, että suurimpia menoeriä olivat palkat ja palkkiot, 426 081 euroa eli 42 prosenttia kaikista menoista, ja muut toimintamenot (toimistokulut, lavastus, puvustus, kuljetus), joiden osuus oli 425 528 euroa (42 prosenttia). VOS-tanssiteattereilla henkilöstömenojen osuus oli keskimäärin 71 prosenttia Lapin läänin kansantanssiyhtye Rimpparemmen osuuden ollessa pienin (49 prosenttia) ja Tanssiteatteri ERIN suurin (78 prosenttia).¹⁶ Tiedotukseen ja markkinointiin vapaat ryhmät käyttivät yhteensä viisi prosenttia kaikista menoistaan. Suurimpienkin toimijoiden tähän tarkoitettu osuus ylsi vain vajaaseen 10 000 euroon. Yleisöstä kilpailu tällaisilla markkinointirahoilla on mahdotonta. Vapaa kenttä toimiikin oravanpyörässä, jossa resurssien

¹⁶ Teatteritilastot 2001, 32.

pienuus vaikuttaa sekä esitysmääriin että myynti- ja markkinointityöhön. Ne puolestaan vaikuttavat katsojamääriin, jotka puolestaan vaikuttavat omien tuottojen määrään.

TAULUKKO 5. Vapaiden ryhmien menot euroina vuonna 2001

Ryhmä	Palkat ja palkkiot	% ¹⁾	Maksetut apurahat	%	Tilakulut ²⁾	%	Tiedotus ja markkinointi	%	Muut toimitusten menot ³⁾	%	Yhteensä	Arvio palkattoman työn määrästä
Glims & Gloms Dance Company	65 409	63	0		4600		6489	6	26 962	26	103 460	33%
Gruppen Fyra	10 053	80	0		0		0		2 437	20	12 490	70%
K & C Kekäläinen & Company	36 882	40	0		16 155		9 623	10	29 121	32	91 781	35%
Liisa Pentti + CO	0		5 142	27	3106		2 803	15	7 676	41	18 727	60%
M.A.D. Tanssimaisterit	35 882	75	0		2 275		1010	2	8 882	18	48 049	60 %
Mikko Kallinen & The Company	0		4 205	83	336		673	13	219	4	5 433	20 %
Nomadi-tuotanto (4 koreografia)	99 081	42	24 086	10	8 081	4	7 324	3	95 837	41	234 409	-
P.D.C. Pori Dance Company	9 055	32	0		3196		5505	19	13 946	49	31 702	75%
Pikinini Meri	0		1 300	4	17 352	52	2519	8	8 730	26	29 901	90 %
Tanssiryhmä Damaru	1 140	10	9 250	85	126	1	505	4			11 021	50%
Tanssiryhmä Tsuumi	38 319	38	0		0		5 500	5	57 399	57	101 218	30%
Tanssiteatteri DizTanz	20 000	75	0		1300	5	1800	7	3500	13	26 600	50%
Tanssiteatteri Kaie	267	6	0		873	18	18	1	3 732	76	4 890	75%
Tero Saarinen Company	95 903	34	0		10 503	4	7 947	3	165 232	59	279 585	-
Tommi Kittä & Co	14 090	88	0		0		6	0	1 855	12	15 951	60%
YHTEENSÄ	426 081	42	43 983	4	67 903	7	51 722	5	425 528	42	1 015 217	

¹⁾Prosenttiluvut on pyöristetty lähimpään kokonaislukuun.

²⁾Omat harjoitus-, esitys, tai toimistotilakulut sekä kaikki muut tilavuokrat

³⁾Toimistokulut, lavastus, puvustus, kuljetus yms.

Taloustietojen kerääminen ja yhdenmukaistaminen ei ole ongelmattonta. Monille työskentely ryhmässä on mahdollista vain henkilökohtaisen taiteilija-apurahan turvin, joka ei näy ryhmän kirjanpidossa. Ainakin viiden ryhmän taiteilijoista osa nautti taiteilija-apuraha selvitysvuonna. Myös osa muista apurahoista (esim. usein kohdeapurahat) on henkilökohtaisia, eivätkä ne näin ollen myöskään näy ryhmän tilinpäätöksissä, vaikka ovat elintärkeitä ryhmän toiminnan kannalta. Nykyään yhä yleistyvät yhteistuotannot saattavat aiheuttaa sen, että huolimatta aktiivisesta toiminnasta voi omien tuottojen osuus jonain toimintavuonna olla toimintaan nähden erittäin vähäinen tai puuttua kokonaan lipputulosten mennessä yhteistyökumppanille. Sinänsä kentän toiminnan kannalta tärkeät yhteistuotannot tuottavat taloustilastoja, joissa omien tuottojen osuus esim. suhteessa valtion tukeen (jolla usein mm. mitataan ryhmän elinkelpoisuutta) ei vastaa todellisuutta.

Palkattoman työn osuutta ei tässä selvityksessä ole tarkasti laskettu, mutta sen osuus vapaalla kentällä on huomattava. Tätä selvitystä varten ryhmiä pyydettiin arvioimaan niissä tehdyn

palkattoman työn osuutta. Arvio palkattoman työn määrästä vaihtelee 20 prosentista 90 prosenttiin. Vapaista ryhmistä kaksi ilmoitti aina pyrkivänsä maksamaan taiteilijoille asianmukaiset korvaukset.

2.3.3 Itsenäisten koreografioiden toiminta ja talous

Vapaalla kentällä työskentelee ryhmissä toimivien lisäksi nelisenkymmentä koreografiaa, jotka suhteellisen säännöllisesti tekevät taiteellista työtä omilla nimissään. Seuraavat tapausesimerkit kuvaavat yksittäisen koreografian yhden tuotannon rahoitusta ja työmäärää. Kahdessa ensimmäisessä tapauksessa taiteilijat ovat nauttineet valtion taiteilija-apuraha. Kolmannessa esimerkissä tuotanto on toteutettu pelkästään tuotantokohtaisen rahoituksen turvin. Kaikki kolme koreografiaa ovat pitkään alalla työskennelleitä, tunnustettuja taiteilijoita.

Paula Tuovinen: *Blondi*

Paula Tuovinen toimii vapaana koreografina, joka kerää työryhmän ympärilleen ja hankkii itse teoksilleen rahoitusta eri lähteistä sekä mahdolliset yhteistyökumppanit. Työryhmän koko vaihtelee teoksen mukaan.

Blondi on Tuovisen vuonna 2000 toteuttama sooloteos, joka tutkii vaaleuteen liitettyjä kulttuurisia käsityksiä ja mielikuvia. Teosta varten Tuovinen keräsi ympärilleen työryhmän, joka koostui hänen lisäkseen lavastajasta, valosuunnittelijasta ja säveltäjästä. Teosta on esitetty kotimaan lisäksi useilla ulkomaisilla festivaaleilla. Ensi-ilta oli Kiasma-teatterissa 28.1.2000, esityksiä oli 5. Tämän lisäksi *Blondia* on esitetty Avignonissa, Bergenissä, Brysselissä, Vilnassa, Pariisissa, Tilburgissa, Malmössa ja Lahdessa. *Blondia* esitetään edelleen.

BLONDIN TUOTANTOBUDJETTI (2000)

TULOT	MK
Valtion tanssitaide-toimikunnan apuraha	15 000
Helsingin kaupungin apuraha	7 000
Kiasman tuotantotuki	15 000
Osuus lippituloista	3 270
TULOT YHTEENSÄ	40 270
MENOT	MK
PALKAT	
Paula Tuovinen (koreografi, esiintyjä, tuottaja)	6 000
Lavastaja	6 000
Valosuunnittelija	6 000
Säveltäjä	6 500
Sivukulut	7 350
TUOTANTOKULUT	
Harjoitussalin vuokra	2 500
Puvustus	950
Valokuvat	1 500
Videointi ja kopiot	1 500
Lavastus	1 400
Muut kulut	600
Menot yhteensä:	40 300
TULOS	- 30

Blondin suunnittelu kesti noin kolme kuukautta ja harjoitukset kolme kuukautta, yhteensä kuusi kuukautta. Lisäksi on huomioitava teoksen tuottamiseen käytetty aika sekä tanssijan päivittäinen perustreenaus.

Blondin valmistaminen oli puolen vuoden ajan täysipäiväistä työtä, jossa limittyivät päällekkäin koreografin, tanssijan ja tuottajan työ. Palkkaa tästä kertyi taiteilijalle yhteensä 6 000 mk eli 1000 euroa kuukaudessa. Työskentelyä auttoi Tuovisen vuonna 2000 nauttima taiteilija-apuraha 6 430 markkaa kuukaudessa.¹⁷ Taiteilija-apuraha mukaan luettuna Tuovisen tulot olivat puolen vuoden ajalta 44 580 markkaa eli 7 430 markkaa kuukaudessa (7 498 markkaa eli 1 261 euroa kuukaudessa).

Vertailuna mainittakoon, että työehtosopimuksen mukainen koreografin kuukausipalkka on 1.3.2002 lähtien 1 607,54–2 651,31 euroa kuukaudessa. Työehtosopimuksen mukainen tanssijan kuukausipalkka on 1 394,1–2 172,99 euroa kuukaudessa ja teatterialan työehtosopimuksen mukainen tuottajan palkka on 1 699,2–2 643,07 euroa kuukaudessa. Teoksesta ei siis kertynyt taiteilijalle edes työehtosopimuksen mukaista minimipalkkaa, vaikka tuloksi lasketaan myös taiteilija-apuraha.

Katariina McAlester: *Greenland*

Katariina McAlester toimii vapaana koreografina ja on M.A.D. Tanssimaistereiden jäsen. Hän tekee independent-tuotantoja, joita varten hän hankkii rahoituksen ja tuotannolliset yhteistyökumppanit. *Greenland* -teosta varten McAlester keräsi ympärilleen työryhmän, johon kuului yhteensä 11 henkilöä: koreografi/tuottaja, kolme tanssijaa, muusikko, äänisuunnittelija, lavastaja, puvustaja, graafikko, valokuvaaja. Tuotantotukea teos sai Zodiak – Uuden tanssin keskukselta, M.A.D. Tanssimaistereilta ja Ruutia! -festivaalilta. Zodiak tarjosi rahallisen tuotantotuen lisäksi ilmaisen harjoitus- ja esitystilan, vastasi markkinoinnista, hoiti lipunmyynnin sekä vastasi lipunmyyjän ja valosuunnittelijan palkoista.

Produktio esitettiin keväällä 2002 Zodiakissa ja sen harjoitusaika oli kahdeksan viikkoa, neljä tuntia päivässä. Lisäksi tanssijoiden lämmittely ja ruokatunti veivät noin kaksi tuntia päivässä. Teosta esitettiin kahdeksan kertaa, ja yhteen esitykseen kului tanssijan työaikaa kolme tuntia.

Greenland on Samuel Beckettin henkeen viritetty tanssillinen tarina kolmesta teini-ikäisestä pojasta. Esityksen tavoitteena oli puhutella sekä lapsi- että aikuiskatsojia.

GREENLANDIN BUDJETTI (2002)

TULOT	€
Zodiak tuotantotuki	9 513
Tanssitaide-toimikunta	4 000
M.A.D. tanssimaisterit	2 000
Ruutia!- festivaali	2 523
TULOT YHTEENSÄ	18 036
MENOT	€
Palkat	10 961
Henkilöstösivukulut	2 302
Maksetut apurahat	2 470
Markkinointi	561
Tuotantokulut	1 734
(maskit, puvut, lavastus, kuljetukset)	
MENOT YHTEENSÄ	18 028
TULOS	8

Tanssijat (3) saivat koko ajalta eli noin kahdelta kuukaudelta palkkaa yhteensä kukin 2 186,4 euroa. Harjoitus- ja esitysajalta kertyi tanssijoille työtunteja yhteensä 184 tuntia; harjoitusajalta

¹⁷ Taiteilija-apurahan suuruus vuonna 2000 oli 77 155 mk (12 977 €).

160 ja kahdeksasta esityksestä yhteensä 24 tuntia. Tuntipalkka kaikki tunnit huomioiden on 11,9 euroa. Työehtosopimuksen mukainen tanssijan harjoitusajan tuntipalkka on A-tehtävästä (jollaiseksi nämä tehtävät lasketaan) 17,83 euroa tunti. Näytöskorvaus on 131,69 euroa per näytös. Tämän mukaan yhden tanssijan olisi siis pitänyt saada palkkaa harjoitusajalta 2 852,8 euroa sekä näytöksistä 1 053,52 euroa, yhteensä siis koko produktiosta 3 906,32 euroa. Kun työehtosopimuksen mukaista palkkaa 3 906,3 verrataan saatuun palkkaan 2 186,4 saadaan erotukseksi 1 719,9 ja palkattoman työn osuudeksi näin 44 prosenttia.

Mikäli palkka työstä olisi maksettu kuukausipalkan tapaan, olisi se ollut seuraava: Kaksi kuukautta työtä, johon näytökset on laskettu mukaan. Tanssijan työehtosopimuksen mukainen kuukausipalkka on 1 394,11–2 172,99 euroa kuukaudessa. Jos kuukausipalkka olisi ollut esimerkiksi 1 700 euroa, kahdelta kuukaudelta, palkkaa olisi kertynyt 3 400 euroa. Saatu palkka on 2 186,4 euroa. Erotus on 1 213,6 eli palkattoman työn osuus on 36 prosenttia.

Tanssijoiden työaika on ollut keskimäärin neljä tuntia päivässä. Tähän tuntimäärään ei ole laskettu lämmittelyä eikä ruokatuntia. Työn fyysisyydestä johtuen on käytännössä miltei mahdotonta työskennellä yhtä aikaa kahdessa produktiossa. Harjoitusjakson aikana tanssija voi osallistua jossain määrin toisen tuotannon iltaesityksiin, mutta päällekkäiset harjoitusprosessit eivät usein aikataulun mukaan takia ole mahdollisia.

Koreografin työpanos vastasi neljän kuukauden kokopäivätyötä, kun mukaan lasketaan myös tuottajan työ. Palkkaa työstään hän sai 1 038 euroa. Tuotannon aikana hän nautti taiteilija-apurahaa, joka on 1 122 euroa kuukaudessa¹⁸. Koreografin tulot yhteensä olivat 5 526 euroa. Työehtosopimuksen mukainen koreografin peruspalkka on 1 607,54–2 651,31 euroa kuukaudessa. Jos koreografi olisi saanut palkkaa esimerkiksi 2 000 euroa kuukaudessa, neljän kuukauden ansiot olisivat olleet 8000 euroa. Työehtosopimuksen mukaista palkkaa verrattaessa saatuun palkkaan saadaan erotukseksi 2 474 euroa ja palkattoman työn osuudeksi 31 prosenttia.

Yksittäisten toimijoiden tuotoksissa ei ole harvinaista, että teoksen toteuttaakseen koreografi maksaa omasta henkilökohtaisesta apurahastaan muille työryhmän jäsenille. Greenland on McAlesterin mukaan ollut hänen omatuotantonsa ”parhaasta päästä”. Tuotannon taiteellisissa ratkaisuissa tehtiin paljon kompromisseja, jotta taiteilijoiden palkat saatiin edes kohtuullisiksi. Tästä huolimatta palkoissa jäätettiin huomattavan paljon jälkeä työehtosopimuksen mukaisista palkoista. Tanssin kentällä on vaikea vastata TES:n yleissitovuuden vaatimuksiin. Koska tuotteet halutaan kuitenkin toteuttaa, tingitään taiteilijoiden palkoista.

Koreografi itse toteaaakin Teatterikorkea-lehdessä: ”Näistä independent-tuotannoistahan ei jää itselle käteen mitään, eikä niistä pysty edes maksamaan työryhmän jäsenille asianmukaisia korvauksia.” ”Toisaalta hankojakaan ei oikein voi lyödä tiskiin, sillä mikään ei tule koskaan muuttumaan jos luovutetaan.”¹⁹

Ismo-Pekka Heikinheimo: *Ornamentti*

Ismo-Pekka Heikinheimo toimii vapaana koreografina, mutta ei nauti valtion taiteilija-apurahaa. *Ornamentti* on sooloteos, jonka toteuttamiseksi apurahaa olivat myöntäneet valtion tanssitaide-toimikunta sekä Helsingin kaupungin kulttuuriasiainkeskus. Työryhmään kuuluivat koreografin lisäksi lavastaja, valosuunnittelija, pukusuunnittelija ja heidän assistenttinsa sekä maskeeraaja; yhteensä yhdeksän henkilöä.

Produktio esitettiin syksyllä 2002 Alppisalissa ja sen harjoitusaika oli 3 kuukautta. Esityksiä oli ensi-ilta mukaan lukien kuusi. Vuodelle 2003 on suunnitteilla lisäesityksiä.

¹⁸ Taiteilija-apurahan suuruus vuonna 2002 oli 13 460 euroa.

¹⁹ Jännes, Laura: Opettaminen on läsnäolon taidetta. Teatterikorkea 2002:02

ORNAMENTIN TUOTANTOBUDJETTI (2002)

TULOT	€
Helsingin kaupungin kulttuuri- ja kirjastolautakunta	2 000
Valtion tanssitaide-toimikunta	4 000
Lipputulot	909
TULOT YHTEENSÄ:	6 909
MENOT	€
Maksetut apurahat	3162
Tilavuokrat	773
Markkinointi	1381
Muut tuotantokulut (maskit, puvut, lavastus, kuljetus)	1 773
Maksamattomat palkat:	
lavastaja	1 682
tuottaja	1 682
koreografi-tanssija	5 046
MENOT YHTEENSÄ:	15 499
TULOS	- 8 590

Kun teos on toteutettu pelkällä produktioavustuksella ilman taiteilija-apurahaa, paljastuu alalla vallitseva arki: koreografi on jakanut myönnetystä avustuksesta apurahaa muille työryhmän jäsenille, mutta ei itselleen. Produktio on toteutettu hänen osaltaan kokonaan ilman korvausta. Tulevista esityksistä saatavat lipputulot eivät riitä kattamaan syntynyttä 8 590 euron vajetta.

2.4 Yhteenveto

Vaikka vapaan kentän toiminnan volyyymi ja taiteellinen taso ovat nousseet selvästi 1990-luvulta alkaen, on sen rahoitus edelleen riittämätöntä. Vaikka ryhmät ja itsenäiset koreografit toimivat ammattimaisesti, edustavat suomalaisen nykytanssin kärkeä ja osa on tunnettuja myös ulkomailla, ei tukijärjestelmä ole kyennyt vastaamaan tapahtuneeseen kehitykseen. Toteutettuihin produktioihin nähden palkkamenot ovat alhaiset, mikä kertoo tehtävästä ilmaisesta työstä. Käytännössä ryhmille tai produktioille myönnetty tuki ei riitä työmäärää vastaavan palkan maksamiseen. Jopa yhteistyötuotannoissa taiteilijat ovat usein alipalkkattuja ja työehtosopimuksen yleissitovuus ei toteudu. Vuonna 2002 voimaan astuneen työehtosopimuksen yleissitovuus pikemminkin nostaa esille taiteilijoiden tekemän palkattoman työn määrän.

Kuntarahoituksen osuus ryhmien tulonmuodostuksessa on pieni. Tilanne on erityisen vaikea Helsingissä, missä suurin osa ryhmistä sijaitsee.

Taloustilastot antavat vajavaisen kuvan ryhmien tuloista. Esimerkiksi lipputulot menevät usein tuotannolliselle yhteistyökumppanille eivätkä siten näy ryhmien tilinpäätöksissä. Taiteilija-apurahajärjestelmän merkitys on erittäin suuri sekä vapaille tanssiryhmille että itsenäisille koreografeille. Ilman ko. järjestelmää edes säännöllisimmin toimivat vapaat ryhmät eivät ylittäisi nykyisenkaltaiseen toimintavolyymiin.

Itsenäisten koreografi- ja vapaiden tanssiryhmien ahdinkoa voidaan parhaiten auttaa korottamalla tanssitaiteen edistämisen määrärahaa. Vapaat tanssiryhmät ja alan järjestöt ovat useaan otteeseen esittäneet määrärahan korottamista. Jotta tanssin vapaan kentän toiminnan jatkuvuus voidaan taata ja mahdollistaa pitkäjänteinen ja säännöllinen toiminta, on tanssitaiteen edistämisen määräraha korotettava 1,5 miljoonaan euroon vuoden 2005 loppuun mennessä. Lisäksi tukijärjestelmää on kehitettävä joustavaksi ja monivuotiseksi. Näin voidaan mahdollistaa toiminnan nykyistä parempi toiminnan suunnittelu ja ryhmien toiminnan kehittyminen.

3 TANSSITAIDE JA -KULTTUURI ERI PUOLILLA SUOMEA

Vaikka tanssitaidetoiminta ja tanssitaiteilijat muiden taiteenalojen tavoin keskittyvät pääosin pääkaupunkiseudulle,²⁰ on sen ulkopuolellakin runsaasti tanssitaiteeseen tai tanssikulttuuriin liittyvää toimintaa. Tämä luku ei tarjoa kattavaa selvitystä tanssitaiteen harjoittamisesta Suomen eri osissa. Seuraava toiminnan esittely antaa kuvan tanssin alan toiminnan runsaudesta ja toimii pohjana luvussa viisi käsiteltävälle esitykselle tanssin aluekeskusten perustamisesta. Toiminnan esittelystä on alueellisena jakona käytetty alueellisten taidetoimikuntien toimialueita. Tiedot on kerätty yhteistyössä alueellisten toimijoiden ja toimikuntien kanssa. Apuna on lisäksi käytetty eri toimijoiden internet sivuja. Tarkoituksena on näyttää tanssiin liittyvän toiminnan runsaus eri puolilla Suomea. Ensin esitellään pääkaupunkiseutu ja Uusimaa, jonne suurin osa tanssitaiteesta on keskittynyt. Sitten käsitellään muut keskeiset tanssipaikkakunnat ja lopuksi muut alueet aakkosjärjestyksessä. Eri puolille maata sijoittuva tanssin ammatillinen koulutus esitellään erillisessä liitteessä. (Liite 4)

Tanssitaidetta esitetään ammattimaisesti koko maassa. VOS-ryhmät ovat sijoittuneet eri puolille Suomea, ammattiin tähtäävää koulutusta annetaan useissa eri oppilaitoksissa, laaja tanssin harrastustoiminta kattaa koko maan ja tanssitaiteeseen keskittyviä festivaaleja on syntynyt runsaasti pääkaupunkiseudun ulkopuolelle. Englannissa puhutaan tanssin ekologiasta, kun puhutaan laajasti tanssin alaan liittyvästä toiminnasta. Suomessa on tanssitaide-sanalla rinnalle noussut tanssikulttuuri -sana kuvaamaan laajasti tanssin esittämiseen ja harrastamiseen eri muodoissaan liittyvää toimintaa, samoin kuin tanssin liittymistä erilaisiin terveydellisiin ja muihin sosiaalisiin päämääriin.

Kymmenestä VOS-tanssiryhmästä kuusi sijaitsee muualla kuin pääkaupunkiseudulla²¹. Valtionosuuslain ulkopuolisista ryhmistä suurin osa toimii pääkaupunkiseudulla. Pääkaupunkiseudun tanssitarjontaan kuuluvat myös Helsingin Kaupunginteatterin Tanssiryhmä ja Suomen Kansallisbaletti. Suuri osa ryhmämuotoisen toiminnan ulkopuolella toimivista tanssitaiteilijoista asuu pääkaupunkiseudulla, jossa työllistymisen mahdollisuudet ovat muuta maata paremmat.

Tanssitaiteilijoiden alueellisesta sijoittumisesta kertoo seuraava Suomen Tanssitaiteilijain Liiton jäsenten sijoittumista eri puolille Suomea kuvaava kaavio (kuvio 1). Kaaviota tulkittaessa on otettava huomioon, että osa tanssitaiteilijoista ei kuulu mihinkään liittoon. Osa (72) kuuluu Suomen Näyttelijäliittoon ja osa (88) Suomen Muusikkojen Liittoon (Suomen Kansallisbaletin tanssijat).

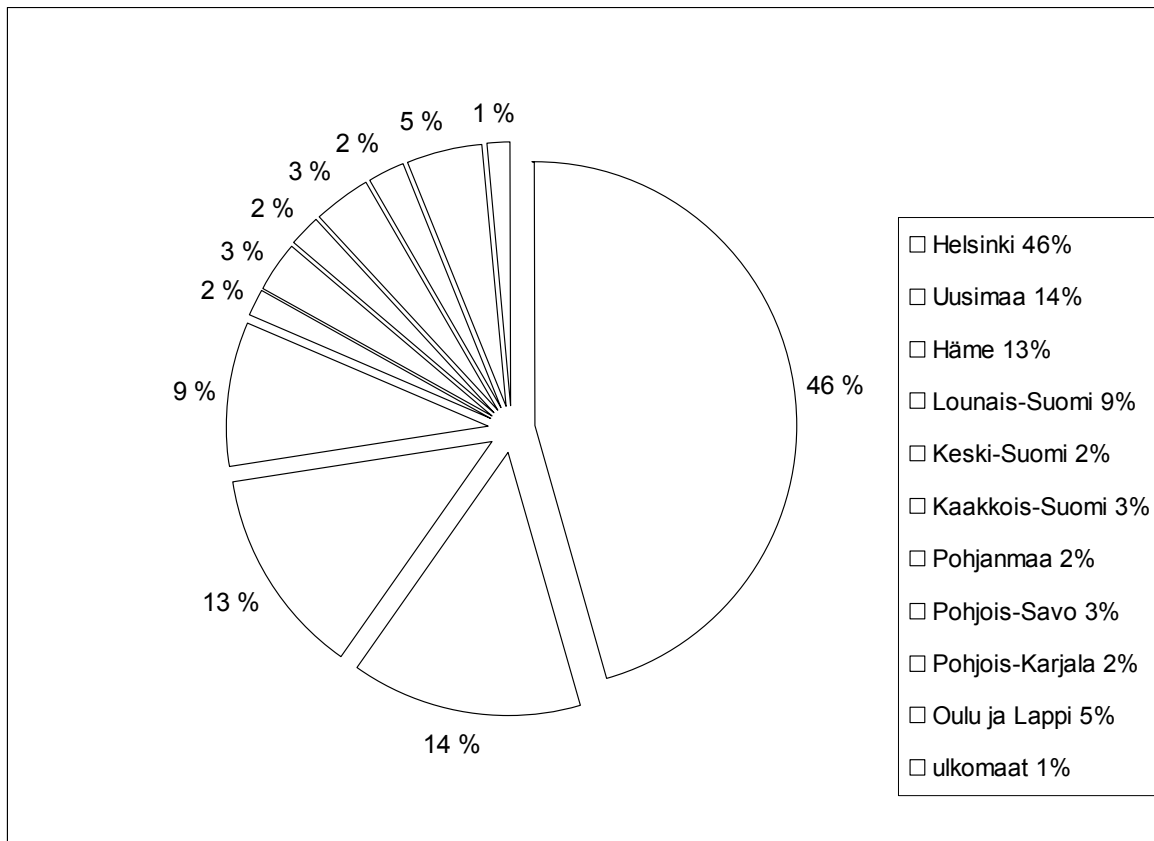
Uusimaa/Pääkaupunkiseutu

Kuten useissa muissakin maissa keskittyy Suomessakin ammattimainen taiteen esitystoiminta suuriin kaupunkeihin ja erityisesti pääkaupunkiin. Kuten kuvio 1 käy ilmi, suurin osa suomalaisista tanssitaiteilijoista asuu Helsingissä ja sen lähiympäristössä. VOS-ryhmistä alueella toimivat Tanssiteatteri Raatikko, Tanssiteatteri Hurjaruuth, Zodiak – Uuden tanssin keskus ja Tanssiteatteri Rollo. Lisäksi Helsingissä toimivat valtion tuen piirissä Helsingin Kaupunginteatterin Tanssiryhmä sekä Suomen Kansallisbaletti. Vapaista ryhmistä toiminnaltaan ja rahoitukseltaan suurimpia ovat Nomadi-tuotanto ja Tero Saarinen Company, jotka kiertävät ahkerasti myös ulkomailla. Näiden lisäksi muita aktiivisesti toimivia ammattilaisryhmiä on noin 15. Pääkaupunkiseudun vapailla ryhmillä oli vuonna 2001 yhteensä 39 kantaesitystä ja 451 esityskertaa. Katsojia nämä esitykset keräsivät yhteensä 62 201.

²⁰ Esim. taiteilijajärjestöihin kuuluvista tanssitaiteilijoista asui 65 %:a vuonna 2000 ja tanssitaiteen apurahojen saajista 68 %:a vuonna 2001 pääkaupunkiseudulla (Paula Karhunen: Tilastotietoja taiteilijoiden määrästä, Taiteen keskustoimikunta, tilastotiedote 1/2002 ja Valtion tuki taiteelliseen toimintaan 2001, Taiteen keskustoimikunta, tilastotiedote 2/2002)

²¹ Tanssiteatteri ERI ja Aurinkobaletti Turussa, JoJo – Oulun Tanssin Keskus, Tanssiteatteri Mobita/Dansco Tampereella, Tanssiteatteri Minimi Kuopiossa sekä Lapin läänin Kansantanssiyhtye Rimpappemmi Rovaniemellä. Pääkaupunkiseudulla toimivat Zodiak – Uuden tanssin keskus, Tanssiteatteri Rollo, Tanssiteatteri Hurjaruuth ja Tanssiteatteri Raatikko.

KUVIO 1. Tanssitaiteilijoiden alueellinen jakauma STTL:n jäsenrekisterin mukaan (N=583).

Taiteilijoiden ja runsaan esitystoiminnan lisäksi pääkaupunkiseudulla sijaitsevat tanssin alan suurimmat valtakunnalliset järjestöt Suomen Tanssitaiteilijain Liitto, Tanssin Tiedotuskeskus ja Suomen Tanssioppilaitosten Liitto. Alueella järjestetään runsaasti tanssin alan koulutusta ja kurssitoimintaa, harrastustoimintaa, festivaaleja ja tapahtumia. Helsingissä järjestetään useita tanssifestivaaleja: Liikkeellä Marraskuussa/Tanssiareena (vuorovuosin), Sivuaskel, Aasia Helsingissä sekä Ruutia! Lisäksi useiden musiikki- tai yleisfestivaalien ohjelmistossa on runsaasti tanssia. Esimerkiksi Helsingin Juhlaviikot ja URB-tapahtuma tuovat oman lisänsä pääkaupunkiseudun tanssitarjontaan. Billnäs – Päivä Tanssia -tapahtuma Pohjalla ja muut pienet tanssitapahtumat laajentavat Uudenmaan tanssitarjontaa suurten kaupunkien ulkopuolella. Tanssin ammatillisen esitystoiminnan lisääntymisen ja tanssikentän toiminnan ammattimaistumisen myötä on pääkaupunkiseudulle syntynyt aktiivinen ja kasvava tanssiyleisö.²²

Yksi uusimmista helsinkiläisistä tanssialan toimijoista on Tiloja tanssille -yhdistys, joka pyrkii löytämään ratkaisuja tanssitaiteen tilaongelmaan. Tanssitaiteen ammatillisen toiminnan kannalta välttämättömistä, tarkoitukseen sopivista harjoitustiloista on puute koko maassa, mutta ongelma on polttavin pääkaupunkiseudulla. Saatavilla olevat tilat ovat usein liian kalliita suhteessa vapaan kentän toimijoiden niukkoihin resursseihin. Tanssitaiteen esittämiseen varta vasten suunniteltuja esitystiloja on niitäkin tarpeeseen nähden liian vähän. Usein tanssitaide sopeutuukin tiloihin, jotka on tarkoitettu puheteatterin tai musiikin esittämiseen tai jopa puhetilaisuuksiin.

Helsingissä Kaapelitehtaalla on vuodesta 1997 lähtien toiminut Zodiak – Uuden tanssin keskus. 1986 perustettu Zodiak Presents -tuotantoyhdistys laajensi tuolloin toiminta-ajatustaan entistä laajemman tanssin kentän foorumiksi ja aloitti tuotantokeskustoimintansa valtionosuuslain piirissä.

²² Ensimmäinen, Timo Cantellin tekemä pääkaupunkiseudun nykytanssiyleisöä koskeva tutkimus ilmestyi keväällä 2003.

Zodiak toimii suomalaisen ja kansainvälisen nykytanssin tuotanto-, esitys- ja tapahtumakeskuksena, joka omien esitysten lisäksi tekee muiden suomalaisten ja pääkaupunkiseudulla toimivien tuotantotahojen kanssa yhteistuotantoja. Zodiak järjestää ulkomaisten tanssiteosten vierailujen lisäksi ulkomaisten tanssitaiteilijoiden ja pedagogien koulutusvierailuja ja residenssi-projekteja. Zodiak toteuttaa myös ammattilaisille suunnattua kurssitoimintaa, pienimuotoisia festivaaleja ja yleisökasvatusprojekteja. Lyhyessä ajassa siitä on tullut keskeinen toimija pääkaupunkiseudun tanssielämässä.

Zodiak on merkittävästi parantanut pääkaupunkiseudun vapaan kentän tanssitaiteilijoiden toiminta- ja tuotantomahdollisuuksia. Vuosittain Zodiak tuottaa ja toteuttaa 18–25 uutta kotimaista kantaesitystä, joilla on esityskertoja yhteensä 120–150 ja katsojia 10 000–15 000. Zodiakin tuottamat tai yhteistyössä toisten tuottajatahojen kanssa tuottamat produktiot työllistävät vuosittain lyhytaikaisiin työsuhteisiin 100–150 tanssitaiteilijaa ja muuta esitystaiteen ammattilaista. Näin ollen Zodiakin toiminnalla on ollut huomattava vaikutus paitsi vapaan kentän niukkoihin tuotanto-olosuhteisiin myös taiteilijoiden työllistymiseen. Vuonna 2001 Zodiakilla oli 14 kantaesitystä ja 144 esityskertaa. Niillä oli yhteensä noin 10 000 katsojaa.

Helsingin Kaapelitehtaalla toimii Zodiak – Uuden tanssin keskuksen lisäksi toinenkin VOS-ryhmä, Tanssiteatteri Hurjaruuth. Koko perheen sirkusesityksistä tunnettu Hurjaruuth esiintyy myös kiertueilla. Vuonna 2001 Hurjaruuthin esitykset, kolme kantaesitystä ja 127 esityskertaa, keräsivät yli 30 000 katsojaa. Kaapelitehtaalla, omissa tiloissaan, toimii myös K & C Kekäläinen & Company. Myös KoKoTeatterilla on oma esitystila. Helsingistä käsin toimii M.A.D. Tanssimaisterit, joka tekee tuotannollista yhteistyötä mm. Pyhäjärven Täydenkuun Tanssit -festivaalin kanssa.

Tanssiteatteri Rollo on vuonna 1972 perustettu pieni helsinkiläinen kiertueteatteri, joka on vuodesta 1999 lähtien toiminut teatteri- ja orkesterilain piirissä. Kaikenikäisille suunnattu ohjelmisto sopii esitettäväksi kouluissa, päiväkodeissa sekä festivaaleilla. Vuonna 2001 Rollo tuotti kaksi uutta kantaesitystä. Koko ohjelmiston 72 esityskertaa saivat noin 8600 katsojaa.

Tanssiteatteri Raatikko on 30-vuotias vantaalainen teatteri- ja orkesterilain piirissä toimiva tanssiteatteri. Raatikko tuottaa tanssiteoksia lapsille, nuorille ja aikuisille kotinäyttämöllään Vantaan Viertolassa. Lisäksi ryhmä kiertää säännöllisesti Suomessa. Vuoden 2001 273 esityskertaa keräsivät yleisöä yli 30 000. Kantaesityksiä Tanssiteatteri Raatikolla oli vuonna 2001 viisi. Raatikon lisäksi Vantaalla toimii vapaista ryhmistä Tanssiteatteri Dis Tanz. Espoossa on jo muutaman vuoden toiminut Glims & Gloms Dance Company.

Varsinais-Suomi

Turussa toimivat alueen suurimmat tanssiteatterit Aurinkobaletti ja Tanssiteatteri ERI. Aurinkobaletti toimii Turussa Manillan 1860-luvulta peräisin olevassa tehdaskiinteistössä. Oman näytöstoimintansa ohella Aurinkobaletti isännöi Manilla-teatterissaan mm. vuosittain järjestettävää poikkitaiteellista tehdasfestivaali Manifestia. Vuonna 1982 perustetulla Aurinkobaletilla on vuosittain reilut 100 näytöstä, jotka keräävät noin 20 000 katsojaa. Tanssiteatteri ERI perustettiin vuonna 1989. Teatterilla on noin 130 esitystä vuodessa, joista kantaesityksiä 2-3.

Näiden VOS-teattereiden lisäksi tanssitoimintaa on Barker-teatterilla ja sen kannatusyhdistyksellä Pikinini Meri ry:llä. Barkerin tiloissa harjoittelevat monet alueen freelance-tanssitaiteilijoista. Turku Dansart ry. järjestää ammattilaisille treenitunteja ja tukee heitä produktioiden tekemisessä.

Varsinais-Suomen tanssialan neuvottelukunta järjestää tanssiesityksiä ja -tapahtumia, keskusteluja ja tanssin kentän eri tekijöitä yhdistäviä tapahtumia. Muita toimivia yhdistyksiä ovat Flamenco-yhdistys, kontakti-improvisaatio -tapahtumia järjestävä yhteisö sekä erilaiset kansantanssijärjestöt. Turussa on myös erityistanssiin suuntautunut tanssikoulu, sekä pyörätuolitanssi- ja erityistanssiesityksiä valmistava Taimen tanssijat -ryhmä.

Vakituista tanssinopetusta harrastajille annetaan Turun lisäksi mm. Paraisten, Kemiön, Västanfjärdin ja Dragsfjärdin kunnissa. Lisäksi saariston alueella aina ulkosaaristoa myöten on vilkasta tanssin harrastustoimintaa. Saarten välisestä yhteistyöstä huolehtii Ö-dans -yhteisö, joka

järjestää Houtskärissä jo perinteeksi muodostunutta kesäkurssia, vuonna 2002 kurssi järjestettiin seitsemättä kertaa.

Pirkanmaa

Tamperelainen Tanssiteatteri Mobita/Dansco eli MD on toiminut nykyisessä muodossaan vuodesta 1997. Teatterin kotinäyttämönä on helmikuusta 2002 asti ollut Tampereen keskustassa sijaitseva Hällä-näyttämö. MD työllistää kuusi taiteilijaa sekä neljä muuta työntekijää. Lisäksi teatteri palkkaa produktiokohtaisesti vuosittain lukuisia vierailevia taiteilijoita. Vuonna 2001 MD:llä oli 145 esitystä, joista 92 kotinäyttämöllä ja 53 kiertueella. Katsojia oli yhteensä 12 977. Lisäksi MD järjestää vuosittain Tanssivirtaa Tampereella nykytanssifestivaalia, joka tuo pirkanmaalaisen yleisön nähtäväksi suomalaisten tekijöiden teoksia.

Muuta tanssin esitystoimintaa alueella tarjoavat ammattitanssijoiden perustamat kokoonpanot, jotka toimivat produktioavustusten turvin (mm. Ballet Miloff ja Just Jazz). Lisäksi tanssiopisto Birgitta Kiviniemi-Cheremeteffin edistyneet oppilaat sekä osa opettajista esiintyy Baletti Desire -nimisenä ryhmänä. Yksityisiä tanssikouluja alueella on kymmenkunta. Tampereen konservatorio on antanut alueella tanssin perusopetusta jo seitsemän vuotta.

Pohjois-Savo

Kuopiossa toimii Itä-Suomen ainoa VOS-ryhmä, Tanssiteatteri Minimi, joka perustettiin 1991. Teatteri- ja orkesterilain piirissä toimiva Minimi työllistää vakituisesti 3 tanssitaiteilijaa, kaksi teknikkaa sekä markkinointisihteerin. Tanssiteatteri Minimillä on oma esitystila Kuopiossa ja se kiertää esiintymässä myös ympäri maata. Vuonna 2002 esityksiä oli 120 ja yleisöä n. 20 000. Esitystoiminnan lisäksi Minimi järjestää koulutusta, tanssin ammattitreenausta, tuottaa pienimuotoisia tapahtumia, kuten koko perheen Puistosunnuntai, sekä tuottaa vierailuja yhdessä Kuopion kaupungin kulttuuritoimen kanssa.

Seinästä revästyvät naiset on kolmen Kuopiossa työskentelevän tanssinopettajan muodostama tanssiryhmä, joka mahdollistaa ryhmäläisille taiteellisen työn tekemisen tanssinopettajan työn ohessa. Ryhmä on toiminut vuodesta 1998 ja se on valmistanut kaksi tanssiteosta, joita on esitetty Suomessa ja ulkomailla.

Kuopiossa järjestetään vuosittain Pohjoismaiden vanhin tanssitapahtuma, Kuopio Tanssii ja Soi, jonka yhteydessä järjestetään laajamittaista koulutusta sekä ammattilaisille että harrastajille. Festivaalin kävijämäärä oli vuonna 2002 noin 45 000 ja kursseille osallistui 700 henkilöä. Erityisesti pojille järjestetyt kurssit ovat olleet suosittuja. Vuonna 2002 järjestettiin Kuopiossa ensimmäistä kertaa poikkitaiteellinen kaupunkifestivaali Anti, joka tarjoaa estradin myös nykytanssille.

Pohjois-Savon 25 kunnasta seitsemässä järjestetään tanssin perusopetusta. Kuopiossa sitä antavat Kuopion konservatorion tanssikoulun lisäksi kaksi yksityistä tanssikoulua. Kuopiossa on ollut vuodesta 1990 tanssipainotteista opetusta yhdessä peruskoulussa vuosiluokilla 1-6. Kaupungissa toimii Suomen vanhin musiikin ja tanssitaiteen erikoislukio.

Kansantanssin puolella Pohjois-Savon alue työllistää noin kymmenen päätoimista kansantanssin opettajaa.

Oulun lääni

Oulun läänin alueella on kolme vireää keskusta; Oulu, Pyhäjärvi ja Kajaani. Oulun seudulla toimivat JoJo – Oulun Tanssin Keskus, Kinesteettinen teatteri ja Tanssiteatteri Taiga sekä Oulun Läänin Tanssialan Tuki ry ja Oulun baletin tuki ry.

JoJo aloitti toimintansa vuonna 1998, ja teatteri- ja orkesterilain piiriin se pääsi 1999. JoJo tuottaa nykytanssi-, kansantanssi-, flamenco- ja kilpatanssiproduktioita pääpainon ollessa nykytanssissa. Muun esitystoiminnan lisäksi JoJo järjestää Tanssia Tyrkyllä -festivaalia, joka vuonna 2003 järjestetään kymmenennen kerran. Vuonna 2001 JoJon kokonaisesitysmäärä oli 69. Katsojia JoJon esitykset saivat yhteensä 7834. JoJo tekee myös yleisökasvatustyötä järjestäen työpajoja, tanssikonsertteja ja seminaareja. Muhoksella toimiva Kinesteettinen teatteri tuottaa esityksiä, jotka

liikkuvat tanssin ja teatterin välimaastossa yhdistäen eri esittämisen tapoja ja taiteenlajeja. Kinesteettinen teatteri on aloittanut toimintansa vuonna 2001. Haukiputaalla toimiva tanssiteatteri Taiga aloitti toimintansa vuonna 1996. Taiga kiertää ensisijaisesti Pohjois-Suomessa, ja vie tanssia paikkakunnille, joissa sitä ei muuten olisi nähtävissä. Ohjelmisto on suunnattu kaikenikäisille. Esiintymisen lisäksi jäsenet opettavat sekä vierailevat kouluissa ja päiväkodeissa.

Oulun Läänin Tanssialan Tuki ry on perustettu vuonna 1988 tukemaan ja edistämään tanssitaideita Oulun läänissä. Yhdessä Oulun seudun ammattikorkeakoulun kanssa se järjestää vuosittain laajaa tanssikatselmusta Arktiset Askeleet, joka on tarkoitettu tanssikoulujen ja -yhteisöjen tanssin harrastajille, erikoiskoulutuksessa oleville tanssijoille sekä tanssin ammatillisessa koulutuksessa oleville opiskelijoille. Oulun baletin tuki ry on perustettu 1990. Se pyrkii edistämään baletin harrastusmahdollisuuksia ja tekemään taidemuotoa tunnetuksi Oulun seudulla.

Pyhäjärven kaupungin vireä tanssitoiminta tunnetaan ”Pyhäsalmen ihmeenä”, ja tanssista on kasvanut alueen pysyvä tavaramerkki. Alueella on parhaillaan käynnissä vuonna 2000 alkanut kolmevuotinen projekti Tanssin aluekeskuksen perustamiseksi Pyhäjärvelle. Projekti on saanut EU:n rakennerahastotukea. Projekti on edistänyt välillisesti myös Pyhäjärvellä järjestettävää Suomen laajinta nykytanssifestivaalia, Täydenkuun Tansseja. Projektin kautta on mm. kehitetty alueen tanssitoiminnan rakenteita, hallintoa, kansainvälistymistä, markkinointia, tanssiterapian tutkimusta ja esitystiloja. Projektiin liittyen suunnitteilla on kiertue toiminnan käynnistäminen alueella yhteistyössä mm. M.A.D. Tanssimaisterit -ryhmän kanssa. Suunnitelmissa on lisäksi tanssiterapiakoulutuksen käynnistäminen, yleisökulttuurin ja -keskustelujen kehittäminen, kansainvälistymisen edistäminen ja yhteistyöverkoston luominen alueen tanssitoimijoiden kesken.

Pyhäjärvellä on 10 vuotta toiminut Pyhäsalmen seudun tanssiopisto, joka antaa tanssitaiteen perusopetusta 450 lapselle, nuorelle ja aikuiselle yhteensä kahdeksan kunnan alueella.

Vuonna 1986 perustettu Jokilaaksojen tanssialan tuki ry toimii nykyisin kahdentoista kunnan ja kaupungin alueella. Yhdistyksen tarkoitus on tanssitaiteen edistäminen näyttösten, tapahtumien, koulutuksen ja tiedotustoiminnan keinoin. JTT ry järjestää mm. Tykkääkö tanssista -tapahtumaa. Sen ohjelmaan kuuluvat mm. kotimaiset tanssivierailut sekä alueen omien ja vierailevien nuorten ryhmien esitykset ja koulutus.

Kajaanissa toimivat Kainuun Musiikkiopisto ja Kajaanin Tanssiteatteri antavat tanssitaiteen perusopetusta. Kajaanin Tanssiteatterilla on vuosittain yli 50 esiintymistä ympäri Kainuuta. Tanssiteatteri on vierailut säännöllisesti myös ulkomailla. Kajaanissa järjestetään myös Kajaani Tanssii -tapahtuma ja Uudet Tanssit -koreografiakatselmus. Tanssijoita näihin tapahtumiin osallistuu vuosittain n. 600. Uusi, alueelle takaisin muuttaneista taiteilijoista koostuva ammattiryhmä aloittaa toimintansa vuonna 2003, jolloin toteutetaan ryhmän ensimmäinen tanssiteos.

Etelä-Savo

Mikkelin ja Etelä-Savon seudulla ei toimi vakinaista tanssiryhmää, mutta harrastajatoiminta on vilkasta. Tanssitaiteen perusopetusta antavat Etelä-Savon tanssiopisto sekä Mäntyharjun kansalaisopisto. Mikkelissä toimii järjestöjä, joiden harrastustoimintaan kuuluu erilaisia tanssilajeja, mm. nykytanssi, pyörätuolitanssi, kantritanssi ja senioritanssi. Lisäksi Savonlinnan kaupungin kansalaisopistolla opetetaan lastentanssia ja balettia.

Suurempia tanssitapahtumia ovat Mikkelissä joka syksy järjestettävä Ballet Mikkelin -tapahtuma ja Savonlinnan Balettijuhlat. Syksyllä 2002 käynnistyi Tanssi-Savotta, joka on Vastaliike-projektin ensimmäinen kolmevuotinen hanke. Tanssi-Savotta keskittyy tanssin yleisötyön kehittämiseen ja uusien yleisöjen luomiseen Mikkelissä ja Etelä-Savossa. Teatterikeskuksen kanssa yhteistyössä hanketta ovat toteuttamassa Mikkelin kaupungin kulttuuripalvelut, Mikke ry, Etelä-Savon taidetoimikunta sekä Luukku ry. Vastaliike-hanke siirtyy Rovaniemen maalaiskuntaan syksyllä 2004.

Häme

Kanta-Hämeessä ei ole säännöllisesti toimivia ammattilaistanssiryhmiä, vaan toiminta on keskittynyt paikallisiin tanssikouluihin ja niiden esitystoimintaan. Hämeenlinnassa toimii kaksi

tanssikoulua, lisäksi alueen opistojen yhteydessä on tanhu- ja kansantanssiharrastustoimintaa. Hämeen Jazztanssi ry:n, joka toimii laajalla alueella, myös Pirkanmaalla, kotipaikka on Hämeenlinna. Sen toiminnan valtakunnallista ulottuvuutta edustaa ry:n joka toinen vuosi järjestämä jazztanssikilpailu.

Päijät-Hämeessä toimii harrastajatanssiteatteri Plus ja jonkin verran ammattilaispohjaista freelance-toimintaa. Tanssikouluja on useita; Lahden Tanssiopisto, Balettikoulu Ståhlberg ja Viippola-koulu ovat niistä suurimpia. Päijät-Häme on tunnettu kansantanssiosaamisestaan, tunnettuja ryhmiä ovat Matit ja Maijat sekä Hannat ja Heikit. Päijät-Hämeen Tanssialan tuki ry järjestää vuosittain suosittuja tanssileirejä.

Kaakkois-Suomi

Kaakkois-Suomen alueelta puuttuu oma ammattimainen tanssiryhmä, sen sijaan harrastustoimintaa on runsaasti. Suurin tanssikoulu on Lappeenrannassa toimiva taiteen perusopetusta antava Tanssiopisto Sonja Tammela, mutta myös mm. Kouvolassa, Kotkassa ja Imatralla on tanssitaidejärjestöjä, jotka tarjoavat tanssinopetusta taide-, seura- ja kansantanssissa. Uusin tulokas on tammikuussa 2003 Kotkaan perustettu Kymen tanssiopisto, joka antaa opetusta koko Kymenlaakson alueella.

Keski-Suomi

Ammattilaisista koostuva Jyväskylän Taidetanssiyhdistys, JyTy, tuottaa 2 - 4 ensi-iltaa vuodessa ja järjestää erilaisia tanssikursseja. Jyväskylässä toimii lisäksi Tanssiteatteri Kramppi, joka on nuorten tanssi- ja teatteriharrastajien perustama ryhmä. Kramppi valmistaa keskimäärin kaksi ensi-iltaa vuodessa. Keski-Suomen Tanssialan neuvottelukunta kerää stipendirahastoa, josta myönnetään vuosittain alueen harrastajille ja ammattilaisille apurahoja. Neuvottelukunta kokoaa alueen tanssitoimijoita yhteen ja järjestää kursseja.

Tanssiin liittyviä opintoja voi Jyväskylässä suorittaa joko Jyväskylän yliopiston liikuntakasvatuksen laitoksen järjestämissä tanssipedagogiikan erikoistumisopinnoissa tai Avoimen yliopiston tanssipedagogiikan opintokokonaisuudessa. Alueella toimii lisäksi yksityisiä tanssikouluja sekä taiteen perusopetusta antavat Suomalaisen konservatorion Tanssiopisto Sara Jyväskylässä ja Koskelan tanssi Äänekoskella.

Lappi

Rovaniemellä toimii Lapin läänin kansantanssiyhtye Rimpparemmi, joka vuonna 2000 siirtyi teatteri- ja orkesterilain piiriin. Ryhmään kuuluu ammattitanssijoiden lisäksi muusikoita ja myös ns. puoliammattilaisia ja pitkällä koulutuksessa olevia harrastajia.

Lapin ja Oulun läänit tekevät tanssitaiteen alalla yhteistyötä Barentsin alueen kanssa. Yhteistyö alkoi vuonna 1994. Tuolloin asetettiin tavoitteeksi luoda verkosto alan toimijoiden kesken ja perustaa alueelle uusi ammattitanssiryhmä. Aluksi vetäjänä toimi Ruotsi ja Norrbottenin lääni, mutta vuonna 1999 vetovastuu siirtyi Suomelle, Oulun ja Lapin lääneille. Nykyään alueella toimii Barents Dansensemble, jossa on tällä hetkellä tanssijoita Ruotsista, Venäjältä ja Suomesta. Yhteistyö ulottuu myös alueen tanssioppilaitoksiin, joista suurin on taiteen perusopetusta antava Lapin Balettioipisto. Projektin puitteissa on lisäksi toteutettu laajasti ammattilaisten ja tanssia opiskelevien yhteistyötä.

Pohjanmaa

Pohjanmaalla toimii tällä hetkellä kaksi tanssin ammattilaisryhmää: vaasalainen Kansantanssiteatteri Sisikka – Det gick som en dans sekä Interdans, joka on Merenkurkun neuvoston rahoittama projekti. Ryhmä antaa mahdollisuuden alueella toimiville kahdelle pedagogille (sekä kahdelle pedagogille Västerbottenin alueelta) toimia tanssijana produktiossa, joka vuoden aikana kiertää sekä Pohjanmaan että Västerbottenin alueella. Merenkurkun yli tehtävä yhteistyö on viime vuosina ollut merkittävä lisä tanssitoiminnalle Pohjanmaan alueella. Yhteistyön mahdollistaa Merenkurkun neuvosto, joka saa rahoituksen EU-projekti Interreg III:n kautta.

Ammattilaisesitysten lisäksi Interdans tekee yhteistyötä Merenkurkun alueen tanssikoulujen kanssa. Kolmas ammattilaisryhmä saadaan alueelle syksyllä 2003, kun Seinäjoella aloittaa toimintansa uusi tanssiteatteri.

Pohjanmaan alueella on 12 tanssin perusopetusta antavaa tanssikoulua. Lisäksi alueella toimii lukuisia kansantanssiryhmiä, ja myös monet liikuntaseuroista tarjoavat tanssitunteja. Ilmajoelle perustettiin syksyllä 2002 yksivuotinen tanssi- ja näyttämötaiteen linja ja vaasalaisessa Svenska Yrkeshögskolanissa on näyttämötaiteen koulutuslinja, jonka yhtenä osana on tanssi.

Pohjanmaalla toimii Pohjanmaan tanssitoimikunta, jonka tarkoituksena on monipuolinen tanssitaiteen edistäminen. Toimikunta pyrkii lisäämään taidetanssin näkyvyyttä sekä tiedottamaan tanssiin liittyvistä asioista. Se järjestää katselmuksia, seminaareja ja vierailuja ja pyrkii edistämään tanssin alueellista yhteistyötä ja esitystoimintaa. Pohjanmaalla järjestettäviä tanssitapahtumia ovat helmikuuussa 2003 yhdeksättä kertaa järjestettävät kolmipäiväiset Kokkolan Talvitanssit ja Pohjanmaa tanssii -tapahtuma, jonka järjestäjänä toimii Pohjanmaan tanssitoimikunta.

Pohjois-Karjala

Alueella toimii aktiivisesti noin 20 vapaan kentän tanssitaiteilijaa. Vakiintuneempia, muotonsa löytäneitä projekteja ja tapahtumia ovat mm. tanssin ja fyysisen taiteen tapahtuma Oudot Kuviot, joka järjestettiin Outokummussa vuonna 2002 jo neljännen kerran, Yksin Sateessa! ja Joku Kohta Tanssii -tapahtumat sekä Oili Viskarin yhteisöllisesti painottuneet esitykset. Itä-Suomen tanssitaidetyöryhmän rahoittama projekti "Yhdeksän tanssia idästä" käynnistyi 2002 ja jatkunee myös vuonna 2003. Projektiin kuului kiertue ja samanniminen katalogi.

Outokummussa on toiminut vuodesta 2000 improvisaation keskittyvä monitaiteellinen kollektiivi ProImpro, joka on esiintynyt sekä koti että ulkomailla. Alueella on lisäksi viritelty vapaamuotoista, mutta säännöllistä taiteilijavaihtoa Pietarin "vapaan kentän" tanssijoiden ja Outokumpu-Joensuun alueen välillä. Paikkakunnalla vierailee tanssikoulutuksen ja erilaisten tanssitapahtumien takia taiteilijoita muualta maasta ja residenssitoimintaa järjestetään erityisesti Oudot Kuviot -tapahtuman yhteydessä.

Tanssin harrastustoimintaa on mm. Pohjois-Karjalan Tanssiopistossa, Nuorisoseurojen Liiton balettikoulussa ja kansantanssiryhmä Motorassa. Itä-Suomen liikuntaopistossa on 1-vuotinen tanssinohjaajakoulutus, joka kouluttaa harrastajien ohjaajia.

Satakunta

Liisa Nojosen vuonna 1979 perustaman ja edelleen johtaman tanssikoulun lapsi-, nuoriso- ja aikuisopiskelijoiden laaja tanssiharrastus on luonut perustan alueella toimivan ammattilaisryhmän P.D.C. Pori Dance Companyn yleisöpohjaksi. P.D.C. Pori Dance Company (aikaisemmin Tanssiryhmä Liisa Nojonen) perustettiin vuonna 1989. Ohjelmiston pääpaino on nykytanssituotannoissa, ja ryhmä on profiloitunut erityisesti jazztanssin esittäjänä. Tanssiryhmän P.D.C. Pori Dance Companyn ydinjoukon muodostaa viisi vakituista tanssijaa, joiden lisäksi kiinnitetään produktiokohtaisia tanssijoita ja koreografeja. Vuonna 2001 ryhmällä oli yhteensä 46 esitystä ja 20 756 katsojaa.

P.D.C. ja Tanssikoulu Liisa Nojonen tekevät kiinteätä yhteistyötä. Tanssikoulu vastaa myös tanssitaiteen perusopetuksesta Porissa ja lähialueilla. Lisäksi maakunnassa on aktiivisia eri tanssilajien harrastusyhdistyksiä. Läänintaiteilijana oli vuosina 2000 - 2002 tanssitaiteilija, jonka työ suuntautui erityisesti nykykansantanssin harrastusryhmien kehittämiseen. Kansantanssin taustayhteisönä toimii aktiivisesti Satakunnan Nuorisoseurojen Liitto

Raumalla tanssin opetusta antaa Turun Seudun Tanssioppilaitoksen tanssikoulu. Raumalla toimii myös Rauman taiteilijavierasohjelma Raumars ry. Vuoden 2002 syksyllä yhdistys tuotti mm. yhteisötanssiprojektin.

4 TANSSIN ALUEKESKUKSET JA NIIDEN PERUSTAMINEN SUOMEEN

Tanssin aluekeskukset voivat merkittävästi parantaa tanssitaiteen ja tanssikulttuurin asemaa eri puolilla Suomea. Tanssitaiteen ja -kulttuurin alueellinen saavutettavuus paranee. VOS-tanssiteattereiden toiminta voi hyötyä uudeltaisesta yhteistyöstä ja tanssitoiminnan alueellisesta kehitymisestä. Taiteellisen työskentelyn edellytysten kehittäminen, kiertue toiminnan mahdollistama esitysten elinkaaren piteneminen ja yleisöpohjan kasvattaminen onnistuvat isommalta toimijalta paremmin kuin nykyisiltä pieniltä ja aliresurssoiduilta tanssin kentän toimijoilta. Hyvin toimiessaan aluekeskukset parantavat myös tanssitaiteilijoiden työllistymistä.

Ulkomaiset kokemukset osoittavat, että aluekeskukset voivat yksittäisiä toimijoita paremmin vaikuttaa myös alan harrastustoiminnan ja erilaisten yhteisöprojektien kehittämiseen ja vaikuttaa positiivisesti kansalaisten elämänlaadun parantamiseen omilla alueillaan. Kulttuurin, taiteen ja taidelaitosten merkitys paikallisena ja alueellisena kehitystekijänä ja alueiden yleisen elinvoimaisuuden lisääjänä on yleisesti tunnustettua.²³ Monipuolisuutensa takia voivat tanssitaide ja -kulttuuri nousta aluekeskustoiminnan myötä alueensa kulttuuriseksi menestystekijöiksi.

4.1 Ulkomaiset mallit

Eurooppalaisen nykytanssin vahvojen maiden, Ranskan ja Iso-Britannian, tanssin tukimuotoihin kuuluu aluekeskusjärjestelmä. Englannissa National Dance Agency -verkostoa (NDA) on luotu runsaan kymmenen vuoden ajan. Ranskan Centres Chorégraphiques Nationaux -verkoston ensimmäiset keskukset aloittivat toimintansa yli 20 vuotta sitten. Molemmissa maissa keskusten perustamisen aloittamiseen liittyi taloudellinen lisäpanostus tanssitaiteen tukemiseen.

Ranskassa aluepolitiikka yhdessä tanssitaiteen merkityksen korostamisen kanssa edesauttoi koreografiakeskusten syntyä. Keskusten toimintalinjauksissa keskeistä on ollut tanssitaiteen tekeminen näkyväksi ja läsnä olevaksi alueella ja yhteisössä, jossa keskus toimii. Keskusten toiminta on käynnistynyt hyvin monenlaiselta pohjalta, mutta keskeistä on ollut yhden koreografin ja hänen ryhmänsä taiteellisten työskentelyolosuhteiden turvaaminen ja sitä kautta tanssitaiteen tarjoaminen alueen yleisölle. 1990-luvun lopun uudistus keskusten toiminnassa on ollut Accueil Studio -toiminta, jossa valtion tukea on voinut saada vapaiden ryhmien kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Englannissa aluekeskusten synty liittyy tanssitaiteen kehityspotentiaalinn tunnustamiseen ja kulttuuripoliittiseen linjaukseen, jossa halu tukea taiteenalan kehitystä liittyy tavoitteeseen kehittää ja parantaa yleisölähtöisesti tanssin harrastus-, koulutus- ja esitystoimintamahdollisuuksia. Arts Council of Englandin vuonna 2002 teettämässä sisäiseen käyttöön tarkoitettussa selvityksessä on todettu toiminnan kehittämisen painopisteen olleen pitkään yleisö- ja yhteistyössä. Työn näillä toiminnan alueilla todetaan olleen menestyksekkästä. Nyt on katsottu tarpeelliseksi vaihtaa painopistettä ja keskittyä taiteellisen työn ja taiteilijoiden työskentelyn edellytysten kehittämiseen.

4.1.1 National Dance Agencies -keskukset Englannissa

Englannin yhdeksän National Dance Agency -keskuksen toimintaa yhdistää tehtävämäärittely: participation, production and promotion. Ensimmäinen eli participation käsittää yleisö- ja yhteisölähtöisen työn tanssin alalla. Production -käsite sisältää tanssitaiteen tuotantoon ja esittämiseen liittyvän toiminnan. Promotion -käsite liittyy tanssin alalla tapahtuvaan markkinointiin,

²³ Mm. Taide on mahdollisuuksia. Ehdotus valtioneuvoston taide- ja taiteilijapoliittiseksi ohjelmaksi. 2002; Kangas, Anita & Johanna Hirvonen. Euroopan unionin rakennerahastot kulttuuripoliittikan välineenä. Selvitys opetusministeriön rahoittamista kulttuurihankkeista. Opetusministeriön EU-rakennerahastot -julkaisu 3/2000; Kangas, Anita & Johanna Hirvonen. Kulttuuriprojekti – Euroopan unionin rakennerahastot, kulttuuri ja alueet. Opetusministeriön EU-rakennerahastot -julkaisu 7/2001.

mainontaan, tiedotukseen, yhteiskuntasuhteiden hoitoon, verkostoitumiseen sekä tieto- ja neuvontapalveluihin.

Yhdessä muiden taiteen tuottajien kanssa National Dance Agencyt lisäävät mahdollisuuksia tanssin tuottamiseen, katsomiseen, harrastamiseen tai taiteilijana toimimiseen kehittämällä ja laajentamalla tanssialan taloudellista perustaa. Kullakin keskuksella on oma ominaislaatunsa, joka pohjaa niiden syntyyn olemassa olleiden rakenteiden ja toiminnan perustalle ja osaksi alueellista tanssiekologiaa. Keskuksset lisäävät asiantuntemuksen ja resurssien taloudellista ja tehokasta käyttöä, ja ne voivat edistää merkittävästi tanssin asemaa alueellisesti. Tanssi, joka edelleen on yksi vähiten rahoitettuja taiteen aloja, on ollut jo pitkään kasvuala (yleisömäärät, esitysmäärät, harrastajien määrä, tanssiin liittyvän muun toiminnan määrä). Alueellinen tanssikeskusjärjestelmä on osaltaan edistänyt tätä kehitystä.

Tanssista tuli 1970-luvun lopulla yhä suosituampi taidemuoto yleisön keskuudessa. Tämä siitä huolimatta, että se oli yksi heikoimmin julkisista varoista tuetuista taiteista. Pieni uranuurtajien joukko edisti tanssin kehittymistä, ja positiivinen kehitys olikin enemmän kiinni yksittäisistä tekijöistä ja toimista kuin kansallisesta strategiasta tanssitaiteen kehittämiseksi taidemuotona. Tämä tilanne muuttui 1980-luvun lopulla. Vuonna 1989 julkaistiin Iso-Britannian silloisen Arts Councilin toimesta *Stepping Forward* -raportti. Siinä luonnosteltiin järjestelmää, jossa tuettaisiin sekä ammattitanssia että tanssin harrastustoimintaa ja niiden kehittämistä. Tavoitteena oli terveen tanssiekologian luominen tanssiryhmien toimintaan keskittymisen sijasta. Tämä suositus hyväksyttiin, ja sen myötä tanssin tukirahoitus kasvoi huomattavasti. Tuki ryhdyttiin jakamaan Englannin, Walesin, Pohjois-Irlannin ja Skotlannin Arts Councilien kautta. Tanssiyhteisö vastasi resurssien lisääntymiseen aloittamalla 1990-luvun alussa National Dance Agencies -keskusten kehittämisen. Tämä oli ensimmäinen askel kohti kansallista tanssin infrastruktuuria, jonka keskuksset nykyään muodostavat.

Keskuksia lähdettiin luomaan kaksi vuotta kestäneessä pilottiprojektissa, jossa Arts Council of England myönsi yhteensä 300 000 puntaa ja National Dance Agency -statuksen kuudelle tanssikeskukselle. Tuen suuruus vaihteli 20 000 punnasta 150 000 puntaan keskusta kohden. Tuen saamisen ehtona oli, että rahoitusta tulee myös paikallisista ja alueellisista lähteistä. Nämä kuusi olivat pilottikeskuksia, mutta tarkoituksena oli alusta lähtien laajentaa toiminta kattamaan koko Englanti. Sitten keskuksia on perustettu kuuden aloittajan lisäksi kolme lisää. Keskuksset ovat: Dance City, DanceEast, Dance 4, Dance Northwest, DancExchange, The Place, South East Dance, Swindon Dance ja Yorkshire Dance. Näistä tunnetuin, The Place, toimii Lontoossa. *Stepping Forward* -raportissa todettiin vuonna 1989 ammatillisen tanssitaiteen kiistämättömästi keskittyvän Lontooseen. Siellä asui suurin osa tanssitaiteilijoista ja toimi suurin osa ryhmistä. Lontoossa sijaitti myös valtaosa uuden tai kokeellisen tanssin yleisöstä. Raportissa todettiin olevan naiivia odottaa tämän tilanteen nopeaa muuttumista.

Ensimmäisinä toimintansa aloittaneet keskuksset perustettiin jo olemassa olevien toimintojen pohjalle. Tämä sekä alueelliset erot tanssiekologiassa ovat tehneet keskuksista hyvinkin erilaisia. Esimerkiksi kaikilla ei ole omaa tilaa, johon esitys-, harjoitus-, koulutus- ja toimistotilat keskittyisivät. Sitten on todettu, että omaan tilaan toimintansa keskittävien keskusten budjetista menee huomattavasti suurempi osuus tilakuluihin kuin sellaisilla keskuksilla, joilla omaa tilaa ei ole.

Toiminta ja arviointikriteerit

National Dance Agency -statuksen on myöntänyt hakemuksesta ja arvioinnin jälkeen Englannin Arts Council. Arvioinnin pohjana käytetään mm. seuraavia kriteerejä:

- taiteilijoiden ja taiteellisen työn keskeisyys
- uskottavuus tanssiyhteisössä
- kyky nostaa tanssin profilia paikallisesti, alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti
- taiteellisen ohjelmiston määrän ja laadun kasvu
- yhteisö- ja yleisötyön määrän ja laadun kasvu

- hyvät suhteet muihin taiteen alan toimijoihin
- taiteellisen toiminnan, esitys- ja harrastustoiminnan parantuneet fyysiset edellytykset (oma toimitila ja/tai pääsy muihin tiloihin, erityisesti esitystiloihin)
- lisääntynyt taloudellinen tuki tanssille eri rahoituslähteistä
- informaation ja neuvojen tarjoaminen sekä tanssin yhteiskuntasuhteiden hoito
- tehokkaat ja toimivat hallintokäytännöt ja managerointi
- kansallinen rooli ja profiili.

Tyypillisiä NDA -statuksen saaneiden keskusten toimintoja ovat esitystoiminta, ammattilaistunnit, tilaustyöt (tuotannot), residenssitoiminta, yhteisötyö ja erityisryhmille suunnattu toiminta (lapset, vanhukset, vammaiset, etniset vähemmistöt), nuorisoryhmien toiminta, festivaalien järjestäminen, workshopit, tieto- ja neuvontapalvelut sekä verkostoituminen taiteilijoiden, promoottoreiden ja esityspaikkojen kesken. Kaikki keskukset ovat syntyneet omalla tavallaan, alueen omasta tanssiekologiasta lähtien, joten niiden toiminnan painopisteet vaihtelevat huomattavastikin.

National Dance Agencies -keskusten yhteistyöjärjestönä toimii Association of National Dance Agencies. Yhdistyksen tarkoituksena on edistää verkostoitumista ja tiedonvaihtoa sekä toimia keskustelufoorumina. ANDAn välityksellä toteutetaan kahden tai useamman jäsenen yhteistyöprojekteja. Ensimmäinen yhteishanke oli British Dance Edition, brittiläisen tanssiohjelmiston parhaiden katselmus.

Ensimmäisten keskusten toimittua kymmenen vuotta Arts Council of England teetti vuonna 2002 keskusten toimintaa arvioivan sisäisen selvityksen, jossa itsekriittisesti käsiteltiin mm. keskusten toimintaa arvioivia mittareita ja Arts Councilin ohjausjärjestelmää. Raportissa pohdittiinkin, ovatko arviointi- ja ohjausjärjestelmät liian byrokraattisia ja liikaa määrällisiin mittareihin keskittyviä. (Eräänä mittarina mm. subsidy per experience, jolla mitataan tuen suuruutta kokemusta kohden) Järjestelmä on painottanut participation -osuutta keskusten toiminnassa. Tanssin yleisö- ja yhteisötyön määrä ja vaikuttavuus ovatkin nousseet huomattavasti. Tämän takia toiminnan painopistettä halutaan nyt siirtää taiteilijoihin ja taiteellisen työn edistämiseen. Yleisö- ja yhteisötyön lisäksi selvityksessä arvioidaan positiivisesti tanssin aseman, profiilin ja markkinoiden kehitystä.

NDA -keskusten toiminnan myötä yleisömäärät ovat kasvaneet, samoin tanssitaiteilijoiden työllistyminen tanssiammateissa. Keskukset ovat onnistuneet myös kasvattamaan tanssin harrastajista yleisöä. Lisäksi keskusten toiminta on onnistunut purkamaan Lontoon asemaa korostavaa alueellista hierarkiaa. Vähiten onnistuneeksi toimialueeksi arvioidaan taiteellinen tuotanto ja sen tason nostaminen. Tarkoituksena on siirtää yleisö- ja yhteisötyötä regional arts agencies -toimijoiden²⁴ vastuulle ja alueellisesti rahoitettavaksi, jolloin NDA:t voisivat painottaa taiteellisen työskentelyn edellytysten kehittämistä. Tavoitteena ollut tanssisektorin ammattimaistuminen on toteutunut, nyt painopistettä voidaan muuttaa taiteellisen työn tukemiseen.

Lontoon vetovoima tanssitaiteilijoiden keskuudessa on säilynyt ennallaan NDA -järjestelmän menestyksestä huolimatta. Ongelmaksi on koettu mm. se, että residenssitaiteilijat eivät jää toimimaan alueelle residenssiajan päättymisen jälkeen. Syynä on mm. muualla työskentelyn rahoituksen hankaluus. Tätä tilannetta pyritään muuttamaan yrittämällä lisätä paikallisen rahoituksen osuutta ja kohdistamalla sitä yhteisötyöhön, jolloin Arts Council -rahoitusta voitaisiin kohdistaa enemmän taiteellisen työn tukemiseen.²⁵

²⁴ National Dance Agency -keskusten ohella toimii joukko regional dance agencies -tahoja, jotka eivät saa valtion tukea NDA -momentilta ja jotka ovat sekä toiminnallisesti että rahoituksellisesti "vaatimattomampia".

²⁵ Summary of A Public Forum held on Sunday 4 August 1991 at the South Bank Centre as part of 'Ballroom Blitz'; Sophie Travers: National Dance Agencies – Development. Paperi ja alustus kehittämissuunnitelman järjestämässä seminaarissa Helsingissä 1.11.2002; www.anda.org.uk; Devlin, Graham: Stepping Forward. Some suggestion for the development of dance in England during the 1990s. Commissioned by the Arts Council Dance Department. February 1989.

4.1.2 Centres Chorégraphiques Nationaux -keskukset Ranskassa

Ranskassa toimii 19 tanssitaiteilijoiden, lähinnä koreografien, johtamaa alueellista tanssikeskusta. Näitä koreografiakeskuksia on perustettu 1980-luvun alusta lähtien. Keskusten keskeiseksi tehtäväksi on määritelty koreografisen prosessin sekä siihen liittyvän taiteellisen työskentelyn tukeminen. Lisäksi keskeisiä toimintoja ovat edellisiä tukevat toimet kuten tutkimus, esitys- ja kiertuetoiminta ja yleisötyö. Keskusten toiminnassa on pyritty yhdistämään taiteellisen toiminnan vahvistaminen ja tukeminen muiden kulttuuripoliittisten ja aluepoliittisten päämäärien toteuttamiseen.

CCN -keskusten aluepoliittinen tausta

Koreografiakeskusten syntyyn ja kehitykseen liittyy 1980-luvun alun muutos ranskalaisessa kulttuuripoliitikassa. Pariisin asema päätöksenteon ja resurssienjaon keskuksena muuttui. Maan kullekin alueelle perustettiin kulttuuriministeriön aluetoimisto, joka jakaa keskushallinnolta tulevat resurssit. 1970-luvulla aluepoliittisia tavoitteita oli artikuloinut Plan Landowsky, jonka mukaan hallituksen tulisi pyrkiä tukemaan jokaisella alueella orkesteria, tanssi- ja musiikkikoulua ja mahdollisesti myös tanssiryhmää. 1970-luvulla eri puolilla maata perustettujen kulttuurikeskusten, Maison de la Culture, ohjelmistossa oli aluksi lähinnä musiikkia ja teatteria. Tavoitteena oli kulttuurin tasa-arvoinen tarjonta eri puolilla Ranskaa asuville. Myös yleisön suhtautumisessa tanssiin tapahtui muutos 1980-luvulla teatteriyleisön kiinnostuessa tanssista. Myöhemmin on koreografiakeskusten toiminnassa pyritty ottamaan mallia teatteritoiminnasta ja sen markkinoinnista ja mm. tanssiteosten esityspaneja on pidennetty.

Kuten NDA -keskukset Englannissa kymmenkunta vuotta myöhemmin, syntyivät kaikki koreografiakeskuksetkin jo olemassa olevien rakenteiden ja toimintojen varaan, kukin erilaiseen tilanteeseen. Niiden syntyhistoriassa yhdistävänä tekijänä on kulttuurikeskuksen tai teatterin (usein Maison de la Culture), kulttuurihallinnon ja kaupungin välinen yhteistyösopimus vakituisen tanssiryhmän toiminnasta osana kulttuurikeskuksen toimintaa. Pysyvä osana yhteisöä toimivan tanssiryhmän myötä tanssin yleisömäärät lähtivät nousuun ja tanssin asema ja merkitys yhteisössä kehittyivät merkittävästi.

Keskusten toiminta

Kunkin koreografiakeskuksen toiminta kytkeytyy toimitilaan. Toisilla se käsittää harjoitustiloja, muttei välttämättä esitystilaa. Toisilla on esitystila, mutta ei juurikaan harjoitustiloja. Myös keskusten toimintaorganisaatio ja hallinnollinen status poikkeavat toisistaan. Keskuksilla ei ole osana valtion ja alueiden kulttuuri-instituutioiden ja toimijoiden kenttää olemassa lain, asetuksen tai muun määrittelyä antamaa virallista muotoa eikä siten välttämättä rahoituksellista jatkuvuutta.

Koreografiakeskuksen taiteellisen johtajan (koreografien) sopimus on aina määräaikainen. Se voidaan kuitenkin uusia useitakin kertoja. Sopimuksessa voidaan määritellä mm. montako taiteellista työtä koreografi vuosittain tai tiettyjen vuosien kuluessa toteuttaa, tuotantojen kiertämisestä Ranskassa ja ulkomailla sekä muista keskuksen toimintaan kuuluvista seikoista. Useissa koreografiakeskuksissa työskentelee taiteellisen johtajan lisäksi myös muuta taiteellista henkilökuntaa, lähinnä tanssijoita. Joissakin keskuksissa on kiinnitettynä jopa 30 tai 40 tanssijaa. Ensimmäisten keskusten toiminnallinen ydin oli joko balettiryhmä vakituisine tanssijoinen tai 80- tai 90-luvulla perustettu nykytanssiryhmä. Nytkin koreografiakeskukset ovat muuttumassa tuotantokeskuksiksi, joissa toteutetaan produktiokohtaisia tuotantoja ja joissa ei ole kiinteitä tanssijan työpaikkoja. Nämä kolme tapaa toimia eivät ole aina erillisiä, yhden keskuksen toiminnassa voidaan toteuttaa rinnan useampaa toimintatapaa.

Eräiden arvioiden mukaan keskusten toiminnassa taiteellinen uusiutuminen ei aina toimi parhaalla mahdollisella tavalla. Vuodesta 1998 lähtien koreografiakeskusten toimintaan on liitetty ns. Accueil Studio -toiminta. Toiminnan avulla pyritään saamaan keskusten resurssit tehokkaampaan käyttöön ja takaamaan, että keskukset tukevat vapaita ryhmiä. Accueil Studio -toimintaan myönnetään erillinen määräraha. Vuonna 1999 se oli 300 000 frangia ja vuonna 2001 46 485 euroa keskusta

kohden. Toiminnan tarkoituksena on ollut tukea vapaiden ryhmien toimintaa eri tavoin. Tukimuotoja ovat mm. yhteistuotannot, residenssitoiminta, esitysten tilaaminen, teknisen laitteiston lainaus jne. Kukin Accueil Studio -toimintatukea saava keskus on voinut vapaasti valita ne ryhmät, joiden kanssa työskentelee ja työskentelyn muodot.

Keskusten keskeinen toimintamuoto ovat koreografiresidenssit. Ne voidaan toteuttaa 1–3 kuukauden pituisina. Ongelmallista residenssitoiminnassa on ollut niiden irrallisuus toteutumipaikkansa tanssiekologiasta ja todellisuudesta sekä projektin tai esitystoiminnan loppuminen residenssin loppumiseen. Joissain tapauksissa keskusten johtajat ovatkin edellyttäneet residenssitaiteilijalta tutustumista alueeseen etukäteen, yhteisöohjelmaa, yleisötyöprojekteja tms. Residenssitoimintaan kohdistuvan taloudellisen tuen suuruutta ei ole etukäteen määritelty. Keskusten tai teatterin johtaja, kulttuuriministeriö ja ryhmä neuvottelevat keskenään kunkin residenssiprojektin tuen suuruuden.

Koreografiakeskukset muodostavat koreografiakeskusten liiton, jonka tarkoitus on synnyttää yhteistyöprojekteja sekä toimia foorumina ajatusten vaihdolle ja keskustelulle. Tarkoituksena on myös arvioida jäsenkeskusten toimintaa sekä yhteistyöhankkeiden toteutumista. Kaikista koreografiakeskuksista 18 kuuluu liittoon. Keskusten johtajat tapaavat kerran kuussa.

Keskusten yhteenlasketusta rahoituksesta vuonna 1999 (231,35 miljoonaa frangia) valtion osuus oli 66,7 miljoonaa frangia eli noin 29 prosenttia. Paikallisen ja alueellisen tuen osuus oli 81,25 miljoonaa frangia eli 35 prosenttia. Omilla tuotoilla ja muilla avustuksilla keskukset kattoivat loput toimintamenoja. Kiertuetoiminnan tuottojen osuus keskusten tuloista on 20–50 prosenttia. Kiertuetuottojen osuus on viime aikoina osoittautunut ongelmalliseksi keskusten budjettirakenteessa. 1980-luvulla oli tavallista, että ryhmän budjetista 50 prosenttia oli kiertuetuottoja. Nyt vain muutama, neljä tai viisi ryhmää, pääsee tälle tasolle. Kunkin rahoitusosuuden – valtiollinen tuki, paikallinen tuki ja omat tuotot – osuus vaihtelee keskuksista toiseen. Vuonna 2001 valtion tuki koreografiakeskuksille oli yli 11 miljoonaa euroa, vuonna 2002 noin 12 miljoonaa euroa.²⁶

4.2 Muiden taiteenalojen aluekeskukset Suomessa

Alueelliset valokuvakeskukset

1980-luvulla syntyi käsite alueellinen valokuvakeskus, ja sen myötä valtion taidehallinto ryhtyi rahoittamaan alueellisen valokuvataidetoiminnan kehittämistä. Nykyään eri puolilla Suomea toimii kahdeksan valokuvan aluekeskusta. Vanhimmat ja suurimmat keskukset, Oulussa toimiva Pohjoinen valokuvakeskus ja Kuopiossa toimiva Viktor Barsokevitsch –keskus, aloittivat toimintansa aluekeskuksina 1980-luvun lopussa. Omana määrärahana alueellisen valokuvataiteen tukeminen esiintyi valtion budjetissa ensimmäistä kertaa vuonna 1988. Valokuvataidetoimikunnan jakamiin määrärahoihin tuli uuden momentin myötä myös uutta rahaa. Vuonna 2001 Viktor Barsokevitsch -keskuksen valtionapu oli 40 000 euroa ja kaupungin avustus 50 000 euroa, josta puolet oli vuokratukea. Pohjoisen valokuvakeskuksen valtionapu vuonna 2001 oli 260 000 markkaa. Oulun kaupungin tuki muodostui 69 000 markan vuokratuesta ja 20 000 markan toiminta-avustuksesta.

Alueelliset valokuvakeskukset ovat organisaatiomuodoltaan rekisteröityjä yhdistyksiä. Kaikkien keskusten toiminnassa on keskeisenä säännöllinen näyttelytoiminta, jonka lisäksi kolme keskuksista järjestää laajempia valokuvatapahtumia. Alueellisten valokuvakeskusten synty ja toiminta on laajentanut valokuvataiteen esittämisen kenttää sekä maantieteellisesti että sisällöllisesti. Ne ovat vieneet valokuvataidetta paikkakunnille, joilla sitä ei muuten ole nähtävissä. Ne tuottavat laaja-

²⁶Association des Centres Chorégraphiques Nationaux -esite; www.cnd.fr; Jean-Yves Langlais, tapaaminen 31.10.2002 ja alustus kehittämissuunnitelman järjestämässä seminaarissa Helsingissä 1.11.2002; Sanchez Joëlle, 2000. On y Dance ... Om dansstrukturen i Frankrike. Danscentralen. Stockholm.

alaisesti valokuvataiteeseen liittyviä kulttuuripalveluja, näyttelyitä, tapahtumia, luentosarjoja, koulutusta ja kirjastopalveluja sekä jäsenistölleen että suurelle yleisölle.²⁷

Alueelliset elokuvakeskukset

Vuodesta 1974 on valtion tulo- ja menoarviossa ollut määräraha alueellisen elokuvatoiminnan kehittämiseen. Vuonna 2002 määräraha oli 340 000 euroa. Vuodelle 2003 myönnettiin alueellisille elokuvakeskuksille tukea yhteensä 350 000 euroa. Alueellisia elokuvakeskuksia toimii tällä hetkellä kahdeksan. Niistä suurin osa toimii yhdistysmuotoisena. Vanhimmat keskukset on perustettu 1970-luvun luvulla ja uusin vuonna 1997. Vuonna 1999 valmistunut alueellista elokuvatoimintaa käsitellyt opetusministeriön selvitys määritteli alueellisen elokuva- ja audiovisuaalisen toiminnan tehtäväksi edistää elokuva- ja audiovisuaalisen kulttuurin tuntemusta ja harrastusta sekä mediakasvatusta esitystoiminnan, neuvontatyön ja koulutuksen avulla sekä yhteistyön alueen muiden audiovisuaalisen alan toimijoiden kanssa.

Keskusten rahoituksessa valtion osuus varsinaisina toiminta-avustuksina sekä erilaisina projekti- ja tapahtumatukina on keskeinen. Paikallinen rahoitus sekä oma rahoitus vaihtelevat suuresti. Oman rahoituksen prosentuaalinen osuus vaihteli vuonna 1997 keskuksittain 0–64 prosentin välillä. Keskimäärin omarahoitusosuus oli 34 prosenttia. Esimerkkeinä keskusten valtion tuesta voi mainita Oulun elokuvakeskuksen toimintatuen, joka vuonna 2001 oli 385 000 markkaa. Oulun kaupungin tuki toimintaan oli 425 000 markkaa ja vuokratuki 205 000 markkaa. Pirkanmaan elokuvakeskuksen valtion tuki oli vuonna 2002 66 000 euroa ja Tampereen kaupungin avustus 50 000 euroa. Molempien edellä mainittujen keskusten valtiontuki vuodelle 2003 oli 66 000 euroa.

Edellä mainittu selvitystyö korostaa, että julkisen toimintatuen (opetusministeriön valtionapu) tulisi kattaa vähintään yhden henkilön palkkamenot sekä kohtuulliset toimistokulut. Vuonna 1997 keskuksissa oli keskimäärin 2,2 vakituista kokopäiväistä työntekijää. Selvityksen mukaan elokuvakeskukset näyttivät työllistävän varsin paljon kulttuurialan ihmisiä. Vaikka suuri osa keskusten tarjoamista työsuhteista on tilapäisiä, vaikuttaa keskusten toiminta myönteisesti kunkin alueen kulttuurialan opiskelijoiden työkokemuksen kartuttamiseen ja sitä kautta opiskelun jälkeiseen työllistymiseen.

Alueellisten elokuvakeskusten tehtävä on painottunut niiden lähes 30-vuotisen historian aikana ensisijaisesti elokuvakulttuurin alueelliseen edistämiseen. Useimmat toiminnot kaikissa keskuksissa on rakennettu esitys- ja neuvonta- sekä palvelutoimintojen ympärille. Opastusta ja neuvoja pyytävät kuntien kulttuuritoimistot, koulut, tiedotusvälineet, kulttuuritapahtumat, yksityiset henkilöt, erilaiset järjestöt ja yhdistykset, elokuvakerhot, ammatilliset oppilaitokset, elokuvateatterit, kirjastot, yliopistot, kulttuurikeskukset, näyttelyt, nuorisotoimistot, jne. Selvitys näkee keskusten toiminnan olevan nyttemmin kehittymässä yhä monimuotoisemmaksi: toisena ääripäänä on elokuva- ja mediataidekulttuurin edistäminen ja toisena elokuvatuotantopalvelujen tarjoaminen sekä osallistuminen tuotantoprosesseihin.²⁸

Alueelliset elokuva- ja valokuvakeskukset ovat osaltaan osoittaneet taiteenalakohtaisen alueellisen toiminnan merkityksen. Aluekeskusten perustaminen voisi hyödyttää monin tavoin myös tanssitaideita ja -kulttuuria. Tanssin aluekeskusten toimintaa ja rahoitusta suunniteltaessa (ja verrattaessa muiden taiteenalojen aluekeskuksiin) on otettava huomioon tanssin erityispiirteet. Tanssi harrastuksena on helposti saavutettavissa, sillä se ei vaadi erityisiä välineitä eikä laitteistoja. Taidemuotona tanssi on aina ihmisten tekemää tässä ja nyt eikä se ole kopioitavissa. Tanssia

²⁷ Tikkanen, Marjatta 2001. Selvitys valokuvataiteen kentästä; Viktor Barsokevitsch - valokuvakeskus. Viktor Barsokevitsch -seura ry. Toimintakertomus 2001; Pohjoisen valokuvakeskuksen toiminnanjohtaja Alla Räisänen, alustus 1.11.2001 kehittämisprojektin järjestämässä seminaarissa Helsingissä 1.11.2002; Pohjoinen valokuvakeskus. Toimintakertomus 2001.

²⁸ Alueellisen elokuvatoiminnan kehittämistyöryhmän loppuraportti. OPM 1999:15; Oulun elokuvakeskus, toimintakertomus 2001; Pirkanmaan elokuvakeskus. Toimintakertomus 2001; www.taiteenkeskustoimikunta.fi

tehdään työryhmässä ja se vaatii soveltuvat harjoitus- ja esitystilat. Nämä seikat tulee ottaa huomioon toimintaedellytyksiä luotaessa. Kuitenkin tanssitaiteen tuotantotoiminta voi resurssien kasvaessa olla merkittävä sekä oman alansa että muiden taiteiden ja tuotannollisten ammattilaisten työllistäjä. Myös tanssin harrastustoiminta sekä tanssin yhteisötyöhön ja erilaisin sovellutuksiin liittyvä toiminta voi olla merkittävä tanssin ammattilaisten työllistäjä.

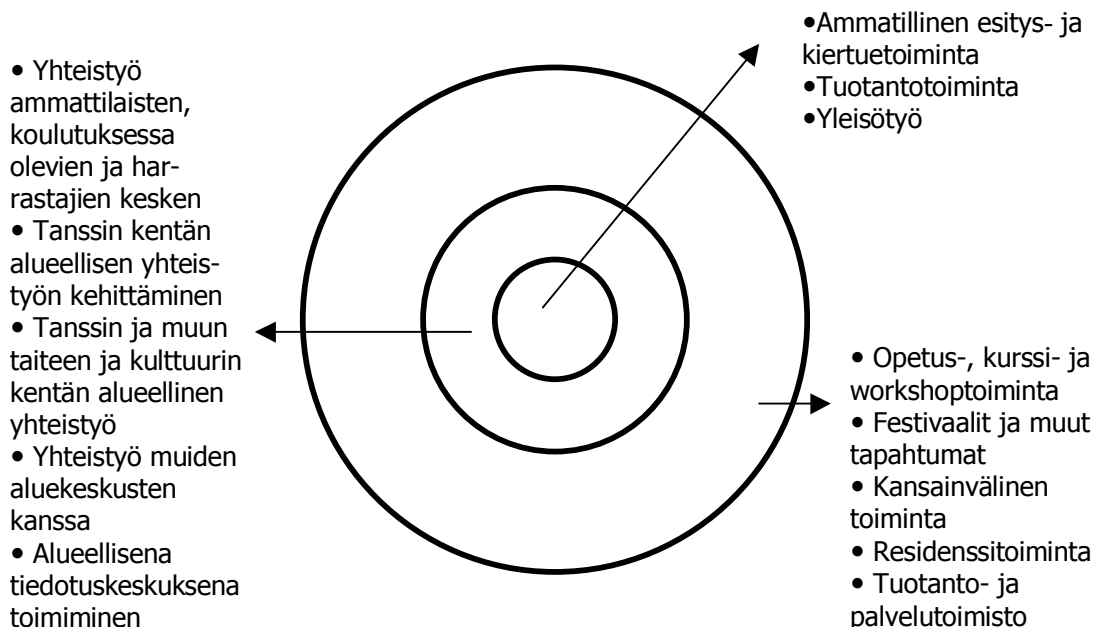
4.3 Tanssin aluekeskusten toiminnasta ja toimialueista

Seuraavassa hahmotellaan tanssin aluekeskuksen toiminta-alueita. Monet seuraavassa käsitellyt aluekeskuksen toiminnot menevät käytännön työssä päällekkäin.

Aluekeskuksen toiminta-alueita voivat olla:

- esitysten tuottaminen ja tuotantotoiminnan kehittäminen
- ammatillisen esitystoiminnan järjestäminen
- vierailuesitysten järjestäminen/kiertuetoiminta
- yleisötyö
- yhteistyö ammattilaisten, koulutuksessa olevien ja harrastajien kesken
- tanssin kentän alueellisen yhteistyön kehittäminen
- tanssin ja muun taiteen ja kulttuurin kentän alueellinen yhteistyö
- yhteistyö muiden aluekeskusten kanssa
- alueellisena tanssin tiedotuskeskuksena toimiminen ja tanssin yhteiskuntasuhteiden hoitaminen
- markkinointi ja sponsoriyhteistyö
- tuotanto- ja palvelutoimisto
- opetus-, kurssi- ja workshoptoiminta
- yhteisöprojektit ja tanssin sovellutusten, esim. tanssiterapia, edistäminen
- residenssitoiminta
- kansainvälinen toiminta
- festivaalit ja muut tapahtumat.

KUVIO 2. Tanssin aluekeskuksen toiminnot

Kuviossa 2 toiminnot on jaoteltu siten, että keskeisimmässä ympyrässä on lueteltu aluekeskuksen toiminnan ydinalueet, joiden pitäisi sisältyä kaikkien keskusten toimintaan. Ydinalueelle sijoitetut

asiat liittyvät erityisesti esitysten tuottamiseen. Keskimmaiselle ympyrälle on sijoitettu toiminnot, joista valtaosa liittyy tanssin verkottumiseen muiden alueellisten toimijoiden kanssa. Ulommalle ympyrälle sijoitetut toiminnot laajentavat aluekeskuksen toiminta-alueita tanssin kentän sisällä. Kahdelle ulommalle ympyrälle sijoitetuista toiminnoista aluekeskus voi valita sille parhaiten soveltuvimmat.

ESITYSTEN TUOTTAMINEN JA TUOTANTOTOIMINNAN KEHITTÄMINEN

Omien tuotantojen tekemisen ja tuotantotoiminnan kehittämisen tulee olla yksi aluekeskuksen ydintoiminnoista samoin kuin tuotannollisten edellytysten kehittämisen alueen muiden tanssitoimijoiden tarpeisiin. Oma esitystila ei ole keskukselle välttämätön, mutta on varmistettava, että keskuksella on käytössään tarvittavat esitys- ja harjoitustilat.

AMMATILLISEN ESITYSTOIMINNAN JÄRJESTÄMINEN

Säännöllisen tai vähintään periodeittain toistuvan ammatillisen esitystoiminnan järjestäminen ja kehittäminen kuuluvat myös aluekeskuksen ydintoimintoihin. Esitysten määrä ja esitysmäärien kehitys riippuu alueen väestöpohjasta eli potentiaalisesta yleisömäärästä. Tämä on otettava huomioon esitysmääriä tarkasteltaessa. Esitystoiminnan lisääntyminen ja teoskohtainen esitysmäärien kasvu liittyvät oleellisesti tanssitaiteen kehittymisen edellytyksiin samoin kuin tanssitaiteen saavutettavuuden lisäämiseen.

VIERAILUESITYSTEN JÄRJESTÄMINEN/KIERTUETOIMINTA

Esitysvierailujen vastaanottaminen ja lähettäminen sekä säännöllisen vierailutoiminnan kehittäminen on aluekeskuksen tärkeä tehtävä. Esitysvierailut lisäävät alueellista tanssitarjontaa, pidentävät tanssiteosten elinikää ja parantavat taiteilijoiden työllisyyttä. Mahdollisuus korkeatasoisesta tanssitaiteesta nauttimiseen rikastaa alueen kulttuurielämää ja lisää taiteen ja kulttuurin tasa-arvoista saatavuutta eri puolella maata. Onkin syytä kehittää sekä lähialueille suuntautuvia vierailuja että valtakunnantason kiertueita. Erityisesti aikuisille suunnatun tanssiohjelmiston kiertuetoimintaa on kehitettävä. VOS-tanssiryhmät kiertävät kyllä paljon, mutta pääosin lapsille tarkoitetulla ohjelmistolla.

Tanssin kentältä puuttuu Konserttikeskuksen²⁹ tapainen organisaatio, joka merkittävällä tavalla edesauttaa musiikin esitystoimintaa ennen kaikkea kouluissa ja päiväkodeissa. Aluekeskukset ja niiden yhteistyöverkosto voivat hoitaa tanssin alalla vastaavaa tehtävää. Osa keskusten toiminta-avustuksesta voi olla kohdistettu vierailuesitysten järjestämiseen.

YLEISÖTYÖ

Yleisötyön keskeisiä tavoitteita ovat tanssitaiteen sisältöjen avaaminen laajemmalle yleisölle, katsomiskokemusten syventäminen ja esitysten yleisömäärien kasvattaminen ja vakiinnuttaminen. Erilaisilla yleisötyöprojekteilla voidaan tehdä joskus vaikeaksi koettua nykytanssia tutuksi ja lisätä yleisön asiantuntijuutta. Yleisötyötä ovat mm. workshopit, yleisöluennot, taiteilijavierailut ja erilaiset julkaisut. Yleisötyöstä enemmän luvussa 7.

YHTEISTYÖ AMMATTILAISTEN, KOULUTUKSESSA OLEVIEN JA HARRASTAJIEN KESKEN

Aluekeskuksen ja alueella toimivan tanssin alan oppilaitoksen yhteistyö mahdollistaa opiskelijoiden työelämään tutustumisen, antaa valmiuksia työelämään siirtymiselle ja synnyttää tarpeellisia kontakteja. Yhteistyöprojektit ammattikentän ja oppilaitosten välillä liittyvät edelliseen ja antavat lisäresursseja poikkeuksellisiin ja suuriin tuotantoihin. Samoin harrastajien ottaminen mukaan tuotantoihin integroi laajaa harrastajapohjaa osaksi tanssitaiteen kenttää. Tanssin harrastustoiminnan kytkeminen aluekeskuksen toimintaan tekee mahdolliseksi harrastajien kasvamisen tanssitaiteen katsojiksi.

²⁹ Konserttikeskus pyrkii edistämään oppilaitosten ja päiväkotien kasvatus- ja opetustavoitteiden mukaista musiikkitoimintaa ympäri Suomea. Opetusministeriö myönsi Konserttikeskukselle avustusta vuonna 2001 1 060 000 markkaa. Ko. vuonna Konserttikeskus järjesti 504 konserttia sekä työpajoja ja luentoja, yhteensä 744 tilaisuutta. www.konserttikeskus.fi

TANSSIN KENTÄN ALUEELLISEN YHTEISTYÖN KEHITTÄMINEN

Aluekeskus itsessään ja sen perustaminen edellyttää alueellisen yhteistyön syntymistä ja resurssien yhdistämistä, sikäli kuin lähtökohtana pidetään sitä, että toimintaa kehitetään olemassa olevien toimintojen ja rakenteiden yhteyteen. Keskukseen toiminnan ollessa jo käynnissä se voi vetää alueen toimijoita mukaan sekä kertaluonteisiin että pitempiaikaisiin yhteistyötuotantoihin ja projekteihin. Yhteistyö synnyttää resursseja ja mahdollistaa erityisosaamisen kehittämisen ja hyödyntämisen. Alueellisen tanssikeskuksen kautta yhteistyö eri ryhmien, esimerkiksi VOS-tanssiteattereiden ja vapaan kentän välillä voi kehittyä tähänastista paremmin. (VOS-tanssiteatteri voi toisaalta olla elimellinen osa aluekeskusta, riippuen sen organisaatiomuodosta).

TANSSIN JA MUUN TAITEEN JA KULTTUURIN KENTÄN ALUEELLINEN YHTEISTYÖ

Tanssin alan kehittymisen ja resurssoinnin kannalta tärkeää on sen verkostoituminen muuhun taiteen ja kulttuurin kenttään, samoin kuin yhteistyö muiden ns. non-profit - organisaatioiden kanssa. Puheteatteri- ja musiikki-instituutiot ovat luonnollisia yhteistyökumppaneita, mutta yhteistyön kehittyminen vaatii pitkäjänteistä työtä. Kuten Terhi Mikkonen pienten tanssiorganisaatioiden toimintaa, verkostoitumista ja markkinointia käsittelevässä pro gradu - työssään toteaa, voi tanssin verkostoituminen non profit -organisaatioiden kanssa olla helpompaa kuin yritysyhteistyön synnyttäminen, koska arvomaailma on usein samansuuntainen. Mikkonen arvioi, että tanssiala ei ole kypsä (tai sen resurssit eivät riitä) verkostoitumaan laajasti pelkästään aktiivisesti produktiotoimintaa harjoittavien organisaatioiden kesken. Eräänlaisen katto-organisaation tai muun toimintaa alulle panevan tukitahon toiminta voisikin edistää toimialan verkostoitumista.³⁰ Tämä koskee niin tanssialan sisäistä verkostoitumista kuin verkostoitumista muun kulttuurin kentän tai yhteiskunnan kanssa.

YHTEISTYÖ MUIDEN ALUEKESKUSTEN KANSSA

Mikäli Suomeen syntyy useita aluekeskuksia, on alusta lähtien tärkeää kehittää niiden keskinäistä verkostoitumista ja yhteistyötä. Sikäli kuin aluekeskuksilla on kullakin omia vahvoja alueita, voi osaamisen jakaminen toisille olla keskeinen yhteistyömuoto, samoin kiertuetoiminnan tai esitysvaihdon järjestäminen. Kustannusten jakaminen yhteistuotannoissa tms. hankkeissa mahdollistaa asioita, joihin ei muuten olisi varaa.

Sekä Iso-Britannian että Ranskan keskuksilla on yhteistyöjärjestö, jonka puitteissa arvioidaan toimintaa, keskustellaan, jaetaan osaamista ja ideoita sekä toteutetaan yhteistyöhankkeita. Suomessa eri toimijoiden yhteistyön hyödyistä voidaan mainita Zodiak – Uuden tanssin keskuksen, Pyhäjärven Täydenkuun Tanssit-feastivaalien ja Jojo – Oulun Tanssin Keskuksen yhteistuotantojen toteuttaminen. Tuotantoyhteistyön myötä tanssiteoksia on voitu tuottaa kohtuullisin resurssein ja teoksilla on ollut tavanomaista enemmän esityskertoja.

ALUEELLISENA TANSSIN TIEDOTUSKESKUKSENA TOIMIMINEN JA TANSSIN YHTEISKUNTASUHTEIDEN HOITAMINEN

Tanssialan toiminnasta koordinoitusti tiedottamisen kehittäminen sekä alueen sisällä että alueelta valtakunnan tasolla toimivalle Tanssin Tiedotuskeskukselle ja muille tahoille on toiminta-alue, jonka hyödyt on helppo nähdä. Myös esityksistä, kursseista, tapahtumista yms. koordinoitusti tiedottaminen parantaa yleisön ja tanssin kohtaamisen edellytyksiä. Toiminnan määrän ja laadun tilastoiminen on tärkeä tehtävä, joka tekee tanssialan toimintaa näkyväksi. Tanssista kirjoittamisen ja puhumisen lisääminen niin osana yhteiskuntasuhteiden hoitoa kuin esimerkiksi osana yleisötyötä on tärkeää. Elokuvakeskusten toiminta osoittaa, että erilaisten tieto- ja neuvontapalvelujen käyttäjien joukko voi olla huomattavan laaja.

Tanssin kenttä koostuu pienistä hajallaan olevista toimijoista. Aluekeskus voi niitä yhteen kootessaan toimia vahvana tanssin äänitorvena erilaisissa hankkeissa ja yhteiskunnallisessa keskustelussa. Yksi tanssialan toimijoiden kriittisistä menestystekijöistä voi olla kyky kommunikoida eri tasoilla ympäröivän yhteiskunnan kanssa.

³⁰ Mikkonen 2002, 37, 212.

MARKKINOINTI JA SPONSORIYHTEISTYÖ

Markkinoinnin kehittäminen ja sponsoriyhteistyö ovat keinoja, jotka usein mainitaan resurssipulasta kärsivän tanssitaiteen ongelmista puhuttaessa. Tehokas markkinointi vaatii kuitenkin resursseja ja ammattitaitoa, joita pienillä toimijoilla ei useimmiten ole. Sponsoriyhteistyö taas edellyttää vastineita, joita pienillä tanssitaiteilijoilla ja -ryhmillä ei usein ole antaa tai kykyä kehittää. Edellä mainitussa Terhi Mikkosen pro gradu -työssä todetaan, että tanssin alan pienillä toimijoilla ei ole riittäviä resursseja eikä tarvittavaa ammattitaitoa ja ymmärrystä sponsoritoiminnan toteuttamiseksi.³¹ Suurempana toimijana aluekeskuksella on paremmat mahdollisuudet sekä markkinoinnin kehittämiseen että vastikkeiden luomiseen yritysyhteistyön tarpeisiin.

TUOTANTO- JA PALVELUTOIMISTO

Tanssin alan tuotannollisia ongelmia käsitellään toisaalla tässä raportissa (luku 6). Eräs malli tuotantotoiminnan kehittämiseen on tuotanto- ja palvelutoimisto -konsepti. Aluekeskus voi tarjota alueellaan toimiville taiteilijoille tuotannollisia palveluja edulliseen hintaan, niin että erillistä tuottajaa ei välttämättä tarvita. Tuottaja voisi myös halutessaan ostaa osan tuotantopalveluista aluekeskukselta.

OPETUS-, KURSSI- JA WORKSHOPTOIMINTA

Kun opetus-, kurssi- ja workshoptoimintaa järjestetään tai siitä tiedotetaan koordinoitusti, voidaan saavuttaa taloudellisia säästöjä, välttää päällekkäisyyksiä ja hyödyntää paikallisia ja vierailevia opettajia tehokkaasti. Kun harrastustoimintaa järjestää tai siitä tiedottaa ammatillista esitys- ja tuotantotoimintaa harjoittava taho, syntyy entistä luontevammin myös mahdollisuuksia laajan harrastajakentän kasvamiseksi tanssin yleisöksi.

YHTEISÖPROJEKTIT JA TANSSIN SOVELLUTUSTEN EDISTÄMINEN

Tanssin harrastustoiminta on Suomessa laajaa. Kuitenkin erilaisten erityisryhmien huomioimisessa ja erityistavoitteiden toteuttamisessa on paljon kehittämistä. Tanssin erilaisten sovellutusten, kuten tanssiterapian, laajempi hyödyntäminen ja kehittäminen on vasta alullaan. Viimeksi mainittu on ollut keskeisenä Pyhäjärven ESR-rahoitustakin saaneessa projektissa. Viime aikoina tietoisuus tanssin mahdollisuuksista fyysisen ja henkisen terveyden edistäjänä sekä sosiaalisen osallisuuden ja elämänlaadun kasvattajana on lisääntynyt. Erityisryhmille, kuten lapsille, vanhuksille, nuorille, maahanmuuttajille ja mielenterveyspotilaille on mahdollista räätälöidä omaa tanssitoimintaa. Mm. helsinkiläinen URB-tapahtuma on tämän tyyppisestä toiminnasta oivallisena esimerkkinä.

Teatterikorkeakoulun täydennyskoulutuskeskus järjesti vuonna 1998 tanssin ammattilaisille yhteisötanssikurssin. Vuotta myöhemmin perustettiin Yhteisö tanssii ry edistämään alan toimintaa ja koulutusta. Yhdistyksen tarkoituksena on edistää ja tukea mahdollisuuksia tanssimiseen. Lisäksi yhteisö pyrkii vaikuttamaan tanssitaiteilijoiden työkentän laajenemiseen yhteisötanssiin ja tukemaan yhteisötanssin parissa työskenteleviä henkilöitä.

Tanssin aluekeskukset voivat lisätä asukkaiden elämänlaatua taiteen sisältöjen saavutettavuuden kuin tanssin yhteisöllisten projektien kautta. Monipuolisuutensa vuoksi tanssikulttuuri voi tuottaa kulttuurisia palveluja myös kaupunkien ja kasvukeskusten ulkopuolella.

RESIDENSSITOIMINTA

Sekä Ranskassa että Iso-Britanniassa aluekeskusten yksi toimintamuoto on taiteilijaresidenssitoiminta, joka Suomessakin on ollut yksi viime vuosien taidepoliittisia painopisteitä. Tanssitaiteen alalle kansainvälinen residenssitoiminta sopii luontevasti. Pääosin eikielelliseen viestintään perustuvana taidemuotona tanssi on kansainvälistä ja kulttuurien rajat helposti ylittävää. Esimerkiksi koreografiresidenssi voi olla tärkeä taiteellisen uudistumisen keino ryhmälle alueella, jossa toimii vähän tanssin ammattilaisia.

KANSAINVÄLINEN TOIMINTA

Viime vuosina kansainvälinen kiinnostus suomalaista tanssia kohtaan on kasvanut ja ulkomailla tapahtuva esitystoiminta on lisääntynyt. Erityisen voimakasta on ollut vapaan kentän esitysten

³¹ Mikkonen 2002, 122.

kysyntä ulkomailla. Tanssiryhmillä itsellään ei ole resursseja hoitaa ulkomaan markkinointia. Kuitenkin jo nyt tanssitaide ja tanssikulttuuri eri puolilla Suomea on kansainvälisesti verkottunutta. Kansainvälistä toimintaa, niin vierailuja kuin muutakin yhteistyötä, kehitettäessä tanssi voi olla merkittävä osa alueellista kansainvälistymisstrategiaa. Aluekeskukset voivat tukea oman alueensa tanssitaiteen vientihankkeita.

Esitys- ja vierailutoiminnan kehittyessä voi alueellinen tanssikeskus toimia myös ulkomaisten tanssivierailujen vastaanottajana. Keskusten tai niiden verkoston toimiessa vierailua valmistelevana tahona on mahdollista neuvotella hintoja edullisemmaksi kuin jos esitys tehtäisiin vain kerran pääkaupunkiseudulla tai yhdellä festivaalilla. Esimerkiksi British Councilin ja Centre culturel françaisin tapaiset tahot pitävät mielekkäänä, että niiden tukema vierailuesitys kiertäisi useammalla paikkakunnalla.

FESTIVAALIT JA MUUT TAPAHTUMAT

Edellä on tanssin alan toimintaa eri puolella Suomea kuvattaessa kerrottu myös tanssifestivaalien sijoittumisesta eri puolelle Suomea. Vahvat alueelliset toimijat voivat parantaa pienten festivaalien toimintaedellytyksiä ja edistää myös tanssiesitysten määrää osana musiikki- ja yleisfestivaaleja.

Aluekeskukset voivat painottaa kukin omaa vahvaa toimialaansa, sikäli kuin sellainen jo keskuksen syntyvaiheessa on. Kaikkien edellä mainittujen toimintojen ei luonnollisestikaan tarvitse olla osa jokaisen keskuksen toimintaa. Kuitenkin keskuksille pitäisi määritellä vähimmäisvaatimukset koskien esitysmääriä ja niiden kasvua, vierailuesitysten järjestämistä ja erilaisten yleisö- ja yhteisöprojektien volyymia.

4.4 Aluekeskusten toiminnan käynnistämisestä ja rahoituksesta

Seuraavassa käsitellään aluekeskusten perustamista, toiminnan arviointia ja rahoitusta esimerkkipudjettien avulla. Aluekeskuksia luotaessa tavoitteena tulee olla mahdollisimman laaja alueellinen kattavuus. Luontevinta ja taloudellisinta on perustaa keskus laajentaen jo olemassa olevaa toimintaa tai kehittämällä olemassa olevien toimijoiden yhteistyötä. Aluekeskustoiminnan käynnistäminen edellyttää ammatillisen tanssitoiminnan olemassaoloa alueella sekä tanssikulttuuriin liittyvää alueellista toimintaa. Paikallisten toimijoiden aloite- ja yhteistyökyky ovat keskeisiä edellytyksiä paitsi keskuksen syntymiselle myös sen menestykselle toiminnalle.

Pilottivaiheessa, joka voidaan määrittää esimerkiksi ensimmäisten keskusten ensimmäiseksi viisivuotiskaudeksi, voidaan toiminnan arvioinnin kriteerejä muuttaa ja kehittää vastaamaan tarkoitustaan parhaalla mahdollisella tavalla. Tukea aluekeskustoimintaan ja sen käynnistämiseen haetaan toiminta- ja rahoitussuunnitelmalla.

Lastenkulttuurikeskusten verkoston toiminta alkaa vuonna 2003. Verkostoon kuuluu jo olemassa olevia keskuksia, mutta verkoston jäsenyys ja sen mukanaan tuoma määräraha on määräaikaista. Kolmen vuoden toimikauden jälkeen tulee haku uudelle toimikaudelle. Tanssin aluekeskuksia ei ole mielekästä ajatella määräaikaistena, tavoitellaanhan niillä rakenteita, pysyvyyttä ja pitkäjänteisyyttä, joita tanssin kentältä puuttuu. Mielekästä on keskusten toiminnan aloittaminen pilottijaksolla, josta saatujen kokemusten myötä toiminnan arvioinnin kriteerit selkiytyvät.

Aluekeskusstatusta hakevan tahon on hakemuksessa näytettävä, miten toiminnan laajeneminen aluekeskukseksi ja siihen saadut lisäresurssit lisäävät toiminnan volyymia. Jos aluekeskusten toiminnalle asetetaan (Englannin tapaan) myös määrällisiä mittareita, on keskuksen osoitettava hakemuksessa jo olemassa oleva toiminnan taso, ja miten se lisääntyy uuden toimintarakenteen ja rahoituksen myötä. Myöhemmin toimintakertomuksissa on toiminnan arviointia varten todennettava lähtötaso ja tapahtunut kehitys. Toiminnan määrää ja sen merkitystä arvioitaessa on luonnollisesti otettava huomioon lähtötaso, alue, toiminnan muiden ulottuvuuksien toteutuminen sekä toiminnan merkitys ja uskottavuus taiteellisessa tarkastelussa. Tätä arviointityötä voi suorittaa esimerkiksi valtion tanssitaide-toimikunta tai jokin muu tätä tarkoitusta varten perustettava asiantuntijaelin.

Keskusten toiminnan määrällistä ulottuvuutta voidaan arvioida esimerkiksi seuraavilla toiminnan alueilla:

- omien tuotantojen määrä
- omien esitysten määrä
- vierailuesitysten määrä
- opetus- ja kurssitoiminta
- yleisöprojektit
- muu toiminta.

On tutkittava läänintaiteilijajärjestelmän mahdollisuuksia toimia yhteistyössä tanssin aluekeskusten kanssa. Ruotsin danskonsulent -järjestelmä on synnynyt Suomen läänintaiteilijajärjestelmää esimerkkinä pitäen. Monien tanssikonsulenttien merkitys on ollut merkittävä tanssin alueellisen toiminnan kehittäjänä. Samoin Suomessa monien tanssin läänintaiteilijoiden työ alueella on ollut merkittävää. Kuitenkin läänintaiteilijan työskentely yhteistyössä aluekeskuksen kanssa voisi lisätä läänintaiteilijan työn tuloksellisuutta.

Alueellisia tanssikeskuksia perustettaessa ja niiden toimintaa ja toimintaedellytyksiä luotaessa voi alueellisilla taidetoimikunnilla olla merkittävä rooli. *Taide on mahdollisuuksia* -ohjelmaehdotuksessa kiinnitetään huomiota alueellisten taidetoimikuntien toiminnan kehittämiseen: On pyrittävä vahvistamaan taiteenedistämisyjärjestelmän alueellista tietämystä ja näkemystä. Toisaalta taidenäkömyksen välittyminen alueelliseen kehittämistyöhön ja toisaalta alueellisen näkömyksen välittyminen taidepolitiikkaan on entistä tärkeämpää.³²

Aluekeskusten rahoituksesta

Aluekeskusten rahoituksen tulee rakentua alueellisen rahoituksen, omien tuottojen ja valtion rahoituksen kolmikannalle. Toiminnan alkuvaiheessa, ennen toiminnan vakiintumista ja alueellisten yhteistyökumppanien löytymistä, valtionrahoituksen osuus on keskeinen. Alueellisen rahoituksen osalta on selvitettävä seutukuntien rooli rahoittajana. Erilaisen projektirahoituksen (esim. EU rakennerahastot ja vastaavat) löytäminen on aluekeskustoimijalle huomattavasti helpompaa kuin tanssialan pientoimijalle. Mahdollisuudet TE-keskusten ja osaamiskeskusten palvelujen hyödyntämiseen on tutkittava kullakin alueella erikseen.

Taide on mahdollisuuksia -ohjelmaehdotuksessa todetaan, että kehitys alueilla on yhä enemmän niiden omissa käsissä. Aluepolitiikalla ei enää yritetä ”työntää” kehitystä eteenpäin, vaan ohjelmalähtöisesti sitä halutaan nostaa kehityskierteeksi alueen omiin lähtökohtiin ja edellytyksiin tukeutuen. Tähän liittyy uusin roolin muutos alueen sekä taiteen ja kulttuurin suhteessa. Uudessa taloudessa keskeisessä asemassa ovat luovuus, tieto, taito, innovaatiot, oppimiskyky, vuorovaikutus ja yhteisön kyky käyttää omia voimavarojaan. Siirtyminen tietopohjaiseen talouteen merkitsee näin laajasti ymmärrettynä kulttuurin merkityksen kasvua alueellisen innovaatioperustan luomisessa.

Ohjelmaehdotuksessa korostetaan maakuntaliittojen merkitystä, samoin kuin aluekeskusohjelmaan kuuluvien aluekeskusten ja taide- ja kulttuurialaan liittyvien osaamiskeskusten merkitystä. Ohjelmaehdotuksessa todetaan, että opetusministeriön ja sisäasiainministeriön tulee toimia yhteistyössä niin, että seuraavalla hakukierroksella saadaan lisää taide- ja kulttuurialan ohjelmia osaamiskeskusohjelmiin.³³

Kaksi aluekeskuksen esimerkkibudjettia

Seuraavassa esitetään kaksi toiminnallisesti eri tavalla painottuvaa esimerkkibudjettia mahdolliselle aluekeskukselle. Ensimmäinen rakentuu kiinteän tanssiryhmän ympärille, toinen toimii

³² *Taide on mahdollisuuksia*. Ehdotus valtioneuvoston taide- ja taiteilijapoliittiseksi ohjelmaksi. 2002, 86 – 87.

³³ *Ibid.*, 54.

tuotantokeskuksena, jossa taiteilijat palkataan produktiokohtaisesti. Ensimmäinen vaihtoehto painottaa kiinteän ryhmän toimintaa, pidempiaikaisia työpaikkoja ja taiteellisesti pitkäjänteistä työskentelyä. Jälkimmäisessä painotetaan omia produktiokohtaisia tuotantoja, vierailuja, festivaalitoimintaa ja residenssitoimintaa. Residenssissä voi olla yksittäisiä taiteilijoita tai kokonaisia tanssiryhmiä. Nämä budjetit ovat viitteellisiä ja antavat kuvan mahdollisen aluekeskuksen toiminnasta kahdella erilaisella linjauksella. Tässä yhteydessä ei ole tarpeen määritellä tarkemmin toiminnan volyyymiä eikä sen painottumista. Lähtökohtana on ajatus, että keskusten toiminta voi olla hyvinkin erilaisesti painottunutta, kuten edellä on korostettu.

ESIMERKKIBUDJETTI 1

Kiinteän ryhmän ympärille rakentuva keskus

HENKILÖSTÖMENOT

Toiminnanjohtaja	33 600	
Markkinointi/tiedotus	26 400	
Tekniikka	26 400	
Muut (osa-aika, projektit, esim. yhteisötyö)	28 500	
Taiteellinen johtaja/koreografi	33 600	
Tanssijat/opettajat	102 000	
Sivukulut (36 %)	90 180	340 680

KIINTEISTÖMENOT

Oma tila	45 000	
Vuokratulot	9 000	54 000

TOIMINTAMENOT

Toimistokulut	33 000	
Tiedotus- ja markkinointi	40 000	
Omat tuotannot	125 000	
Vierailut/festivaalit	60 000	
Residenssitoiminta	5 000	
Yhteisöprojektit/yleisötyö	10 000	
Opetus- ja kurssitoiminta	5 000	
Tieto- ja neuvontapalvelut	10 000	288 000

YHTEENSÄ 682 680

TULOT

Vanha, jo olemassa oleva rahoitus	350 000	
Uusi, aluekeskusrahoitus		
Valtion tuki	130 000	
Alueellinen rahoitus	130 000	
Oma rahoitus	72 680	332 680
YHTEENSÄ		682 680

ESIMERKKIBUDJETTI 2.

Tuotantotalomalli

HENKILÖSTÖMENOT

Toiminnanjohtaja	33 600	
Markkinointi/tiedotus	26 400	
Tekniikka	26 400	
Muut (osa-aika, projektit)	17 500	
Produktioiden- ja tuotantojen palkat ja palkkiot	90 600	
Sivukulut (36 %)	70 020	264 520

KIINTEISTÖMENOT		
Oma tila	45 000	
Vuokrakulut	9 000	54 000
TOIMINTAMENOT		
Toimistokulut	38 000	
Tiedotus- ja markkinointi	40 000	
Omat tuotannot	135 000	
Vierailut/festivaalit	100 000	
Residenssitoiminta	22 000	
Yhteisöprojektit/yleisötyö	14 160	
Opetus- ja kurssitoiminta	5 000	
Tieto- ja neuvontapalvelut	10 000	364 160
YHTEENSÄ		682 680
TULOT		
Vanha, jo olemassa oleva rahoitus	350 000	
Uusi, aluekeskusrahoitus		
Valtion tuki	130 000	
Alueellinen rahoitus	130 000	
Oma rahoitus	72 680	332 680
YHTEENSÄ		682 680

ESIMERKKI VALTION ALUETUEN MAHDOLLISTAMASTA LISÄTOIMINNASTA JA HENKILÖSTÖSTÄ

Yhden henkilön, esim. toiminnanjohtajan, palkkaus (sis. sivukulut)	45 000	
Tuotanto- ja esitystoiminta	20 000	
Vierailu- ja kiertuet toiminta	15 000	
Residenssitoiminta	10 000	
Yleisötyö	10 000	
(Sisältää sekä palkkakustannuksia että projektikuluja)		
Yhteisöprojektit	5 000	
Markkinointi	5 000	
Toimistokulut	10 000	
Tilakustannukset	10 000	
(toimisto-, esitys- ja/tai harjoitustiloja)		
YHTEENSÄ	130 000	EUROA

Tanssin aluekeskustoiminnalla voidaan vahvistaa tanssitaiteen alueellista kehitystä, lisätä mahdollisuuksia tanssin kokemiseen harrastuksena ja taiteena, lisätä tanssijoiden työpaikkoja ja luoda uutta yleisöä. Valtion vuoden 2004 budjettiin on varattava määräraha tanssin aluekeskustoimintaan. Keskusten perustamista koskevassa päätöksenteossa ja myöhemmin toiminnan arvioinnissa olisi käytettävä apuna tanssitaidetoimikuntaa tai muuta asiantuntijaelintä. Sen tulee ottaa kantaa erityisesti toiminnan merkittävyyteen tanssitaiteen harjoittamisen ja kehittämisen edellytysten kannalta sekä keskusten toiminnassa painotettavien asioiden toteutumiseen laadullisten kriteerien osalta. Lisäksi on huolehdittava, että osa kullekin keskukselle myönnetystä määrärahasta käytetään vierailuesitysten toteuttamiseen.

5 VAPAAN KENTÄN RAHOITUS JA TUOTANTOMALLIT – ULKOMAISIA ESIMERKKEJÄ

Kulttuurin, taiteen ja sen vapaan kentän asemasta keskustellaan vilkkaasti myös muualla Euroopassa. Tukirakenteita on pyritty uudistamaan radikaalisti, kuten esimerkiksi Norjassa. Useissa maissa vapaan kentän rahoitus on joustavaa, useampivuotisiin tukipäätöksiin perustuvaa, mikä tukee kentän kehittymistä taiteellisesti ja tuotannollisesti. Taiteellisen tason arviointi on osa päätöksentekoprosessia.

Suomessa lain ulkopuolisen kentän tukipäätöksissä taiteellisen tason arviointi on usein keskeistä, mutta valtionosuuslain piirissä toimivilla tukikriteerit ovat ainoastaan määrälliset. Jo Tanssin tila ja tulevaisuus -muistiossa ehdotettiin asiantuntijatyöryhmän perustamista arvioimaan VOS-tanssiteattereiden taiteellista ja toiminnallista tulosta. VOS-tanssiteattereiden rahoituksesta keskusteltaessa on ollut esillä ajatus myös jonkinlaisesta laatuudesta, jolloin osa tuesta olisi nykyiseen tapaan määrällisiin mittareihin ja osa laadulliseen arviointiin perustuvaa.

Seuraava katsaus esittelee muutamia eurooppalaisia esimerkkejä tanssin vapaan kentän rahoitus- ja tukirakenteista ja muista toimintamalleista. Suomessa keskustelua uusista, määräaikaista tukimuodoista on käyty lähinnä taiteen vapaan kentän sisällä. Alla olevat mallit tarjoavat esimerkkejä siitä, miten tanssin rahoitusjärjestelmää voidaan joustavoittaa ja kehittää vapaan kentän tarpeet paremmin huomioiviksi. Tarkoitus ei ole esitellä minkään maan koko kulttuurin eikä edes tanssiteatterin rahoitusta. Rahoitusjärjestelmiä ei myöskään vertailla keskenään eikä arvioida niiden toimivuutta.

5.1 Ruotsi

Ruotsissa vapaiden ryhmien, koreografien ja projektien haettavana ovat kolmivuotiset ja yksivuotiset toiminta-avustukset. Vuonna 2003 kolmivuotisen tuen piirissä on seitsemän ryhmää. Yksivuotista toiminta-avustusta nauttii vuonna 2003 kahdeksan ryhmää tai taiteilijaa. Lisäksi vapaata kenttää tuetaan produktioapurahoin. Kolmivuotiset toiminta-avustukset ovat suuruudeltaan 150 000–1 500 000 kruunua. Näiden summien lisäksi ryhmä tai taiteilija voi hakea lisä- tai muuta tukea. Yksivuotiset toiminta-avustukset ovat 150 000–800 000 kruunun suuruisia. Tukea voitiin myöntää vain noin kolmasosalle hakijoista. Lisäksi Statens Kulturråd jakaa vuosittain avustusta vapaille tanssinäyttämöille (vuonna 2003 neljälle toimijalle, yhteensä 2 865 000 kruunua) sekä päivittäisen treenauksen järjestämiseen tarkoitettua avustusta (1 400 000 kruunua).

Dans i hela landet -projekti aloitettiin Statens Kulturrådin aloitteesta vuonna 1998. Kolmivuotiseen projektiin tulivat edellisen lisäksi mukaan Dansens Hus ja Riksteatern. Vuonna 1999 liittyi Kuninkaallinen ooppera mukaan projektiin. Tarkoituksena oli lisätä kiinnostusta tanssia kohtaan, kasvattaa yleisömääriä ja tanssitarjontaa erityisesti suurten kaupunkien ulkopuolella. Alusta lähtien tarkoituksena oli toimia yhteistyössä alueellisten tanssikonsulenttien kanssa. Tanssikonsulentteja toimii eri puolilla Ruotsia neljätoista. Heidän toimenkuvansa vaihtelee, samaan tapaan kuin Suomessa läänintaiteilijoiden, konsulentin ammatillisen suuntautumisen ja alueen olosuhteiden mukaan.

Vuodesta 1999 lähtien Statens Kulturråd on rahoittanut projektia kahdella miljoonalla kruunulla. Myös Framtidens Kultur -säätiö on tukenut projektia. Siihen on kuulunut mm. kansallisia tanssibiennaaleja, Riksteaternin järjestämiä kiertueita, Dansens Husin vierailuesityksiä muualle maahan, tanssikonsulenttien kanssa toteutettuja paikallisia tanssitapahtumia, yhteistyöprojekteja tanssi- ja teatterikonsulenttien kanssa. Dans i hela landet -projektin puitteissa on Framtidens Kultur -säätiön tuella aloitettu vuonna 2000 kolme lisäprojektia. Dans i hela landet -projektia on sittemmin jatkettu ensimmäisen kolmivuotiskauden kokemusten perusteella.

Mm. Framtidens kultur -säätiön avustusten turvin Ruotsissa on kokeiltu myös uusia tuotantomalleja. Noin 130-jäseninen tanssitaiteilijoiden järjestö Danscentrum on vuodesta 1999 toteuttanut erillisrahoituksella Danscentralen -toimintaa. Tarkoituksena on ollut luoda työtilaisuuksia tanssijoille ja koreografeille kehittämällä malleja ja verkostoja tapahtumien ja vierailujen järjestäjien yhteistyölle. Lisäksi Danscentrum on toiminut tanssitaiteilijoiden

työtöiläisyyksien välittäjänä koko maassa. Toiminnosta on tullut työvoimaviranomaisten arvioinnin jälkeen pysyvä.

Toinen Danscentrumin vapaan kentän kehittämishankkeista on ns. producentpool -projekti. Kokeilu aloitettiin vuonna 2001 ja tarkoituksena on ollut kehittää vapaan kentän tuotannollisia ongelmia helpottamaan tuotantopalvelu, jossa useampi tuottaja työskentelee yhdestä toimistosta käsin, kukin useamman ryhmän tai taiteilijan kanssa. Toimiston synergiaetujen lisäksi toimintamuodon hyvänä puolena pidetään, että tuottajat voisivat kukin olla erikoistuneita johonkin tuotantotoiminnan erikoisalueeseen (taloushallinto, markkinointi, kiertuetoiminta). Tuottajarinki -toiminnon käynnistäminen ei ole ollut ongelmatonta, hankaluutena on ollut mm. ammattitaitoisten tuottajien puute. Tuottajarinki -toimintoa ollaan kuitenkin vakinaistamassa.

Danscentralen -projektin puitteissa on toteutettu myös muita kehittämishankkeita. Kahden vuoden kokeiluna on toteutettu vuoden 2000 alusta lähtien kiertuetukijärjestelmää, jossa ryhmän tai esityksen matkakuluja subventoidaan sitä enemmän mitä useampia esityskertoja tietyllä alueella toteutuu. Projektia on rahoittanut mm. Framtidens kultur -säätiö.

Kolmen vuoden kokeiluna aloitetaan vuonna 2003 Dansens Husin vetämä Dansnet Sverige -projekti. Miljoonan kruunun vuosibudjetilla toteutetaan kulttuuriministerin antamaa ns. nationellt uppdrag -tehtävää, jonka tarkoituksena on kehittää kiertuetoimintaa ja esitystoimintaa eri puolilla Ruotsia. Yleisötyö ja tietoisien kohdeyleisöajattelun kehittäminen ovat osa projektia. Kiertueesitysten vastaanottajat päättävät itse mitä vierailuja vastaanottavat. Osa kustannuksista katetaan projektin kautta, mutta vastaanottajien on myös löydettävä itse lisärahoitusta vierailutoimintaan.

Ruotsissa toimii myös TeaterAlliansen -organisaatio, joka palkkaa freelancenäyttelijöitä. Yhtiö on toiminut vuoden 1999 alusta ja sen omistavat alan keskeiset työmarkkinajärjestöt Teaterförbundet ja Teatrarnas Riksförbund sekä Trygghetsstiftelsen. TeaterAlliansen saa tukea valtiolta. Hankkeen tausta-ajatuksena on ollut siirtää määrärahoja työvoimahallinnolta kulttuurihallintoon. Sen ei ole katsottu olevan valtiolle kalliimpi vaihtoehto kuin sen, että näyttelijä työttömänä ollessaan saa työttömyyspäivärahaa. Perusajatuksena on pienentää kuilua vakinaisesti työllistettyjen ja freelancekentän välillä luomalla freelancenäyttelijöille ammatillinen, taloudellinen ja sosiaalinen turvaverkko työllistymisjaksojen välille. Tavoitteena on lisätä freelancekentän mahdollisuuksia jatkuvaan ammattimaiseen työskentelyyn.

TeaterAlliansenin palkkalistoilla olevilta edellytetään kolmen vuoden freelancetoimintaa teatterin tai elokuvan ja television piirissä sekä vähintään viiden vuoden työllistämisjaksoja teatterissa viimeisien 15 vuoden ajalta. TeaterAlliansen tarjoaa työntekijöilleen mm. sairas-, tapaturma-, ja eläkevakuutuksen, lakisääteiset loma-ajat sekä yhteis- ja työtiloja. Sen toiminta vakinaistettiin vuoden 2001 alusta.³⁴

5.2 Norja

Norjassa esittävän taiteen tukijärjestelmää uudistettiin vuonna 1998, jolloin luotiin projektitukijärjestelmä, jossa tukea voidaan hakea enintään neljäksi vuodeksi kerrallaan. Tukiyksikkö on projekti, ja tukea voivat hakea sekä ryhmä että yksittäinen tuotanto. Tukijärjestelmän keskeiseksi toimijaksi synnyttiin näyttämötaideneuvoja, joka nelivuotisen toimikautensa aikana valmistelee kahden näyttämötaidetoimikunnan jäsenen kanssa käsiteltävät hakemukset. Toisella näyttämötaidetoimikunnan edustajalla on oltava riittävä tanssialan tuntemus. Neuvoja toimii myös konsulttina, joka hakemusten käsittelyn lisäksi tukee kentän kehittymistä: tutustuu toimijoihin ja katsoo esityksiä.

³⁴ www.kur.se 9.12.02; www.danscentrum.se 9.12.02; www.minedu.fi/julkaisut/Taisto2/taisto2_liite.5.html; Keskustelut: tanssitaiteilija Kenneth Kvarnström, Margareth Elfström (Danscentralen), tanssikonsulentti Åsa Söderberg (Österbotten), tanssitaiteilija Clare Parsons, Lena Sundberg (Svensk Danskommitté).

Merkittävä osa tukirakenteen muutosta oli myöntökriteerien muuttaminen voimakkaasti taiteellisesti painottuneiksi. Päätaavoitteeksi kirjattiin tarkoitus ylläpitää näyttämötaiteen tukijärjestelmää, jonka tavoitteena on vahvistaa uudistavaa näyttämötaidetta vakiintuneiden teatteri-instituutioiden ulkopuolella. Neljä ydinkriteeriä ovat:

- esitysten taiteellinen taso
- taiteellinen kasvu ja kehitys aikaisempina vuosina
- taiteelliset tavoitteet ja tulevaisuuden potentiaali
- omaperäisyys ja uudistavuus.

Lisäksi todettiin, että hakijataholla täytyy olla alaan liittyvä ammattikoulutus tai ammattimaista toimintaa vähintään kolmen vuoden ajalta. Kolmanneksi kirjattiin, että avustuksia myönnettäessä huomioidaan projektin maantieteellinen sijainti, ja neljänneksi, että ainakin puolet projekteista olisi kestoaltaan useampivuotisia. Keskeinen ajatus kriteerien takana on avustusten myöntäminen tulevaisuuden rakentamiseen, ei siis jo tehdystä työstä palkitseminen.³⁵

5.3 Belgia

Belgian flaaminkielisellä alueella tanssitaidetta tuetaan Kuninkaallisen baletin toiminnan lisäksi kahdella tavalla: ryhmille toimintatukena myönnettävänä 4-vuotisena tukena sekä projektitukena. Vuosiksi 2001–2005 toimintatukea myönnettiin yhdeksälle ryhmälle, joista kaksi toimii tuotantokeskuksena. Yhteensä tukea on jaettavissa 4 196 583 euroa. Projektitukeen on varattu 500 000 euroa. Toimintatuen kokonaismäärä nousi edelliseltä tukiperiodilta huomattavasti: kaudella 1997–2000 ryhmille jaettiin 2 588 481 euroa. Tämä huomattava tuen nousu mahdollisti selkeämmän eron tekemisen ryhmä- ja projektitukea saavien välille ja uusien ryhmien ottamisen ryhmätuen piiriin.

Tukijärjestelmää on kritisoitu mm. muiden kuin edellä mainittujen tukimuotojen puuttumisesta. Nelivuotisen tuen lisäksi tarvittaisiin kaksivuotinen tuki ja erilaisia apurahamuotoisia tukia. Lisäksi järjestelmän puutteiksi on arvioitu tuottamiseen suunnattujen tukien sekä kiertuetukijärjestelmän puuttuminen. Rahoitusjärjestelmän katsotaan ohjaavan mekaaniseen yhden vuosittaisen tuotannon tekemiseen, mitä pidetään haittapuolena.

Vuonna 2002 flaaminkielisen alueen hallinnossa keskusteltiin taiteen tukijärjestelmän ja lainsäädännön uudistamisesta. Tavoitteena on tukijärjestelmän joustavuuden lisääminen mm. lyhytaikaisten, kaksivuotisten tukien ja apurahajärjestelmän käyttöön otolla. Vuoden 2004 alusta voimaantulevaksi suunnitellun lain tavoitteena on lisäksi yhdistää eri taiteenlajien tukimuodot. Lainsäädäntöä yhdistämällä on tarkoitus ottaa huomioon nykyään yleisen poikkitaiteellisen taiteen tekemisen mahdollisuudet. Keskustelussa on tullut myös esille tanssitaiteen osalta tarve tanssikeskusten ja produktioiden tuen nostamiseen.³⁶

Belgian ranskankielisen yhteisön tanssin rahoitus- ja tukijärjestelmästä vastaa Yleisen esittävien taiteiden osaston tanssijaosto (Service de la Danse). Ammattitanssia tuetaan jakamalla apurahoja, tukea produktioihin sekä toimintatukea festivaaleille ja ryhmille. Myös julkaisujen tukeminen ja promootiomateriaalin tuottaminen kuuluvat tukimuotoihin.

Service de la Danse -jaoston budjetti on viimeisen kymmenen vuoden aikana kasvanut eniten Esittävien taiteiden osaston jaostojen budjeteista: Kymmenessä vuodessa budjetti on kasvanut 2,5 miljoonasta eurosta 4,2 miljoonaan euroon. Tästä summasta tuetaan Charleroi/Danses koreografiakeskusta (2,6 miljoonaa euroa), ryhmiä ja organisaatioita, jotka ovat mukana Contrat-Programme -ohjelmassa (1,34 miljoonaa euroa) ja kertaluonteisia tuotantoja sekä projekteja ja festivaaleja (250 000 euroa). Tanssiosaston kokonaisbudjetti vuonna 2000 oli 169 800 000 Belgian frangia eli noin 4,2 miljoonaa euroa.

³⁵ for free -selvitys, liite 5.

³⁶ sähköpostikeskustelu: Els Baeten, Vlaams Theater Instituut.

Julkisen vallan taloudellinen tuki kulttuurijärjestöille ja taiteellisille ryhmille on vähitellen kehittynyt kohti sopimuksellista järjestelmää (Contrat-Programme). 1980-luvulla teatterisektorilla kehitetty järjestelmä on ulottunut sittemmin kattamaan koko esittävän taiteen alueen. Sopimus ranskankielisen yhteisön ministeriön ja taiteellisen ryhmän tai instituution välillä takaa jälkimmäiselle tuen, joka ulottuu useammalle vuodelle. Vastineeksi ryhmä sitoutuu toteuttamaan yhteisesti neuvotteluissa sovittua toimintasuunnitelmaa. Neuvotteluissa sovitaan mm. tuotantojen ja esitysten määrä sekä työsuhteiden vähimmäismäärä. Erikseen sovitaan taiteellisessa työssä työllistyvien määrä.³⁷

5.4 Ranska

Ranskassa toimii noin 450 vapaata tanssiryhmää. Vuonna 1998 valtion tukea sai 138 ryhmää 344:sta hakijasta. Vuonna 2001 sai valtion tukea 196 tanssiryhmää. Valtion vapaalle kentälle suunnattu tuotantotuki kasvoi vuoden 1993 14,5 miljoonasta frangista 18 miljoonaan frangiin vuonna 1998 ja 4,27 miljoonaan euroon vuonna 2001. Suurin osa siitä menee nykytanssille.

Vapaan kentän toimintatukea jaetaan kolmiportaisen mallin mukaisesti:

Kertaluonteista projektiavustusta myönnetään nuorille aloitteleville ryhmille. Vuonna 1998 projektiavustuksen suuruus oli 50 000–250 000 frangia. Vuonna 2001 avustusta myönnettiin 150 ryhmälle, yhteensä 1,5 miljoonaan frangia.

Toiminta-avustusta myönnetään kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Vuonna 1998 sen suuruus vaihteli 250 000 frangista 850 000 frangiin. Toiminta-avustusta myönnetään vain ryhmille, jotka ovat saaneet projektiavustuksen kaksi kertaa. Myöntämisen edellytyksiin kuuluu myös yhteistyötuotantojen tekeminen. Toiminta-avustusta saavilla ryhmillä toiminta sisältää taiteellisen tuotannon ja esitystoiminnan lisäksi yleisötyöprojekteja ja vähintään kansallisella tasolla tapahtuvaa kiertuotoimintaa. Ryhmillä ei ole vakituisia taiteilijakiinnityksiä. Tuotannollinen henkilökunta vastaa toiminnan pyörittämisestä.

Kolmas taso avustusjärjestelmässä on kolmivuotinen tuki ns. compagnies conventionées -ryhmille. Ryhmät solmivat sopimuksen valtion (alueellisen) kulttuurihallinnon ja teatterin (Maison de la Culture tai muu vastaava) kanssa. Tämä tukimuoto antaa mahdollisuuden pitkäjänteiseen työskentelyyn, yleisötyöhön, markkinointiin jne. Tukea saavat ryhmät ovat usein jo vakiintuneempia, kansainvälisesti tunnettuja ryhmiä, joilla voi olla myös paikallista tai muuta rahoitusta valtion tuen lisäksi. Vuonna 1998 tukea sai kuusi ryhmää, ja tuen suuruus oli 400 000–800 000 frangia ryhmää kohti. Vuonna 2001 tukea sai jo 15 ryhmää.³⁸

³⁷ site officiel de le communauté française de Belgique:
www.cfwb.be/artscene/danse/eng/service/servic.htm

³⁸ keskustelu: Jean-Yves Langlais 1.11.02; Sanchez, Jöelle, 2000. On y danse... om dansstrukturen i Frankrike.

6 HELP DESK JA PALVELU- JA TUOTANTOTOIMISTO

6.1 Yleistä

Viime vuosina tanssin vapaan kentän toiminta on selvästi ammattimaistunut ja muuttunut suunnitelmallisemmaksi ja pitkäjänteisemmäksi. Useat ryhmät ja tekijät toimivat yhdistysmuotoisesti ja tuotannollista ymmärrystä löytyy taiteilijoilta aiempaa enemmän. Osa tekijöistä tuottaa itse taiteellista työskentelyään, mitä ei voida kuitenkaan pitää parhaana mahdollisena tilanteena. Tanssin kenttä tarvitsee lisää ammattimaista tuottamista ja erilaisia tuotannollisia yhteistyömuotoja.

Monilla kentän toimijoista ei ole varaa palkata tuottajaa niukoista toiminta- tai tuotantorahoista. Resurssit halutaan ensisijaisesti sijoittaa taiteellisen työn tekemiseen, johon on myös helpompi saada tukea kuin tuotantoon tai sen kehittämiseen. Produktiokohtaisesti tuottajan palkkaaminen ei ole kannattavaa. Useampaa ryhmää tai taiteilijaa tuottavia tuottajia ei tanssin kentällä ole Nomadi-tuotannon muodostamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Usein taiteilijat haluaisivat työskennellä oman henkilökohtaisen tuottajan kanssa. Monille tämä ei kuitenkaan ole taloudellisesti mahdollista.

Näyttää siltä, että kulttuurin alalla työskentelevät 1990-luvun lopulla syntyneet tuotantoyritykset, joiden toivottiin Helsinki 2000 -kulttuurikaupunkivuoden jälkeen jäävän pysyvästi pääkaupunkiseudulle, ovat lopettaneet toimintansa tai siirtyneet yhä enemmän kohti viihdeteollisuutta tai ohjelmopalvelutoimintaa. Esittävän taiteen tuottaminen yritysmuotoisesti ei ole osoittautunut taloudellisesti kannattavaksi. Alalle onkin kehitettävä uusia tuotantomalleja ja -rakenteita, jotta taiteellisen työskentelyn esteenä eivät olisi tuotantorakenteiden puute tai kehittymättömyys. Tämä koskee erityisesti tanssitaidetta, jonka alalla on muita esittäviä taiteita (esim. musiikki ja teatteri) vähemmän instituutioita, joiden suojissa osa tuotannosta tapahtuu.

Tämän tanssin vapaan kentän kehittämissuunnitelman kuluessa on selvitetty mahdollisuuksia luoda tuotanto- ja palvelurakenteita, joissa yritysmuotoisesti, kolmannen sektorin toimesta tai julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyönä tuotetaan neuvonta- ja tuotantopalveluja esittävän taiteen kentälle. Ilmeiseltä näyttää, että tanssin kenttä on niin pieni, että yritysmuotoisesti tuotettuja palveluja on syytä suunnata yleisemmin esittävän taiteen kentälle. Toisaalta olemassa olevat tanssin kentän toimijat, esimerkiksi alan yhdistykset tai niiden perustamat uudet toimijat voisivat erillisrahoituksella tuottaa sekä neuvontapalveluja että tuotantopalveluja.

Kummassakin toimintatavassa näyttää olevan monenlaisia käytäntöihin, säädöksiin tai asenteisiin liittyviä esteitä. Suurimpia nämä esteet näyttävät olevan julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyönä tuotettujen – mahdollisesti subventoitujen – palvelujen kehittämisessä. Usein keskusteluissa mainittujen TE -keskusten tehtävänä on tukea taloudellisesti kannattavaa yritystoimintaa, jonka tarkoitus on tuottaa voittoa, työllistää ja kasvaa. TE -keskukset voivat tukea myös yhdistyksiä (toimintaympäristötuki), mutta tuolloin projektin tai hankkeen muu rahoitusosuus ei saa olla valtion tukea vaan yhdistyksellä on oltava riittävästi omia tuottoja. Lisäksi projektin täytyy liittyä jotenkin yritystoiminnan edellytysten parantamiseen. Muun muassa tämältyypiset esteet tekevät uusien toimintojen kehittämisen hankalaksi.

Myös *Taide on mahdollisuuksia* -ehdotuksessa valtioneuvoston taide- ja taiteilijapoliittiseksi ohjelmaksi on kiinnitetty huomiota tähän problematiikkaan. Kulttuuriyrittäjyys on edelleen suhteellisen uusi asia Suomessa, minkä vuoksi siltä puuttuvat luontevat ja toimivat toiminnalliset edellytykset. Kulttuurin rahoittajatahot eivät aina voi tai katso voivansa rahoittaa voimassa olevien säädösten puitteissa sellaista hanketta, jonka järjestäjänä toimii yritys. Toisaalta esimerkiksi työvoima- ja elinkeinokeskusten tulisi voida osallistua nykyistä enemmän kulttuurihankkeiden rahoitukseen alueilla. Toimivien käytäntöjen luominen on tärkeää sekä sisältötuotantoyrityksille että perinteisille kulttuurialan yrittäjille. Ohjelmaehdotus toteaa myös, että kulttuurialan

yritystoiminnan helpottamiseksi ja tukemiseksi tulee tarkistaa voimassa olevia yritystukilain ja verotuslainsäädännön ja muita säännöksiä.³⁹

6.2 Help desk -neuvontapalvelu

Tanssin kentältä puuttuu neuvontapalvelu, josta erityisesti aloittelevat, ilman tuottajaa toimivat tai esimerkiksi tanssiryhmää perustamassa olevat voisivat kysyä neuvoa. Palvelumuodon tarpeellisuuden ovat todenneet monet alan toimijat, jotka "oman toimen ohessa" vastaavat kysymyksiin ja antavat neuvoja. Suomen Tanssitaiteilijain Liitto neuvoo ja antaa tietoa omaan toimialaansa liittyvissä asioissa, mutta esimerkiksi tuotannolliseen toimintaan liittyvissä asioissa tarvitaan siihen erikoistunutta palvelua.

Tämän projektin aikana kokeiltiin kolmen kuukauden ajan help desk eli palveleva puhelin -toimintaa. Kokeilun lyhytaikaisuuden vuoksi toiminto ei täysin löytänyt kohdeyleisöään, mutta sen aikana voitiin kuitenkin hahmottaa muutamia keskeisiä tiedontarpeen alueita: apurahat ja tilitykset, tuotantojen rahoitus, yhdistystoiminta, sopimusasiat, ulkomaanvierailuihin liittyvät sopimusasiat, työnantajana toimiminen jne.

Tulevaisuudessa on tarpeellista kehittää pysyvä neuvontapalvelu tanssin kentälle. Se voi toimia jonkin jo olemassa olevan alan järjestön uutena toimintana. Toinen vaihtoehto on kehittää tuotanto- ja palvelutoimisto, jossa mahdolliset asiakkaat saavat samasta paikasta neuvontapalveluja veloituksetta ja erilaisia tuotantopalveluja maksua vastaan. Jälkimmäisen mallin ongelmana näyttävät olevan esteet toisaalta yritysmuotoisen toiminnan tukemiselle ja toisaalta esimerkiksi kilpailulainsäädännön asettamat esteet subventoidun toiminnan tukemiselle. Ainakin tässä vaiheessa helpointa olisi toiminnan aloittaminen erillisrahoituksella jonkin olemassa olevan toimijan uutena toimintona.

6.3 Tuotanto- ja palvelutoimisto

Seuraavassa tehdään ehdotus tuotanto- ja palvelutoimistosta, joka voisi toimia tanssin kentällä tai yleisemmin esittävän taiteen kentällä. Palvelujen osittainen ilmaisuus tai niiden mahdollinen edullisuus edellyttävät kuitenkin uudenlaista ajattelua ja olemassa olevien tukikäytäntöjen ja mahdollisesti lakienkin muutosta.

Tuotanto- ja palvelutoimiston ilmaisia palvelu- ja neuvontatoimintoja voivat olla esimerkiksi:

- neuvonta apurahojen hakemisessa ja tilitysten tekemisessä
- neuvontaa palkanmaksu-, verotus-, sopimus- yms. asioissa
- tietokoneen ja tulostimen käyttömahdollisuus.

Maksullista tuotantotoimintaa voivat olla esimerkiksi:

- palkanmaksu
- kirjanpito
- tilinpäätös
- apurahatilitykset
- esiintymissopimukset
- budjetin laadinta
- tiedotus- ja markkinointiosoitteistojen käyttöoikeus
- tiedotus- ja markkinointipaketin suunnittelu
- tiedotus- ja markkinointimateriaalin suunnittelu ja toteutus
- kopiointi
- sopimusten teko
- ulkomaisten esiintymissopimusten teko ja vierailujen järjestelyt sekä konsultointi.

³⁹ Taide on mahdollisuuksia. Ehdotus valtioneuvoston taide- ja taiteilijapoliittiseksi ohjelmaksi, 2002, 47 - 48.

Maksullinen tuotantotoiminta voi toimia kahdella tasolla. Kuukausimaksua vastaan ryhmät/taiteilijat saavat tietyt peruspalvelut, joita ylläpidetään jatkuvasti tai sopimuksen mukaan. Lisäksi on mahdollista ostaa erillisiä "palvelupaketteja" produktiokohtaisesti. Nämä esimerkiksi tiedotukseen, markkinointiin yms. liittyvät paketit hinnoitellaan erikseen. Jatkuvaa palvelua voisivat ostaa esimerkiksi valtion toiminta-avustusta tai muuta säännöllistä rahoitusta nauttivat ryhmät. Produktiopohjaisesti toimivat ryhmät tai taiteilijat ovat todennäköisempiä ostamaan lyhytaikaisia tuotantopalveluja. Tämän kehittämisprojektin aikana taiteilijoiden ja ryhmien edustajien kanssa käydyt keskustelut vahvistavat nämä oletukset. Keskeinen kysymys – etenkin pelkän produktiotuen varassa toimiville – on kuitenkin palvelujen hinta. Mikäli tanssiryhmien ja yksittäisten taiteilijoiden tuki ei selkeästi nouse, ei tanssin toimijoilla ole mahdollisuutta ostaa edellä esitellyn kaltaisia palveluja.

Osa palveluista on ns. neutraaleja paketteja, joissa sisältö on sama riippumatta tilaajasta. Näitä ovat selkeästi esimerkiksi taloushallinnon alaan kuuluvat palvelut. Osa, ns. kehittyneempi tuotantotoiminta, voi olla räätälöidämpää. Tällaisia ovat mm. esiintymissopimusten teko tai tiedotus- tai markkinointimateriaalin suunnittelu ja toteutus.

Palvelu-tuotantotoimiston perushenkilökunnan lisäksi voitaisiin käyttää tilapäistyövoimaa toteuttamaan palvelupaketteja. Tämän takia olisi tärkeää voida määritellä palvelun tilausajankohta riittävän aikaiseksi.

6.4 Tuotannolliset yhteenliittymät

Tanssin vapaalla kentällä toteutuu hyvin harvoin tilanne, jossa yksi tuottaja tuottaisi useamman taiteilijan työskentelyä. Teoriassa tuntuu järkevältä ja mahdolliselta yhdistää taiteilijoiden niukat resurssit ja pyrkiä rationalisoimaan tuotantoprosessia ja aikatauluja niin, että produktiot eivät kilpaile keskenään. Käytännössä ehkä vain Nomadi -tuotanto on onnistunut toteuttamaan tällaisen tuotantomallin. Resurssien vähyyden vuoksi on kuitenkin pyrittävä tukemaan tämänsuuntaisia tuotantomalleja. Tähän tarvitaan asennemuutosta sekä taiteilijoiden puolella että rahoituspäätöksiä tekevien taholla. Jälkimmäisten pitäisi tukea produktiorahoituksen ohella tuotantotoimintaa, joka ei ole ryhmämuotoista.

7 TANSSIN YLEISÖTYÖN KEHITTÄMINEN

Yleisötyön keskeisinä tavoitteina ovat tanssitaiteen sisältöjen avaaminen laajemmalle yleisölle, katsomiskokemusten syventäminen ja esitysten yleisömäärien kasvattaminen ja vakiinnuttaminen. Yleisötyö voi tarjota yleisölle välineitä ja näkökulmia esitysten tulkintaan, lisätä yleisön asiantuntijuutta ja avata joskus vaikeaksi koettua nykytanssia uusille katsojaryhmille. Ammattitaitoisesti toteutetut markkinointi ja yleisötyö voivat olla toisiaan tukevia elementtejä tanssin yleisömäärien kasvattamisessa.

Suomalainen laaja tanssin harrastajakunta muodostaa merkittävän yleisöpotentiaalin tanssitaiteelle. Englannissa NDA -toiminnan myötä on yleisömääriä onnistuttu kasvattamaan, ja uutta yleisöä on tullut nimenomaan harrastajien keskuudesta. Yleisötyön kehittäminen erityisesti nykytanssin alalla on yksi alan kehittymisen ja aluekeskusten toiminnan ehdoton edellytys.

Muista taiteenaloista voi mainita nykytaiteen ja sen parissa tehtävän yleisötyön. Nykytaidetta avataan yleisölle monin eri tavoin, sanallista avaamista kaihtamatta. Yleisötyön tekeminen ei toki ole uutta tanssitaiteenkaan piirissä. Tanssin piirissä yleisötyötä ovat tehneet Suomen Kansallisbaletti, Helsingin Kaupunginteatterin Tanssiryhmä sekä monet VOS-tanssiteatterit. Jonkin verran yleisötyötä on tehty myös vapaalla kentällä. Meiltä kuitenkin puuttuu järjestelmällinen työ yleisötyön kehittämiseksi.

Suomessa esimerkiksi museotalalla on jo pitkään tehty merkittävää museopedagogista- ja yleisötyötä. Museopoliittisessa ohjelmassa museoilta edellytetään yleisötyöhön panostamista. Tanssin kentällä instituutioita, joilta tätä voitaisiin edellyttää, on vähän, ja vapaan kentän toimijoiden edellytykset ja resurssit yleisötyöhön ovat vähäiset. Niitä olisi kuitenkin pyrittävä lisäämään ja kehittämään erilaisin toimenpitein. Alan koulutus, tanssin yleisökasvatusmateriaalin tuottaminen ja erilaisten yleisötyöprojektien tukeminen voivat kehittää alalle uudenlaista osaamista ja suuntautumista. Suositeltavaa on myös yleisötyön huomioiminen tukipolitiikassa.

Sekä taiteilijoiden että tanssin parissa toimivan tuotannollisen henkilökunnan yleisökasvatuksellista ammattitaitoa olisi pyrittävä parantamaan. Yleisökasvatuksellinen näkökulma olisi saatava osaksi alan toimijoiden työskentelyä. Yleisen asiantuntemuksen ja näkemyksen kasvattamisen lisäksi alalle tarvitaan tanssin yleisökasvatukseen erikoistuneita ja keskittyviä ammattilaisia. Alan oppilaitoksilta voidaan odottaa yleisötyökoulutuksen ottamista opetusohjelmaan. Myös tiedotusvälineillä voi olla merkittävä rooli tanssin yleisötyössä. Julkisen palvelun laitoksena Yleisradio uusine digitaalisine kanavineen voi tarjota mahdollisuuksia paitsi tanssitaiteen esittämiseksi myös erilaisille yleisötyöprojekteille.

Käytännön yleisötyön kehittämisessä kannattaa hyödyntää ulkomaisia kokemuksia. Englannin aluekeskusten toiminnassa erityisen menestyksekkääksi on arvioitu juuri yleisötyön toteuttaminen. Englannissa on myös ryhmien tukemisessa haluttu painottaa yleisötyön merkitystä; tuettavilta ryhmiltä edellytetäänkin yleisötyöprojekteja.

Yleisötyötä voivat olla esimerkiksi:

- luento- ja keskusteluserjat, teemaseminaarit
- taiteilijatapaamiset
- julkaisut, esimerkiksi "pieni nykytanssin opas"
- esitysten kirjallisen oheismateriaalin kehittäminen
- workshopit
- pedagogisesti suunnitellut esitykset tai esityssarjat
- yleisöopastukset.

Tanssin kokemisen apuvälineeksi voisi kehittää taidemuseoiden toteuttamien yleisöopastusten kaltaista toimintaa. Erilaiset näkökulma- ja teemaopastukset, yleisöopastukset, erityisryhmille suunnatut opastukset jne. mahdollistavat erilaisten yleisöryhmien katsomiskokemusten rikastumisen ja tanssitaiteen avautumisen yhä laajemmalle yleisölle.

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Allt större publik men allt sämre resurser. Sju förslag från en enig scenkonstbransch. 2002 Stockholm.

Alueellisen elokuvatoiminnan kehittämistyöryhmän loppuraportti. Opetusministeriö 1999:15. Helsinki.

Association des Centres Chorégraphiques Nationaux -esite.

Devlin, Graham 1989. Stepping Forward. Some suggestion for the development of dance in England during the 1990s. Commissioned by the Arts Council Dance Department.

for free - Selvitys suomalaisen teatterin vapaasta kentästä. Karjalainen, A., Kokkonen, T. & Loppi, K. 2002. Julkaisematon.

Hakala, Hannu 2002. Teatteri- ja orkesterilain ulkopuolisten teatteri- ja tanssiryhmien toimintaa ja taloutta koskeva selvitys. Opetusministeriö. Helsinki.

Jännes, Laura 2002. Opettaminen on läsnäolon taidetta. Teatterikorkea 2002:02

Kangas, Anita & Johanna Hirvonen. Euroopan unionin rakennerahastot kulttuuripolitiikan välineenä. Selvitys opetusministeriön rahoittamista kulttuurihankkeista. Opetusministeriön EU-rakennerahastot -julkaisu 3/2000.

Kangas, Anita & Johanna Hirvonen. Kulttuuriprojekti – Euroopan unionin rakennerahastot, kulttuuri ja alueet. Opetusministeriön EU-rakennerahastot -julkaisu 7/2001.

Karhunen, Paula 2002. Tilastotietoa taiteilijoiden määrästä. Taiteen keskustoimikunta. Tilastotiedote 1/2002. Helsinki.

Karhunen, Paula 2002. Valtion tuki taiteelliseen toimintaan 2001. Taiteen keskustoimikunta. Tilastotiedote 2/2002. Helsinki.

Karhunen, Paula ja Rensujeff, Kaija 2002. Preliminary Findings from a survey on the economic and labour market situation of Finnish artists. Arts Council of Finland. Working Papers 39.

Larsson, Ann 2002. De fria dansgruppernas situation. En lägesrapport 2002. Statens kulturråd. Stockholm.

Managing Dance. Current issues and future strategies 1999. Ed. Linda Jasper & Jeanette Siddal. Northcote House: United Kingdom.

Mikkonen, Terhi 2002. Pienten näyttämötanssiorganisaatioiden toimintaedellytysten kehittäminen verkostoitumisen ja suunnitelmallisemman markkinoinnin keinoin. Markkinoinnin pro gradu – tutkielma. Helsingin kauppakorkeakoulu.

National Dance Agencies, Summary of A Public Forum held on Sunday 4 August 1991 at the South Bank Centre as part of 'Ballroom Blitz'.

Oulun elokuvakeskus. Toimintakertomus 2001.

Pirkanmaan elokuvakeskus ry. Toimintakertomus 2001.

Pohjoinen valokuvakeskus. Toimintakertomus 2001.

Sanchez Joëlle, 2000. On y Dance ... Om dansstrukturen i Frankrike. Danscentralen: Stockholm.

Siddall, Jeanette 2001. 21st century Dance. present position. future vision. Arts Council of England, London.

Suomen teatterijärjestöjen keskusliiton lausunto for free – selvityksestä, 27.6.2002. Julkaisematon.

Suomen teatterijärjestöjen keskusliitto. Manifesti. Tampereen teatterikesässä 9.8.2002. Julkaisematon.

Taide on mahdollisuuksia. Ehdotus valtioneuvoston taide- ja taiteilijapoliittiseksi ohjelmaksi. 2002. Opetusministeriö. Helsinki.

Taikalamppu – lastenkulttuurikeskusten verkosto. Opetusministeriön työryhmien muistioita 12:2002. Helsinki.

Tanssin Tiedotuskeskuksen www-sivut, www.danceinfo.fi/tanssilastot

Tanssin tila ja tulevaisuus. Tanssitaidepoliittisen työryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmien muistioita 24:1999. Helsinki.

Taiteilijoiden työllistämisedellytyksiä ja sosiaaliturvaa selvittävän toimikunnan (Taisto II) mietintö. Opetusministeriön työryhmien muistioista 22:2000. Helsinki.

Teattereiden yhteistyön kehittäminen. Opetusministeriön työryhmien muistioita 15:2000. Helsinki.

Teatteritilastot 2001. Teatterin tiedotuskeskus. Helsinki.

Tikkanen, Marjatta. Selvitys valokuvataiteen kentästä. Opetusministeriö 15:2001. Helsinki.

Travers, Sophie: National Dance Agencies – Development. 1.11. aluekeskustapaamisessa esitetty paperi.

Valtion tuki taiteelliseen toimintaan 2001. Taiteen keskustoimikunta, tilastotiedote 2/2002.

Victor Barsokevitsch – valokuvakeskus. Victor Barsokevitsch –seura ry. Toimintakertomus vuodelta 2001.

www.anda.org.uk 10.11.02

www.cnd.fr 11.11.02

www.cfwb.be/artscene/danse/eng/service/servic.htm 12.12.02

www.danscentrum.fi 9.12.02

www.konserttikeskus.fi 10.9.02

www.kur.se 9.12.02

www.danscentrum.se/danscentralen.html 9.12.02

www.minedu.fi/julkaisut/Taisto2/taisto2_liite.5.html

www.taiteenkeskustoimikunta.fi

Selvitystä varten käytiin keskusteluja mm. seuraavien henkilöiden ja tahojen kanssa:

Ohjausryhmä:

Iiris Autio, tuottaja-manageri, Tero Saarinen Company

Johanna Laakkonen, toiminnanjohtaja Tanssin Tiedotuskeskus,

Pirjetta Mulari ja Pia Repo, tuottaja, Nomadi-tuotanto

Raija Ojala, toiminnanjohtaja, Zodiak- Uuden tanssin keskus

Tuomo Railo, tanssitaiteilija, Glims & Gloms Dance Company

Tiina Suhonen, tutkija

Paula Tuovinen, tanssitaiteilija

Pirjo Yli-Maunula, taiteellinen johtaja, Täydenkuun tanssit; puheenjohtaja, valtion tanssitaide-toimikunta

Els Baeten, Vlaams Theater Instituut

Margreth Elfström, Danscentralen

Heidi Heinonen, kulttuuriprojektivastaava, Centre culturel français

Leena Hoppania, toimitusjohtaja, Diiva Produktio

Heli Hookana, professori, Turun kauppakorkeakoulu

Laura Jännes, suunnittelija, Teatterikorkeakoulu

Helena Jäykkä, tuottaja, JoJo – Oulun Tanssin Keskus

Jan-Peter Kaiku, suunnittelija, Teatterikorkeakoulu; varapuheenjohtaja, valtion tanssitaide-toimikunta

Marianna Kajantie, johtaja, Aleksanterin teatteri, Helsingin kaupungin kulttuuriasiainkeskus

Mari Karikoski, sihteeri, valtion tanssitaide-toimikunta,

Kirsi Korhonen, arts manager, British Council

Elise Kovanen, ylitarkastaja, opetusministeriö

Jaana Klevering, Outokummun Oppimiskeskuksen tanssilinja

Jaap Klevering, Outokummun Oppimiskeskuksen tanssilinja

Anniina Kumpuniemi, tanssija, Tanssiteatteri Mobita/Dansco

Kenneth Kvarnström, tanssitaiteilija

Paula Kylmämaa, toiminnanjohtaja, Pyhäsalmen Tanssi ry

Jean-Yves Langlais, Grenoblen koreografiakeskuksen johtaja 1994 - 2002, Association des centres chorégraphiques nationaux, varapuheenjohtaja 1995 - 2002, keskustelut 31.10. ja 1.11.02

Anja Lappi, Tanssiteatteri Minimi

Raija Lehmussaari, Aurinkobaletti

Katja Lehmussaari, Aurinkobaletti

Anukka Lehtonen, neuvotteleva virkamies, kauppa- ja teollisuusministeriö

Tiina Lindfors, Tanssiteatteri ERI

Nicole Matheson, acting arts manager, British Council

Ritva-Sini Merilampi, opetusneuvos, opetusministeriö

Timi Mäkinen, toiminnanjohtaja, Teatterikeskus

Lenita Nieminen, Porin kaupungin aluekeskusselvityksen laatija

Clare Parsons, koreografi

Jyri Pulkkinen, Tanssin Tiedotuskeskuksen hallituksen puheenjohtaja; tuotantosuunnittelija, HKT

Nina Renvall, Pikinini Meri ry

Risto Ruohonen, puheenjohtaja, taiteen keskustoimikunta

Alla Räisänen, toiminnanjohtaja, Pohjoinen valokuvakeskus

Katri Santtila, kulttuuriasiainneuvos, opetusministeriö

Åsa Söderberg, tanssikonsulentti, Österbotten

Outi Tammivuori, rahoituspäällikkö, Uudenmaan TE -keskus

Petra Tarjanne, sisältötuotantoprojektipäällikkö, Uudenmaan TE -keskus

Ulla Tenhunen, järjestösihteeri, Suomen Tanssitaiteilijain Liitto

Sophie Travers, tanssi- ja teatterivastaava, British Council, keskustelut 31.10. ja 1.11.02

LIITE 1: Vapaat tanssiryhmät vuonna 2002

(Ryhmät ovat nykytanssiryhmiä, ellei toisin mainita. Lista muuttuu koko ajan. Tiedossa on jo nyt ryhmiä, joiden toiminta on käynnistymässä vuonna 2003)

AS2WRISTS DANCE COMPANY

Vuonna 1999 toimintansa aloittanut kahden koreografin ilman yhdistystä toimiva ryhmä, jonka kotipaikka on Helsinki. Vakituisesti palkattua henkilökuntaa ei ole. Ryhmällä on 1–2 ensi-iltaa/vuosi. <http://personal.inet.fi/taide/as2wrists>

BARKER TEATTERI/PIKININI MERI

Pikinini Meri on Turussa toimiva vuonna 1997 perustettu tuotantoryhmä, joka tuottaa 2–4 ensi-iltaa vuodessa ja toimii useiden vierailuesitysten osatuottajana. Lisäksi PM tuottaa lyhytmuotoisten esitysten iltoja, joita on vuodessa noin 8. Vakituisesti palkattuna on teatterisihteeri, muut palkataan produktiokohtaisesti. Pikinini Meri on rekisteröity yhdistys. www.pikininiimeri.fi

CANELA

Canela on vuonna 2001 perustettu yhdistyspohjainen flamencoon ja nykytanssiin erikoistunut ryhmä, joka valmistaa ja esittää tanssiteoksia. Ryhmän kotipaikka on Helsinki, mutta sen jäsenet toimivat tanssin kentällä eri puolilla Suomea. Ryhmän ohjelmistossa on sekä soolo- että ryhmäteoksia perinteisestä ja modernista flamencosta nykytanssiin. Vakituista henkilökuntaa ei ole. Ryhmän jäsenet toimivat myös itsenäisinä taiteilijoina. Ryhmä tuottaa vuodessa keskimäärin yhden ensi-illan. www.canela.fi

COMPANIA KAARI MARTIN

Helsinkiläinen (tanssijoita myös Tukholmasta ja Tampereelta) vuonna 2002 perustettu flamencoryhmä, jonka toiminnan taustalla on yhdistys nimeltä Tanssikaari ry. Ryhmällä ei ole omaa tilaa eikä vakituisesti palkattua henkilökuntaa. Ryhmällä on vuodessa 1–2 ensi-iltaa. www.kaarimartin.com

ESPOON NYKYTANSSIN AVOIN RYHMÄ

Espoolainen vuonna 1999 aloittanut viiden tanssitaiteilijan työryhmä, joka ei ole halunnut perustaa yhdistystä toimintansa taustalle. Toimii vain produktiokohtaisesti, ja tuottaa ainakin yhden tuotannon vuodessa.

GLIMS & GLOMS DANCE COMPANY

Vuonna 1999 perustettu Espoossa toimiva yhdistysmuotoinen tanssiteatteri, jolla ei ole omaa tilaa eikä vakituisesti palkattua henkilökuntaa. Tanssiteatteri tuottaa 1–3 ensi-iltaa vuodessa. www.glimsgloms.com

GRUPPEN FYRA

Helsingissä toimiva vuonna 1998 perustettu Taideosuuskunta Pielloksen alaisuudessa toimiva neljän tanssitaiteen maisterin ryhmä. Ei vakituisesti palkattua henkilökuntaa eikä omaa harjoitus- tai esitystilaa. G4 pyrkii tuottamaan 1–2 ensi-iltaa vuodessa, lisäksi repertuaarissa on lyhyempiä teoksia. www.gruppenfyra.com

INDICTUS COMPANY

Helsinkiläinen musiikkia ja tanssia yhdistävä ryhmä, joka perustettiin nykyisessä muodossaan elokuussa 2001. Toiminnan taustalla on Indictus -niminen yhdistys, joka perustettiin Porissa vuonna 1998. Toistaiseksi ryhmällä ei ole omaa tilaa eikä palkattua henkilökuntaa. Vuodessa on 1–2 ensi-iltaa. www.indictus.com

JUST JAZZ

Tampereella toimiva vuonna 1996 perustettu jazztanssiryhmä. Vuonna 1999 toiminnan taustalle perustettiin kannatusyhdistys. Ei vakituisesti palkattua henkilökuntaa. 1–2 ensi-iltaa/vuosi. www.justjazzdance.net

K & C KEKÄLÄINEN & COMPANY

Toiminut Helsingissä vuodesta 1996 aluksi nimellä Ruumiillisen Taiteen Teatteri, vuoden 2001 alusta nimi vaihtui K & C Kekäläinen & Companyksi. Toiminta on yhdistysmuotoista. Vakituista henkilökuntaa on kokopäiväinen tuottaja. Tanssijat palkataan produktiokohtaisesti. K & C:llä on oma harjoitustila ja toimisto. Ensi-iltoja on vuodessa 2–3, lisäksi ryhmä vastaanottaa vierailuja. www.kekalainencompany.net

KINESTEETTINEN TEATTERI

Muhoksella toimiva v. 2001 perustettu työryhmä, jolla ei ole yhdistystä toimintansa taustalla. Työryhmällä ei ole vakituisesti palkattua henkilökuntaa eikä omaa tilaa. Ensi-iltoja on 1-2 vuodessa.

KOKOTEATTERI

Vuonna 1996 perustettu fyysiseen teatteriin erikoistunut tanssijoiden, näyttelijöiden, muusikoiden ryhmä, jonka sisällä toimii 11 henkilön tanssiryhmä. Teatterilla on oma toimitila. Toiminta on yhdistysmuotoista, taustalla on KokoTeatteri -yhdistys ry. Vakituista henkilökuntaa ei ole, ja jokainen produktio on oma tuotantonsa. Ensi-iltoja vuodessa on keskimäärin kuusi. Näiden lisäksi on 2–4 vierailua vuodessa. Ohjelmisto koostuu näytelmistä, tanssista ja näiden sekoituksista tasapuolisesti. www.kokoteatteri.fi

LIISA PENTTI + CO

Vuonna 2001 perustettu koreografivetoinen ryhmä, jonka toiminnan taustalla on kannatusyhdistys. Oma tilaa tai vakituisesti palkattua henkilökuntaa ei ole. Ensi-iltoja on vuodessa 1–2.

M.A.D. TANSSIMAISTERIT

M.A.D. Tanssimaisterit on freelance tanssitaiteilijoiden muodostama ryhmä. Se perustettiin vuonna 1995 ja rekisteröitiin yhdistykseksi 1996. Ryhmän kotipaikka on Helsinki ja se tuottaa vuosittain 4 - 6 kantaesitystä. Ohjelmisto valitaan avoimen tuotantohaun perusteella. Tanssimaisterit toimii yleisesti alaa hyödyttävänä ja edistävänä tuotannollisena yksikkönä. Ryhmällä ei ole omaa tilaa, mutta vuoden 2003 alusta on palkattu osa-aikainen tuottaja, tanssijat ja muu työryhmä palkataan produktiokohtaisesti. www.madtanssimaisterit.fi

MIKKO KALLINEN & THE COMPANY

Toimii Helsingissä ja on perustettu 1992. Toiminta on produktiokohtaista ja tilanteesta riippuen toiminimellä tai työryhmänä. Ei vakituisesti palkattua henkilökuntaa eikä omaa tilaa. Ensi-iltoja on vuodessa keskimäärin kaksi, erikoisalana ovat tanssivideot.

NOMADI-TUOTANTO

Helsinkiläinen neljän koreografin yhteenliittymä. Perustettu vuonna 1995 ja hyväksytty rekisteröidyksi yhdistykseksi vuonna 1997. Osa-aikainen tuottaja palkattiin elokuussa 2000, mutta vuosi 2001 oli ensimmäinen oman tuottajan hallinnoima toimintavuosi. Vuoden 2002 alusta palkattiin toinen päätoiminen tuottaja. Tanssijat ja muu työryhmä palkataan produktiokohtaisesti. Nomadilla ei ole omaa harjoitus- tai esitystilaa. Uusia tuotantoja on vuodessa 1–3 sekä kiertuetoimintaa repertuaariteoksilla, joita on ohjelmistossa 21 (vuonna 2003). www.nomadi.fi

P.D.C. PORI DANCE COMPANY

Porissa vuonna 1989 perustettu tanssiryhmä toimi aluksi nimellä Tanssiryhmä Liisa Nojonen. Vuonna 2000 nimi vaihtui P.D.C. Pori Dance Companyksi. Ryhmällä ei ole omaa tilaa, eikä vakituisesti palkattua henkilökuntaa. Ryhmällä on 3–4 ensi-iltaa vuodessa. www.poridancecompany.com

PROIMPRO

ProImpro ryhmän esitykset perustuvat improvisaatioon. Ryhmä koostuu taiteilijoista, jotka haluavat esiintyä yhdessä ja toimia vapaana työryhmänä ilman yhdistystä tms. Vakituisesti palkattua henkilökuntaa ei ole, ei myöskään omaa tilaa. ProImpron toiminta alkoi vuonna 2000. Vuonna 2002 esityksiä oli noin 20.

SUOMUSSALMIRYHMÄ

Toiminta alkoi vuonna 1990 Suomussalmella järjestetyllä musiikkia ja tanssia yhdistävällä kurssilla. Suomussalmiryhmään kuuluu muusikoita ja tanssijoita. Ryhmän taustalla toimii ITMY ry (improvisoidun tanssin ja musiikin ystävät), joka pyörittää hallintoa. Ryhmällä ei ole omia tiloja, toiminta-ajatukseen kuuluu esiintyä mahdollisimman erityyppisissä paikoissa. Esitykset ovat olleet pääosin improvisaatioon perustuvia. Vakituisesti palkattua henkilökuntaa ei ole. Vuonna 2002 ryhmä vietti hiljaiseloa; toimintaa ei ole ollut vuoden 2000 jälkeen.

TANSSIRYHMÄ DAMARU

Tanssiryhmä Damaru on toiminut tanssikoulu Tanssivintin yhteydessä itsenäisenä ryhmänä vuodesta 1993. Yhdistys toiminnan taustalle perustettiin vuonna 2001. Ryhmällä ei ole omia tiloja, eikä vakituisesti palkattua henkilökuntaa. Ensi-iltoja on vuodessa ainakin yksi. www.tanssivintti.fi

TANSSIRYHMÄ JAZZ-POINT

Helsinkiläinen jazztanssiin painottuva vuonna 1980 perustettu ryhmä, joka toimii Tamara Rasmussenin tanssikoulun tiloissa. Toiminnan taustalla on kannatusyhdistys, mutta vakituisesti palkattua henkilökuntaa ei ole. Ensi-iltoja on vuodessa 4 - 6. www.tanssi.com

TANSSIRYHMÄ TSUUMI

Helsinkiläinen nykykansantanssiryhmä. Toiminut vuodesta 1998 lähtien, tuotantopuolella Taideosuuskunta Tsuumi on toiminut kevästä 2001. Toimii produktiokohtaisesti vuokratuissa teatteritiloissa. Vakituinen oma toimistotila. Vakituisesti palkattua henkilökuntaa on yksi henkilö, muutoin produktiokohtaisesti. Ensi-iltoja vuosittain 3. www.tsuumi.com

TANSSITEATTERI DIS TANZ

Ensimmäinen teos tehtiin keväällä 1994 ns. vapaana tuotantoryhmänä. Yhdistysmuotoisena Dis Tanz aloitti seuraavana vuonna. Vakinaista henkilökuntaa on 2 osapäiväistä työntekijää. Ensi-iltoja on vuodessa 1–2. Dis Tanzilla on oma (vuokrattu) toimisto-puvusto-lavastetila. www.dis-tanz.com

TANSSITEATTERI KAIE

Keravalainen vuonna 1987 toimintansa aloittanut tanssiteatteri, jonka taustalla on yhdistys. Oma tilaa tai vakituisesti palkattua henkilökuntaa ei ole. Ensi-iltoja on viime vuosina ollut 1–2, minkä lisäksi repertuaariin on kuulunut liuta lyhyitä esityksiä.

TANSSITEATTERI TAIGA

Haukiputaalla toimiva v. 1996 perustettu tanssiteatteri, jonka taustalla toimii kannatusyhdistys. Ei vakituisesti palkattua henkilökuntaa, mutta oma harjoitustila. Tuotantoja on vuodessa kaksi. www.kiiminkijoenopisto.fi/taide/taiga.htm

TERO SAARINEN COMPANY

Koreografivetoinen ryhmä, joka on toiminut vuodesta 1996, aluksi nimellä Company Toothpick. Vuonna 2002 nimi vaihtui Tero Saarinen Companyksi. Ryhmällä on vakituisesti palkattu tuottaja-manageri ja osa-aikainen tuotantoassistentti. Tanssijat ja muu työryhmä palkataan produktiokohtaisesti. Ensi-iltoja on 1–2 vuodessa. Ryhmän toimisto sijaitsee Aleksanterin teatterissa. Ryhmällä ei ole omaa esitys- tai harjoitustilaa. www.terosaarinen.com

TOMMI KITTI & CO

Helsinkiläinen Tommi Kittä & Co on toiminut pienimuotoisena ryhmänä vuodesta 2000, tätä ennen Tommi Kittä on toiminut yksittäisenä koreografina. Vuodesta 2002 taustaorganisaationa on toiminut Riemu ry. Vakituista henkilökuntaa on osa-aikaisessa työsuhteessa oleva tuottaja. Omia toimitiloja ei ole. Tavoitteena on tuottaa ainakin yksi ensi-ilta vuodessa Tommi Kittä & Co tanssiryhmälle, jonka tanssijat palkataan produktiokohtaisesti. www.tommikitti.com

WOLTTI

Helsinkiläinen vuonna 2002 perustettu monitaiteellinen esitys- ja opetuskeskus sekä esiintyvä tanssiteatteriryhmä. Ryhmällä on oma harjoitustila, mutta ei vakituisesti palkattua henkilökuntaa. Ensi-iltoja on 1–2 vuodessa. www.woltti.com

LIITE 2: Vapaiden ryhmien esitystoiminta vuonna 2001

Ryhmä	Kantaesitysten lukumäärä	Esityskerrat	Myyty liput	Katsojat yhteensä	Valtion avustukset ¹⁾ €	Omat tuotot €
As2Wrists Dance Company	1	4	467	585	– ²⁾	–
Company Toothpick*)	2	25	14 636	14 636	66 730	174 584
Glims&Gloms Dance Company	2	48	8 212	10 029	18501	36 199
Gruppen Fyra		16	2 290	2 290	0	11 027
Interdans	1	14	2 260	2 260	–	–
Mikko Kallinen & The Company	2	11	295	295	2 691	336
K & C Kekäläinen & Company	3	49	1 758	2 373	49 447	8 147
KokoTeatteri	1	7	358	518	8 409	³⁾
Liisa Pentti +CO	1	11	626	657	5 046	807
M.A.D. Tanssimaisterit	3	30	1 468	1 654	10 091	0
Nomadi-tuotanto	5	81	9 325	9 325	80 641	91 883
P.D.C Pori Dance Company	5	46	20 466	20 756	17 660	3 950
Pikinini Meri	2	17	887	918	15 978	2405
Tanssiryhmä Damaru ⁴⁾	1	5	244	272	4204	0
Tanssiryhmä Jazz Point	5	37	5 430	5 455	–	–
Tanssiryhmä Tsuumi	4	57	7 885	9 158	28 592	68 869
Tanssiteatteri Dis Tanz	1	30	1 808	1 808	3333	9000
Tanssiteatteri Kaie	5	17	1 895	1 895	0	4 356
Tommi Kitti & Co	3	39	6 513	6 541	15 137	0
YHTEENSÄ	47	544	86 823	91 425	326 460	411 563

Taulukon luvuissa näkyvät ryhmien omat tuotannot ja yhteistuotannot VOS-teattereiden kanssa.

1) Ensemble-tuki, toiminta-avustus, produktionavustus, kohdeapuraha, matka-apuraha, läänin avustukset

2) Ei tiedossa.

3) Tanssiryhmän tuottoja ei voi erotella teatterin kokonaistuotoista.

4) Yhteisillan (Tasanko ja Spiraali) katsojat jaettu Damarun ja Tommi Kitti & Co:n kesken

*) nykyään nimellä Tero Saarinen Company

LIITE 3: Suomalaiset tanssivierailut ulkomailla vuonna 2001

Suomalaiset tanssivierailut ulkomailla 2001	Esityskerrat	Katsojat
Aurinkobaletti	1	350
HKT:n tanssiryhmä	2	560
JoJo - Oulun tanssin keskus	1	300
Rimpparemmi	18	14 375
Suomen Kansallisbaletti	7	10 657
Tanssiteatteri ERI	3	2 430
Tanssiteatteri Minimi	5	1 910
Tanssiteatteri Mobita/Dansco	2	469
Zodiak – Uuden tanssin keskus	6	1 000
Company Toothpick *)	20	12 926
Glims & Gloms Dance Company	1	600
Interdans	7	1 180
Kekäläinen & Company	2	831
Liisa Pentti +CO	2	365
P.D.C. Pori Dance Company	11	11 125
Tanssiryhmä Tsuumi	3	1 900
Tommi Kitty & Co	9	2 250
Nomadi-tuotanto	20	3 360
Petri Kekoni	2	150
Susanna Leinonen	7	1 870
YHTEENSÄ	129	68 611

*) Nykyään nimellä Tero Saarinen Company

LIITE 4: Tanssitaiteen ammattiin johtava koulutus

Tanssin ammatillista koulutusta tarjotaan kahdeksassa oppilaitoksessa eri puolilla Suomea. Vuoden 2001 viimeisessä numerossaan Tanssilehti käsitteli tanssin ammatillista koulutusta ja arvioi korkeakoulutasoisen ja toisen asteen kouluista valmistuvan lähimmän viiden vuoden aikana reilusti yli kaksisataa tanssin ammattilaista⁴⁰

Ylintä tanssin alan koulutusta on vuodesta 1983 antanut Teatterikorkeakoulu, jossa opetus on nykytanssiin painottuvaa taiteilijakoulutusta. Tanssitaiteen laitoksella voi suorittaa tanssitaiteen kolmevuotisen kandidaatin tutkinnon tanssin koulutusohjelmassa. Tanssitaiteen maisterin tutkinnon voi suorittaa joko tanssijan tai koreografin koulutusohjelmassa. Lisäksi tanssi- ja teatteripedagogiikan laitoksella voi suorittaa tanssinopettajan maisterin tutkinnon. Teatterikorkeakoulu tarjoaa mahdollisuuden myös jatko-opintoihin; tanssitaiteen lisensiaatin ja tohtorin tutkinnot voi suorittaa joko tieteellis- tai taiteellispainotteisina.

Ammattikorkeakouluista tanssin opetusta antavat Turun ammattikorkeakoulu, Pohjois-Savon ammattikorkeakoulu (Kuopio) ja Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Opiskelu kestää neljä vuotta. Turussa tanssin ammattikorkeakouluopetusta on annettu esittävän taiteen koulutusohjelmassa vuodesta 1997 lähtien. Kuopio ja Oulu siirtyivät osaksi ammattikorkeakoulujärjestelmää vuonna 1999. Kaikissa kolmessa opinnot tähtäävät tanssinopettajan ammattikorkeakoulututkintoon. Kuopiossa suuntautumisvaihtoehtoina ovat tanssikasvatus (pääaineena nykytanssi) tai klassisen baletin opettajakoulutus. Oulun suuntautumisvaihtoehdot ovat kansantanssin, klassisen baletin tai kilpa- ja seurataanssin opettajan koulutus. Turussa keskitytään tanssitaiteeseen laajasti, ja edetään opettajaopintoihin tanssijuuden kautta.

Toisen asteen ammatillista koulutusta tarjoavat tällä hetkellä Turun konservatorio, Outokummun oppimiskeskus, Tampereen konservatorio sekä Suomen Kansallisoopperan balettioppilaitos, joissa opiskelijat suorittavat tanssijan ammatillisen perustutkinnon. Koulutuksen jälkeen opiskelijat voivat siirtyä opiskelemaan tanssia korkea-asteelle tai siirtyä suoraan ammattiin.

Turun konservatorio oli Suomen ensimmäinen tanssin toisen asteen koulutusta antava oppilaitos. Sen tanssilinja perustettiin vuonna 1993. Outokummun oppimiskeskuksen kulttuurialaan kuuluva kolmivuotinen tanssikoulutus aloitti toimintansa vuonna 1998. Koulutus perustuu lähinnä uuden tanssin ja nykytanssin tekniikoihin. Uusin tulokas tanssin ammatillisessa koulutuksessa on Tampereen konservatorio, jossa aloitettiin ammattiin johtava koulutus vuonna 2002. Kansantanssiin tai jazztanssiin painottuva opetus alkaa vuorovuosin. Suomen Kansallisoopperan balettioppilaitos on kouluttanut balettitanssijoita 1920-luvulta lähtien. Vuodesta 1998 lähtien ammattiin valmistavaa koulutusta on järjestetty toisen asteen ammatillisena koulutuksena.⁴¹

⁴⁰ Tanssi-lehti 4/2001.

⁴¹ oppilaitosten www-sivut, Tanssin tila ja tulevaisuus -muistio ja puhelinhaastattelut.